

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Pracoviště Orální historie – Soudobé dějiny

Bc. Petr Oktábec

**Emigrace z Československa do Rakouska
v osmdesátých letech 20. století**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **PhDr. Přemysl Houda, Ph.D.**

Praha 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 6. ledna 2016

Petr Oktábec

Poděkování

Na tomto místě bych velice rád poděkoval PhDr. Přemyslu Houdovi, Ph.D. za jeho pomoc a rady při vedení této práce. Všem narátorům velice děkuji za ochotu k rozhovorům a jejich ochotný a přátelský přístup, zejména Miroslavu Stýblovi, který svůj rozhovor poskytl i když se potýkal s vážným onemocněním.

OBSAH

ABSTRAKT	5
1 ÚVOD	6
2 TEORETICKO METODOLOGICKÁ ČÁST	7
2.1 BADATELSKÝ VÝZNAM EMIGRACE A EXILU	7
2.2 ROZBOR LITERATURY K TÉMATU EMIGRACE A EXILU	8
2.3 EMIGRACE A EXIL	11
2.3.1 <i>Role emigrantů a exulantů po úspěšném přechodu hranic</i>	13
2.3.2 <i>Psychologické aspekty emigrace a exilu</i>	14
2.4 METODA ORÁLNÍ HISTORIE V SOUDOBYCH DĚJINÁCH	16
2.4.1 <i>Specifikace a postupy orální historie</i>	18
2.4.2 <i>Přepisy, analýza a interpretace rozhovorů</i>	21
2.4.3 <i>Má výzkumná pozice - insider</i>	23
3 HISTORICKÁ ČÁST	26
3.1 EMIGRACE A EXIL NA NAŠEM ÚZEMÍ	26
3.2.1 <i>Popis emigračních vln na našem území do začátku roku 1948</i>	26
3.2.2 <i>Poulnorová emigrace</i>	28
3.2.3 <i>Posrpnová emigrace a její tři menší vlny</i>	30
4 ORÁLNĚ HISTORICKÝ VÝZKUM	34
4.1 ÚVOD DO VÝZKUMU	34
4.2 PRŮBĚH ROZHOVORŮ	34
4.3 VZPOMÍNKY NARÁTORŮ	37
4.3.1 <i>Rodinné a ekonomické zázemí</i>	37
4.3.1.1 <i>Shrnutí</i>	42
4.3.2 <i>Postoj ke státně socialistickému zřízení</i>	44
4.3.2.1 <i>Shrnutí</i>	58
4.3.3 <i>Postoje a názory k polistopadovému vývoji</i>	60

4.3.3.1	Shrnutí	63
4.3.4	<i>Názory na integraci</i>	64
4.3.4.1	Shrnutí	67
4.3.5	<i>Plánování, útěk a počátky života v emigraci</i>	68
4.3.5.1	Shrnutí	80
4.3.6	<i>Důvody a motivace k emigraci</i>	82
4.3.6.1	Shrnutí	84
5	ZÁVĚR	86
6	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	88
7	SEZNAM TABULEK	88
8	SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	89
9	PŘÍLOHY	93
	Příloha č. 1: Závěrečná zpr. o tajném spol. s kryc. názvem „Dobrotka“	93
	Příloha č. 2: Charakteristika „Dobrotky“	94
	Příloha č. 3: Spis vedený na „Dobrotku“ u OO MV Karlovy Vary	95
	Příloha č. 4: Důvodová zpráva npor. Danihelky o činnosti „Dobrotky“	96
	Příloha č. 5: Zápis o výsledku svědkyně M. Drgoňové.....	97
	Příloha č. 6: Zápis o výsledku svědkyně M. Stýblové	99
	Příloha č. 7: Posudek OO VB v Bílině na manžele Stýblovi	102
	Příloha č. 8: Závěrečná zpráva prokuratury ohledně opuštění republiky ze strany manželů Stýblových	103
	Příloha č. 9: Rozsudek OS v Teplicích sp. zn. 1T 280/82-31 ze dne 28. října 1982 ...	105
	Příloha č. 10: Usnesení OS v Teplicích č.j. 1T 280/82-39 ze dne 30. května 1989.....	107
	Příloha č. 11: Osvědčení o prozatímním povolení k pobytu	108
	Příloha č. 12: Rozhodnutí o přiznání statutu uprchlíka.....	109
	Příloha č. 13: Rozhodnutí o pozbytí statutu uprchlíka v důsledku získání rakouského státního občanství.....	111
	Příloha č. 14: Fotogalerie automobilů veteránů v garáži M. Stýbla.....	113

ABSTRAKT

Za téma své diplomové práce jsem si vybral emigraci do Rakouska z komunistického Československa během osmdesátých let dvacátého století. Cílem této práce je interpretovat emigraci a exil v tomto období a rozkrýt životní příběh tří generací jedné rodiny ovlivněné touto zkušeností s uplatněním orálně historického výzkumu na vybrané emigranty v Rakousku s využitím dalších archivních pramenů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Československo – exil – emigrace – Rakousko – komunistický režim – orální historie

ABSTRACT

For the theme of my dissertation I chose a emigration to Austria from communist Czechoslovakia during the eighties of the twentieth century. The aim of this work is to make a interpretation of emigration and exile in this period and uncover the life stories of three generations of one family which was affected by this experience with the application of oral historical research on selected emigrants in Austria and with the use of other archival sources.

KEYWORDS

Czechoslovakia – Exile – Emigration – Austria – Communistic regime – Oral history

1 ÚVOD

Pro výběr tématu emigrace, které je stěžejní pro tuto práci, jsem se rozhodl na základě rodinné zkušenosti s tímto fenoménem. Okolnosti provázející tento akt provedený v počátcích osmdesátých let dvacátého století mne natolik zaujaly, že jsem se je rozhodl zpracovat do tématu diplomové práce.

Předkládaná diplomová práce se tedy bude týkat fenoménu emigrace a exilu. Rozhodnout se k provedení emigrace a skutečně ji i provést nepovažuji za jednoduchou záležitost. Lidé, kteří se pro takový čin rozhodnou, musejí podle mne vykazovat určité odhodlání a také odvalu. Museli totiž za tímto účelem přijmout celou řadu těžkých rozhodnutí. Jedním z nich bylo i opuštění své rodné země a domova, ze kterého utíkali jen neradi. Překročením onoho pomyslného Rubikonu totiž tito lidé mnohdy přetrhali vazby se svými rodiči a dalšími příbuznými. Následně si v emigraci také museli zvykat na nové prostředí, kulturu a styl života. Někteří tento fakt nezvládli a rozhodli se raději pro návrat do vlasti, ve které pak byli souzeni za nezákonné opuštění republiky. K opuštění své vlasti ale nemusely tento druh lidí vést pouze důvody související s omezováním svobody jednotlivce. Někteří z nich odcházeli kvůli špatným ekonomickým podmínkám v jejich vlastní zemi a toužili zkrátka po lepším životě v jiné zemi.

V teoreticko-metodologické části této práce se vyjádřím k badatelskému významu problematiky emigrace a exilu. Jasně vymezím oba termíny, které následně budu v průběhu práce často zmiňovat. Blíže zde budou také popsány psychologické aspekty emigrace a role emigrantů a exulantů po překročení hranic. Dále budu věnovat pozornost pramenům, ze kterých jsem čerpal některé informace pro teoretickou a praktickou část. Hlavním cílem diplomové práce je v komparativní perspektivě poskytnout náhled do života jedné rodiny českých emigrantů z osmdesátých let dvacátého století. Za hlavní metodu pro sběr dat a komparaci informací byl zvolen orálně historický přístup. Tento přístup bude blíže rozveden rovněž v této části, ve které dále ozřejmím svou badatelskou pozici v tomto výzkumu.

Historická část se bude zabírat dějinami a vývojem vystěhovalectví či emigrantství v českém národním kontextu. Nejvíce se v celé druhé části budu věnovat tématu emigrace a exilu v našem českém prostoru od konce šedesátých let dvacátého století. V praktické části se budu zabývat analýzou provedených rozhovorů a jejich následnou interpretací. Hlavním pilířem této práce budou rozhovory s příslušníky tří generací rodiny Stýblových. Na závěr vyhodnotím získané informace od narátorů k tématu této práce.

2 TEORETICKO METODOLOGICKÁ ČÁST

2.1 BADATELSKÝ VÝZNAM EMIGRACE A EXILU

Od roku 1989 se problematice emigrace a exilu začala postupně věnovat zvýšená pozornost. Probírá se i na různých symposiích, seminářích či přednáškách. Zájem se v tomto směru soustřeďuje nejen na odbornou veřejnost, ale i na studenty středních škol či gymnázií. Např. na gymnáziu Olgy Havlové v Ostravě Porubě byl v dubnu roku 2014 uspořádán při příležitosti IX. ročníku studentské konference dvoudenní seminář s názvem *Češi v exilu*. Z této konference následně vznikl sborník se stejnojmenným názvem. V roce 2003 proběhly dvě významné konference. Jedna z nich s názvem *Věda v exilu* se konala pod záštitou Výzkumného centra pro dějiny vědy. Další se konala v rámci Týdne zahraničních Čechů pod názvem *Exil sám o sobě*. Bádáním o emigraci a exilu se nezabývá pouze historiografie, ale rovněž řada dalších vědeckých disciplín. Jedná se o sociologii, sociální antropologii a psychologii.¹ Ústav dějin a archivu Univerzity Karlovy vydal v roce 2006 publikaci *Rozchod 1948: Rozhovory s českými poúnorovými exulanty*, ve které se nachází série rozhovorů s osobnostmi poúnorového exilu. Při příležitosti mezinárodní konference *Vědci v exilu a diktátorské režimy 20. století*², kterou pořádal v roce 2012 Kabinet pro dějiny vědy Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, byla veřejně uvedena encyklopedie *Sto českých vědců v exilu*. Během oslav Dne české státnosti 28. 9. 2012 byla v rámci projektu *Vzkazy domů – Češi ve světě* představena publikace *Vzkazy domů*, ve které je popsán příběh třiceti emigrantů, kteří z mnoha důvodů opustili svou zemi.³ Sbíрка vzpomínek pamětníků s názvem *Paměť národa*, která využívá metodu orální historie má v současnosti v sekci „Emigrant 1948-1989“ již 199 záznamů.⁴ Vyjma těchto projektů, které byly vytvořeny v rámci akademických ústavů, neziskových organizací nebo vysokých škol, přispívají k rozšíření znalostí ohledně emigrace a exilu také individuální projekty za kterými stojí lidé jako Pavel Kosatík, Bořivoj Čelovský aj.⁵

¹NEŠPOR, Z., R. České migrace 19. a 20. století a jejich dosavadní studium. In: *Soudobé dějiny*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, 2004, roč. 12, č. 2/2005, s. 245.

²Mezinárodní konference *Vědci v exilu a diktátorské režimy 20. století - ohlasy*. In: *Ústav pro soudobé dějiny AV ČR* [online]. 2011 [cit. 2015-04-26]. Dostupné na: <<http://www.science.usd.cas.cz/konference/cs/component/content/122/122.html?task=view>>.

³Publikace "Vzkazy domů". In: *Dnyceskestatnosti.cz* [online]. 2012 [cit. 2015-04-26]. Dostupné na: <<http://www.dnyceskestatnosti.cz/predchozi-projekty/2012/publikace-vzkazy-domu/>>.

⁴Emigrant 1948-1989. In: *Pametnaroda.cz* [online]. 2000-2016 [cit. 2016-01-07]. Dostupné na: <<http://www.pametnaroda.cz/category/detail/id/44>>.

⁵PREČAN, V. Dějiny exilu a emigrace: prameny, výzkumné instituce a projekty. In: *Česko-slovenská historická ročenka 2005*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. s. 129.

Zkoumáním tématu exilu se zabývali představitelé samotného exilu, pro které to byl způsob nalézání jejich vlastní identity. Tito výzkumníci nahlíželi na emigraci z Československa ve 20. století z úhlu politických dějin. Bádáním o tomto tématu se u nás zabývá zejména České dokumentační středisko, Centrum pro Československá exilová studia na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, knihovna samizdatové a exilové literatury Libri prohibiti a Ústav pro soudobé dějiny AV ČR.⁶

Lidé migrovali již od pravěku a to z různých důvodů. Většinou se jednalo o migraci z důvodu stěhování se za obživou. Postupně se tyto důvody měnily v pohyb za lepším životním a pracovními příležitostmi. Dalšími důvody k migraci bylo vyhnání obyvatel nebo také opuštění země z důvodu politické represí, kterých se dopouštěla vládnoucí moc na těchto lidech. V osmdesátých a devadesátých letech dvacátého století se začala věnovat mezinárodní migraci zvýšená pozornost. Migranti se stěhovali z ekonomických důvodů nebo v důsledku ozbrojených konfliktů či etnických čistek. Zvýšil se počet migrantů přicházejících z málo rozvinutých zemí do zemí rozvinutých. Problematikou migrace obyvatel do jiných zemí se zabývají také migrační studia. Tato studia však sledují migrace z globální perspektivy a neberou tak v potaz skutečnosti, které jsou důležité pro historika a jeho výzkum.⁷ V několika zemích se navíc etabloval obor emigrantologie, který vznikl jako výsledek zvětšujícího se rozsahu a společenského významu aktuálních migračních procesů (např. Jagellonská univerzita v Krakově, Polsko).⁸

2.2 ROZBOR LITERATURY K TÉMATU EMIGRACE A EXILU

V současnosti je dostupná celá řada publikací, které se zabývají otázkami exilu a emigrace. Jsou to monografické práce věnující se různým osobnostem, které spojuje jev emigrace a exilu. Tyto monografie pak popisují činnost exilových organizací či institucí a mapují emigraci do konkrétních zemí. Jsou rovněž publikovány různé bibliografické přehledy exilových publikací nebo periodik. Čím dál více badatelů se zajímá o tento fenomén. Na tématech zabývajících se emigrací a exilem pracují historikové, etnografové i sociologové. Pro můj výzkum jsem proto využil některé z publikací či prací vydaných

⁶KOSTLÁN, A. Útěky do emigrace a Československá akademie věd. In: Štrbáňová, S., Kostlán, A. *Sto českých vědců v exilu. Encyklopedie významných vědců z řad pracovníků Československé akademie věd v emigraci*. Praha: Academia, 2011. s. 30–31.

⁷KOSTLÁN, A. Útěky do emigrace a Československá akademie věd. In: Štrbáňová, S., Kostlán, A. *Sto českých vědců v exilu. Encyklopedie významných vědců z řad pracovníků Československé akademie věd v emigraci*. Praha: Academia, 2011. s. 34–36.

⁸NEŠPOR, Z., R. České migrace 19. a 20. století a jejich dosavadní studium. In: *Soudobé dějiny*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, 2004, roč. 12, č. 2/2005. s. 245.

právě těmito autory. Další publikace a práce obsahují zase metodologickou problematiku nebo historické či statistické údaje.

Důležitými ohledně migrace na našem území jsou práce doktora Stanislava Broučka s názvem *Etapy českého vystěhovalectví* z roku 2003 a *Emigrace a exil jako způsob života* z roku 2001. Autor v nich popisuje problematiku vystěhovalectví a migrace. Ve druhé práci se autor věnuje vystěhovalectví, exulanství a také vztahům Čechů žijících v zahraničí k jejich domovu. Právě práce Stanislava Broučka jsou pro popis tohoto fenoménu velmi důležité. Rozsáhlé analýze týkající se dosavadní české i zahraniční literatury zabývající se migračními procesy ve 20. století se věnuje Zdeněk R. Nešpor ve své práci *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Ve svém díle vyjevuje nedostatky domácího přístupu. Teoretické a metodické zázemí kvůli tomu nalézá v kombinaci přístupu sociologie vědění P. Bergera a T. Luckmanna a moderní institucionální ekonomické sociologie. Následně jsou sociologicky analyzovány moderní české emigrace, které umožňují důležité historické srovnání, především pak tvoří významný sociokulturní rámec migračních procesů druhé poloviny 20. století. K popisu údajů o emigrantech, kteří odešli po únoru 1948, jsem využil několika dalších zdrojů. Za důležitý zdroj k ozřejmění důvodů k emigraci a dalších podstatných informací o tomto období považuji článek Libuše Paukertové *Několik základních údajů o odchodech z Československa, 1948–1991*. Dalším důležitým článkem ke studování tohoto fenoménu je práce Zdeňka Jiráska s názvem *Československá pounorová emigrace a počátky exilu*. Autor se ve svém díle opírá o studium rozsáhlých archivních materiálů. Další důležité údaje k emigraci nabízí Miloš Trapl ve svých pracích *Terminologie pojmů o české, respektive československé (v letech 1918–1989) emigraci či exilu a Česká politická emigrace ve 20. Století (1914–1989)*. Vilém Prečan přibližuje problematiku emigrace ve článku *Dějiny exilu a emigrace: prameny, výzkumné instituce a projekty*.

Kniha *Českoslovenští uprchlíci ve studené válce* od Vojtěcha Jeřábka popisuje ty uprchlíky, kteří za dramatických okolností opustili Československo mezi roky 1948–1990. Tito lidé po překonání ostnatých drátů a útěku za hranice byli nuceni přebývat v lágrech. OSN je totiž jako uprchlíky neuznávala. Státně socialistický režim v Československu přivedl do exilu, dle různých odhadů 180 000 až 600 000. Autor popisuje uprchlickou problematiku od jejího vzniku v roce 1948 až do roku 1990. Vojtěch Jeřábek rovněž zasvětil svůj život pomoci uprchlíkům a jeho dílo se řadí mezi zásadní prameny pro dějiny

československého exilu, pro historii poválečných dějin a uprchlické problematiky. Dílo s názvem *Sto českých vědců v exilu* od Antonína Kostlána a Soni Štrbáňové předkládá životopisy stovky významných vědců ze všech vědních oborů, pracovníků českých ústavů Československé akademie věd, kteří v období 1952–1989 odešli do exilu. Medailonky napsali odborníci pod vedením autorů. V úvodu se dílo zabývá studií A. Kostlána, ve které je shrnuta problematika exilu intelektuálních a vědeckých osobností během období státně socialistické nadvlády v letech 1948–1989. Obrazová část obsahovala do doby vydání této publikace řadu neznámých a nepublikovaných fotografií a dokumentů z tohoto období. Dalším projektem zabývajícím se fenoménem emigrace a exilu v českých moderních dějinách je dílo od Lucie Wittlichové a kolektivu s názvem *Vzkazy domů: Příběhy Čechů, kteří odešli do zahraničí (emigrace a exil 1848–1989)*. Je rozděleno do pěti chronologicky řazených oddílů, které mapují hlavní emigrační vlny od roku 1848 až do posledních dnů státně socialistického režimu v roce 1989. Úvodní historické studie charakterizují každé období a popisují důvody a příčiny vystěhovalectví a podmínky života Čechů mimo svou vlast. Zachycují, jak která doba na své krajany nahlížela a opačně – jak se exulanti či emigranti stavěli ke své rodné zemi. Stěžejní část knihy tvoří příběhy lidí, kteří v průběhu 19. a 20. století odešli do zahraničí. Na těchto lidech pak sledujeme motivy a příčiny jejich odchodů. Dále jsou zde popsány sociální, politické a psychologické aspekty fenoménu emigrace při hledání nového domova. O psychologickém aspektu emigrace pojednává obsáhleji také článek od Olgy Marlinové s názvem *Emigration: A Psychoanalytic Perspective*, který byl publikován v časopise *Československá psychologie*. Autorka v něm předkládá problematiku psychické zátěže u emigrantů a jejich rodin. Popisuje zde psychické atributy nutné k provedení emigrace. Rozebírá problematiku úspěšné a neúspěšné adaptace. Ne všichni lidé totiž v emigraci zůstali. Někteří se chtěli dobrovolně vrátit a jiní se vraceli nedobrovolně. O této problematice se rozepisuje také Monika Mandelíčková ve svém článku *Repatriace československých exulantů po roce 1948 a komunistická kampaň za návrat domů*. Životem v emigraci a následným návratem do vlasti se zabývá i Jaroslav Vaculík v publikaci *Češi v cizině – emigrace a návrat do vlasti*.

Při zkoumání tématu československé emigrace a exilu v Rakousku můžeme čerpat z článku Hany Kurillové s názvem *Exulantský a krajanský život Čechů ve Vídni*, který se zabývá tamním životem exulantů. Autorka začíná působením Čechů ve Vídni do vzniku ČSR v roce 1918. Následně popisuje život Čechů v této oblasti v letech 1918–1948 a líčí emigrační vlny v letech 1948, 1968 a emigraci z období normalizace. Problematiku života

emigrantů v USA a českého vystěholectví do této země rozebírá Ivan Dubovický v publikaci *Češi v Americe – Czechs in Amerika*, ve kterém však nepopisuje jen emigraci, ale také česko-americké vztahy v průběhu století. Právními aspekty emigrace se zabývá článek Ivana Dubovického *Právo a vystěholectví. (Pokus o historicko-antropologickou interpretaci práva)*. K přiblížení dobového práva jsem při své práci využil některé z dříve platných státně socialistických právních předpisů.

Příspěvek *Profil a motivace československých emigrantů v osmdesátých letech našeho století* od Oty Ulče publikovaný v Sociologickém časopisu se zabývá poslední vlnou uprchlíků, kteří po roce 1980 odešli z Československa. Průzkum byl proveden v Rakousku, Německu, Švýcarsku, USA, Kanadě a Austrálii. Dotazník složený z 85 otázek se skládal ze tří částí: 1. zkoumala pozadí respondentů; 2. se zabývala okolnostmi a motivacemi pro jejich emigraci; 3. se zabývala jejich hodnocením československého politického systému a společnosti.

2.3 EMIGRACE A EXIL

Na následujících řádcích se pokusím definovat pojmy *exil* a *emigrace*. Tyto dva faktory mohou být pojímány stejně, ale trochu odlišný význam mohou mít pro ty, kteří v době státně socialistického režimu opustili Československo ať už nuceně nebo dobrovolně. Pro takové osoby je toto rozlišení podstatné. Je nutné rozlišovat mezi exilem – exulantem a emigrací – emigrantem. Exulanti se například neztotožňují s termínem emigrant a striktně se proti němu i brání. Exulanti vidí v emigrantech lidi, kteří opustili svou zemi kvůli pohodlnějšímu životu za hranicemi.⁹ Emigrace se používá pro označení opuštění země, odchod či vystěhování do jiné země. Spíše se tedy jedná o legální a dobrovolný odchod s možností návratu. Slovo exil je latinského původu. Exilium znamená vyhnanství a exul je vypovězenec.¹⁰ Exil se tedy označuje jako vyhnanství, útěk, nedobrovolný odchod ze země a tento odchod je považován proto za dočasný.¹¹ V českém a slovenském kontextu sebou nese název emigrace a exil jistý negativní náboj. Slovo emigrace má svůj původ také v latinském jazyce.¹² Do českého jazyka se dostalo během osvícenství. V té době docházelo k předefinování pojmu národ. V západní Evropě byl

⁹JERÁBEK, V. et al. *Českoslovenští uprchlíci ve studené válce*. Brno: Stilus, 2005. s. 11.

¹⁰WITTLICHOVÁ, L. et al. *Vzkazy domů: příběhy Čechů, kteří odešli do zahraničí (emigrace a exil 1848-1989)*. Praha: Dny české státnosti, 2012. s. 6–7.

¹¹KURILLOVÁ, H. Emigrace z komunistického Československa a exil. In: *Moderní dějiny* [online]. 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné na: <<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/emigrace-z-ceskoslovenska-a-exil/>>. s. 1.

¹²Ex-migrare – vystěhovat se.

národ definován jako ztotožnění se s příslušníky (občany) státu. Proto zde anglický výraz *nationality* znamená nejen národ, ale hlavně státní příslušnost. Ve střední a jihovýchodní Evropě převládlo pojetí národa jako skupiny definované společnou etnickou příslušností a společným jazykem. Jednalo se o tzv. pojem *Blut und Boden*¹³. Vliv jiné definice národa v západních zemích ovlivnila skutečnost, že nejdříve byly státy a pak národy. Ve střední Evropě tomu však bylo opačně.¹⁴ Další pohled na problematiku exilu a emigrace nabízí článek Stanislava Broučka s názvem *Zpráva ředitele ústavu pro etnografii a migraci po 2. světové válce*, ve kterém autor píše o třech odlišných pojmech. Zabývá se však výhradně těmi, které byly chápány pouze v souvislosti s českými dějinami. Jedná se o tyto následující pojmy:

- vystěhovalectví – jedná se o legalizovaný pobyt za hranicemi českých zemí,
- emigrace – jako motiv k ní bývají připisovány zejména politické a ekonomické důvody
- exil – jedná se o specifický typ emigrace, který je vynucený především politickým tlakem.¹⁵

Z těchto poznatků můžeme tedy vyvodit, že emigrace je skutečně dobrovolná záležitost. Občan, který se rozhodl ze své vlastní zodpovědnosti k emigraci do jiné země (je jedno jestli z politických nebo ekonomických důvodů), se rozhodoval na základě svého přesvědčení. Naproti tomu exil můžeme chápat jako vynucenou emigraci. Exulant byl nucen opustit svou zem, protože mu tam hrozilo buď vězení, nebo třeba i ztráta života. V některých případech bylo exulantům i zapovězeno vrátit se do vlasti, byť by se třeba vrátit chtěli.

Téma emigrace a exilu je v českých dějinách všudypřítomné od novověku do dvacátého století. Důvody lidí pro odchod do exilu v období novověku byly většinou náboženského charakteru. Naše území tehdy opouštěli ti, kteří odmítali změnit své vyznání. Změna náboženského vyznání jim přitom stačila k tomu, aby je to zachránilo před nuceným vystěhováním. V následujících dobách odcházeli lidé do exilu většinou z politických a do emigrace z hospodářských důvodů. Během vlády státně socialistického

¹³Krev a půda.

¹⁴WITTLICHOVÁ, L. et al. *Vzkazy domů: příběhy Čechů, kteří odešli do zahraničí (emigrace a exil 1848-1989)*. Praha: Dny české státnosti, 2012. s. 7–8.

¹⁵TVRDÍKOVÁ, M. *Proměny československé emigrace v letech 1948-1989* [online]. 2007 [cit. 2015-05-02]. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Diplomová práce. Vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil, Ph.D. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/52127/ff_m/Strucna_historie_uprchliku_z_ceskych_zemi_.doc>. s. 8–9.

režimu a hlavně v období sedmdesátých a osmdesátých let se důvody politické a hospodářské prolínaly.

2.3.1 *Role emigrantů a exulantů po úspěšném přechodu hranic*

Pro emigranty a exulanty, kterým se podařilo opustit vlast po únoru 1948, znamenal přechod hraniční čáry teprve začátek jejich snah o získání nového domova. Bylo krátce po válce a řada měst byla stále velmi poničena z období tuhých bojů. Nejvýrazněji to bylo vidět samozřejmě na válkou zničeném Německu. Pokud přešli přes hranice do sovětské okupační zóny tak se jejich následovná snaha zaměřila na dostání se na území spadající pod americkou okupační správu. Pokud by totiž byli zadrženi v sovětské okupační zóně, hrozilo by jim, že by mohli být následně vráceni zpět do Československa. Zde by je čekal pobyt ve vězení a v táborech nucených prací.¹⁶ Po zadržení ze strany amerických okupačních úřadů byli uprchlíci umísťováni do sběrných středisek. Následně s nimi byl zahájen důkladný rozhovor, který měl odhalit, jestli nejsou členy komunistické tajné služby. Emigranti získali statut politického uprchlíka v případě, že tento rozhovor pro ně dopadl dobře.¹⁷ Emigranti také získali dočasné povolení k pobytu, pracovní povolení a asistenci při hledání práce. Dojížděli do sehnané práce z azylového zařízení, protože neměli oprávnění získat legální pobyt mimo území uprchlického tábora a řada z nich chtěla dále emigrovat do jiných zemí.¹⁸ Mnoho z nich chtělo odjet do USA. V Americe však byly uplatňovány velmi přísné přistěhovalecké předpisy. Výběr přistěhovalců byl prováděn pomocí komise, která emigranty znovu prověřovala.¹⁹ Vysněným cílem mnoha emigrantů se USA staly i díky tomu, že samotní emigranti měli velmi idealistické představy o tamním životě. Někteří političtí exulanti věřili, že brzy dojde k ozbrojenému konfliktu mezi USA a SSSR. Věřili, že se jim poté podaří vytvořit obdobu exilové vlády, která by po takovém konfliktu mohla převzít moc v Československu. Ostatní emigranti očekávali, že v USA rychle zbohatnou, získají si řádný sociální statut a že budou v nové domovině vstřícně přijati. Tento předpoklad byl však hodně naivní. U řady emigrantů došlo naopak ke snížení jejich sociálního statutu.²⁰ Zastávali i práce, které by vzhledem ke svému dřívějšímu

¹⁶JIRÁSEK, Z. *Československá poúnorová emigrace a počátky exilu*. Brno: Prius, 1999. s. 25.

¹⁷JIRÁSEK, Z. *Československá poúnorová emigrace a počátky exilu*. Brno: Prius, 1999. s. 25 a 29.

¹⁸JEŘÁBEK, V. *Českoslovenští uprchlíci ve studené válce*. Brno: Stilus, 2005. s. 105.

¹⁹PAUKERTOVÁ, L. Několik základních údajů o odchodech z Československa, 1948-1991. In: Brouček, S., Hrubý, K. *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století*. Praha: Karolinum: Etnologický ústav AV ČR, 2000. s. 28.

²⁰NEŠPOR, Z., R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 41.

sociálnímu postavení ve své vlasti nezastávali. Nevydělávali třeba ani tolik peněz, kolik si vysnili.

Na pokusech lidí o emigraci vydělávala StB, která podnikala různé provokace. Známa je v této souvislosti akce „Kámen“.²¹ Agenti StB přes falešnou hranici převáděli emigranty. Za falešnou hranicí čekali na emigranty další agenti StB v přestrojení za americké důstojníky a německé celníky. Ze svých obětí pak agenti StB v přestrojení dostali snadným způsobem všechny dostupné informace o dalších možných emigrantech či odpůrcích režimu. Obelhaní emigranti pak byli převedeni zpět do Československa, kde byli předáni do rukou bezpečnosti a zatčeni. Bezpečnost a StB si následně došla i pro zmíněné odpůrce režimu, které oběti provokace StB nevědomky udaly.²² Tato činnost StB byla zaměřena na oponenty režimu, na které komunisté neměli žádné validní důkazy o jejich protistátní činnosti (až do jejich pokusu o útěk za hranice). Byla také směřována na prosté občany, kteří nesouhlasili s novými poměry v Československu a chtěli se z této země dostat přes západní hranice pryč.

Po smrti Stalina a Gottwalda počátkem března 1953 došlo k menšímu uvolnění poměrů. Na emigraci však bylo ze strany státně socialistického režimu pohlíženo jako na něco zavrženíhodného. Emigrant dle režimu totiž neemigroval z existenčních důvodů, protože republika přeci zaručovala každému jednotlivci právo na práci a plný rozvoj jeho osobnosti. Kdo republiku přesto opustil, tak dal dle této interpretace automaticky najevo své nepřátelství vůči ní i pracujícím lidu.²³ Později v 60. letech už bylo možné emigrovat díky pozvání cizích státních příslušníků do jejich vlasti a v některých případech dokonce i díky pozvání samotných emigrantů. Řada občanů rovněž využila k opuštění republiky zahraniční zájezd či služební cestu.²⁴

2.3.2 *Psychologické aspekty emigrace a exilu*

Emigrace bývá pro člověka také velmi těžkou životní zkouškou. Aby tuto zkoušku zvládl, musí na sebe být schopen vzít značná rizika, čelit mnoha ztrátám a měl by být

²¹DUBOVICKÝ, I. Právo a vystěholectví. (Pokus o historicko-antropologickou interpretaci práva). In: Brouček, S. *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1993. s. 83.

²²TOMEK, P. Státní bezpečnost - akce Kameny. In: *totalita.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-10-09]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/stb/stb_a_kameny.php>.

²³DUBOVICKÝ, I. Právo a vystěholectví. (Pokus o historicko-antropologickou interpretaci práva). In: Brouček, S. *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1993. s. 84 a 85.

²⁴TRAPL, M. Česká politická emigrace ve 20. století (1914–1989). Srovnání generací. In: Brouček, S., Hrubý, K. *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století: symposium o českém vystěholectví, exulanci a vztazích zahraničních Čechů k domovu 29. – 30. června 1999*. Praha: Karolinum – Etnologický ústav AV ČR, 2000. s. 40.

připraven změnit některé své životní postoje a hodnoty.²⁵ Marlinová popisuje, že ke změnám v postojích a hodnotách docházelo v momentu, kdy emigrant přišel do cizího prostředí. Může se jednat o přírodní prostředí, ale emigrant přišel hlavně do nového kulturního prostředí, které mělo svůj vlastní jazyk, jiné hodnoty a zvyky. V tomto prostředí se emigrant snažil přizpůsobit, pokud se chtěl integrovat mezi místní občany. Adaptace v cizí kultuře je dlouhodobý, komplexní proces, který je zatížený stresy a ztrátami. Z tohoto důvodu je tento proces také do určité míry traumatický. Je ve své podstatě ambivalentní a konfliktní, protože vyžaduje odloučení od členů rodiny, dalších blízkých osob ale také míst, které má člověk rád. Zároveň je takový člověk odloučen od své vlastní kultury. Emigrant má rozporuplné pocity. K rozhodnutí emigrovat ho může vést řada důvodů, ale zároveň je pro něho bolestné opouštět blízké lidi a prostředí, které velmi dobře zná. Pro takového člověka je velmi svízelný moment, když neví, jestli se někdy bude moci vůbec vrátit a zda ještě někdy uvidí svůj domov či své blízké. Kulturním šokem jsou nazývány reakce nově příchozího v cizí kultuře. Tento jev se vyznačuje několika fázemi, které jsou individuálně odlišné. Zasahuje na vědomé i nevědomé úrovni do celé osobnosti jedince a má negativní vliv na jeho rovnováhu, fungování a identitu. K tomu, aby se mohl jedinec s takovým kulturním šokem vyrovnat, musí mít dostatečně silnou osobnost. Dalším faktorem majícím vliv na jedince je vstřícnost či nevstřícnost prostředí, do kterého vstupuje. Dále znalost či neznalost řeči a místní kultury a také rozsah odlišnosti mezi jeho vlastní kulturou a kulturou novou. Záleží jen na osobnosti emigranta, jak se s kulturním šokem vyrovná.

Emigrant odcházel do jiné země a věřil, že pro něho i pro jeho nejbližší rodinné příslušníky začne nový a lepší život. Do své domoviny neměl v plánu se v dohledné době vracet. Exulant hledal v cizí zemi jakousi útěchu a ochranu před většinou politickou perzekucí ve své domovině. Takový člověk se toužil za svého života ještě do své země vrátit a po změně režimu v dané oblasti se pak mnohdy skutečně vrátil. Nicméně i emigrant se pak mohl rozhodnout vrátit do své původní vlasti. Oba dva typy lidí však spojoval společný jmenovatel, a sice opuštění své rodné země, přátel či ostatních členů rodiny.

Emigranti nebo exulanti, kteří odcházeli do ciziny, sami mnohdy netušili, jak budou na těchto územích přijati. Procházeli mnohdy velkým psychickým vypětím a to z důvodů své vlastní sociální nejistoty. Nevěděli, kde a jak budou bydlet, jestli budou hned moci

²⁵MARLINOVÁ, O. Emigration: A Psychoanalytic Perspective. In: *Československá psychologie*. Roč. 36, č. 1/1992, s. 41–48.

pracovat, kolik budou mít peněz. Měli rovněž obavy o své příbuzné a blízké, kteří zůstali v Československu. Tento stres se dál zvyšoval, protože i samotný pobyt v uprchlických táborech musel mít negativní vliv na psychiku takového člověka. Lidé v těchto táborech žili v provizorních podmínkách. Měli třeba společné sprchy, spali hromadně v jedné místnosti, společně jedli. V takových podmínkách pak snadno vznikala ponorková nemoc. Množili se i národnostní konflikty mezi těmito lidmi.²⁶ Z uprchlického tábora existovala pro tyto lidi možnost dostat se na svobodu v exilu či emigraci nebo naopak se mohli také vrátit zpátky domů. Ze strany státně socialistického režimu byl zahájen tzv. boj o uprchlíka. Mezi emigranty bývaly nasazovány osoby, které se snažily v táborech vyvolávat nespokojenost a přesvědčovat emigranty k návratu do vlasti. Dále tyto osoby formou různých šeptand šířily nepravdivé informace. Další taktikou, která měla přesvědčit emigranty k návratu do vlasti, bylo zasílání dopisů těmito lidem.²⁷ Státně socialistický režim se však snažil dostat emigranty zpět i jiným způsobem a to např. vyhlášením prezidentských amnestií, které proběhly v letech 1955, 1960 a 1965. Ovšem počet navrátilců byl zanedbatelný v poměru s odchozími a navíc v průběhu dalších let jejich počet klesal.²⁸

2.4 METODA ORÁLNÍ HISTORIE V SOUDOBÝCH DĚJINÁCH

Orální historií se rozumí obraz (lidské) minulosti popsany vlastními slovy.²⁹ Minulost, která sahá např. až 50 nebo i více let nazpět, popisují žijící pamětníci. Tato doba se označuje jako soudobé dějiny. Pramen v orální historii vzniká s velkým časovým odstupem od událostí popisovaných pamětníky. Hlavním zdrojem pro tento druh pramenu je lidská paměť.

Metoda začala být používána poměrně nedávno. Její prvopočátky sahají do druhé poloviny dvacátého století.³⁰ První výzkumem, který využíval metodu orální historie, je záznam osobního svědectví severoamerických indiánů, otroků a jejich majitelů na jihu USA. Tento výzkum dotovala americká vláda, protože se snažila vytvořit pracovní pozice

²⁶JIRÁSEK, Z. *Československá pouťorová emigrace a počátky exilu*. Brno: Prius, 1999. s. 27.

²⁷MANDELÍČKOVÁ, M. Repatriace československých exulantů po roce 1948 a komunistická kampaň za návrat domů. In: *Studie z dějin emigrace. Sborník studentských prací*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. s. 11 a 14–16.

²⁸NEŠPOR, Z., R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 46.

²⁹VANĚK, M., MÜCKE, P. PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. 11.

³⁰VANĚK, M., MÜCKE, P. PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. 25–28.

pro úředníky a akademiky, kteří v důsledku hospodářské krize proběhnuvší mezi světovými válkami přišli o svá místa. V roce 1948 došlo díky iniciativě A. Nevinse a L. Starra k založení orálně historického centra na Kolumbijské univerzitě. Toto centrum se zabývalo výzkumem vyšších vrstev společnosti. Další podobná centra začala postupně vznikat v celých USA a sdružovala se v Oral History Association.³¹ Paralelně s touto školou vznikla v USA rovněž orálně historická škola v Chicagu, pod vedením W. Thomase, který se zabýval výzkumem nižších společenských vrstev. Společně s polským historikem F. Znanieckim vydal Thomas publikaci *Polish peasant in Europe and America*, která se věnovala životním příběhům. Mezi historiky docházelo ke sporům a polemikám ohledně legitimizace využívání orálně historických postupů pro vědecké účely. Orální historie se začala následně šířit i mimo území USA do celého světa. Celosvětově se pak tato metoda rozšířila až založením Mezinárodní asociace orální historie v roce 1996.³²

Orálně historická metoda poskytuje v případech, kdy neexistují nebo nejsou dostupné jiné prameny, mnohdy jediný zdroj informací a faktů k různé historické události. Práce s orálně historickými prameny však byla v české historiografii dlouhodobě marginalizována nebo opomíjena.³³ V současnosti je však situace již odlišná, protože metoda orální historie se běžně využívá při studiu československého exilu a emigrace.³⁴ Vysokou hodnotu má orální historie pro studium totalitních společností, kde neexistuje mnohočetnost pramenné základny. Tento fakt je zřejmý zejména v případě zkoumání emigrace a exilu u nás, protože při studiu tohoto fenoménu slouží archivní prameny úředního původu k objasnění této problematiky pouze částečně.³⁵ Je to dáno zejména tím, že mnoho občanů emigrovalo nebo bylo nuceno emigrovat z Československa ilegálně. V českém prostředí se začala tato metoda využívat po roce 1989. První studií využívající

³¹MÜCKE, P. Krok za krokem. Orální historie, věda a společnost. In: *Naše společnost*. Roč. 4. č. 1, 2006. s. 26.

³²MÜCKE, P. Krok za krokem. Orální historie, věda a společnost. In: *Naše společnost*. Roč. 4. č. 1, 2006. s. 26.

³³VANĚK, M. Možnosti a meze orální historie při výzkumu českého exilu. In: *Historica. Acta Universitatis Palackianae Olomouensis – Facultas philosophica* [online]. 2002 [cit. 2015-03-30], č. 31. Dostupné na: <<http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/Historica%2031-2002/historica31-38.pdf>>. s. 399.

³⁴KOSTLÁN, A. Útěky do emigrace a Československá akademie věd. In: Štrbářová, S., Kostlán, A. *Sto českých vědců v exilu. Encyklopedie významných vědců z řad pracovníků Československé akademie věd v emigraci*. Praha: Academia, 2011. s. 32.

³⁵VANĚK, M. Možnosti a meze orální historie při výzkumu českého exilu. In: *Historica. Acta Universitatis Palackianae Olomouensis – Facultas philosophica* [online]. 2002 [cit. 2015-03-30], č. 31. Dostupné na: <<http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/Historica%2031-2002/historica31-38.pdf>>. s.399–400.

metodu orální historie u nás v tomto období je *Deset pražských dnů*.³⁶ Významově mnohem výš je však v tomto směru řazena publikace *Sto studentských revolucí* od M. Otáhal a M. Vaňka.³⁷ Součástí této publikace je totiž první ucelené teoretické vymezení orální historie.³⁸ Při Ústavu pro soudobé dějiny bylo v roce 2000 založeno Centrum orální historie (COH). V tomto centru se badatelé začali věnovat projektům týkajících se chalupářství, života za normalizace, disentu a politických elit za normalizace či studentů, kteří zažili listopadové události v roce 1989. COH se snaží budovat kontakty s obdobnými institucemi v zahraničí, vydává vlastní publikace zabývající se metodologií, věnuje se pedagogické činnosti a v neposlední řadě se snaží propagovat orální historii jako takovou. V roce 2007 byla v ČR založena Česká asociace orální historie (COHA). Tato asociace pracuje jako občanské sdružení, které se snaží podporovat a prezentovat výzkumy založené na metodě orální historie.

2.4.1 Specifikace a postupy orální historie

Orálně historická metoda je metodou kvalitativní. Jejím cílem není zjišťovat nebo ověřovat fakta a data, ale zprostředkovat jedinečné prožitky historických událostí.³⁹ Pouze na základě těchto zprostředkovaných prožitků ovšem nelze mluvit o přesném popisu minulosti, protože takové prožitky jsou pochopitelně hodně subjektivní. Orálně historická metoda nám dává možnost porovnávat její vlastní prameny s písemnými nebo dalšími prameny. Hlavními formami využití orální historie jsou pro účely historiků *rozhovory* a vyprávění *životního příběhu*. V osobě badatele vystupuje v orálně historickém výzkumu *tazatel*. Tomu spontánním způsobem vypráví své vzpomínky osoba, které se říká *narátor*. Rozhovory jsou ovlivněny osobností a vystupováním tazatele, vedením rozhovoru, místem a časem konání rozhovoru. Závěry orálně historických projektů jsou vždy jedinečné, subjektivní a nemají všeobecnou platnost. Tento jev však není v orální historii vnímán jako nežádoucí.

Základní předpokladem pro využití orální historie je zájem o minulost, jejíž svědkové žijí. Dalším důležitým předpokladem je uvědomění si, že výsadní postavení

³⁶OTÁHAL, M. et al. *Deset pražských dnů. 17.–27.listopad 1989*. Praha: Academia, 1990. 672 s. ISBN 80-200-0340-1.

³⁷OTÁHAL, M., VANĚK, M. *Sto studentských revolucí*. Praha: Lidové noviny, 1999. 860 s. ISBN 80-7106-337-1.

³⁸MÜCKE, P. Krok za krokem. Orální historie, věda a společnost. In: *Naše společnost*. Roč. 4. č. 1, 2006. s. 31.

³⁹VANĚK, M. Možnosti a meze orální historie při výzkumu českého exilu. In: *Historica. Acta Universitatis Palackianae Olomouensis – Facultas philosophica* [online]. 2002 [cit. 2015-03-30], č. 31. Dostupné na: <<http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/Historica%2031-2002/historica31-38.pdf>>. s. 400.

písemného pramene je relativní. Dále je důležité mít zájem o zachycení ústního svědectví pomocí vypracovaných postupů. Narátoři jsou vybíráni tak, aby byli schopni zodpovědět zkoumané otázky. Pro kvalitní zachycení svědectví je nutné používat správné a funkční technické pomůcky. Důležitá je také společenská poptávka po daném tématu.⁴⁰

Vyprávění narátora tazatel zaznamenává na nahrávací zařízení.⁴¹ V další fázi provede tazatel přepis, analýzu a interpretaci provedeného rozhovoru. Rozhovor je vázán k určité historické události, kterou prožil narátor a ve které vystupoval v určité společenské roli, na kterou si poté v jejím průběhu vytvářel určitý názor. Pro správné vedení orálně historického rozhovoru byly vypracovány standarty. Tazatel během rozhovoru klade důležitost na etické zacházení s narátory. Snaží se pokládat otázky tak, aby získal co nejvíce informací ke svému tématu a získal tak maximální počet takových informací, které by poskytly na danou problematiku nový náhled. Tazatel v průběhu rozhovoru dává najevo zájem o osobnost narátora a jeho příběh. Všechny tyto standarty jsem se během svých rozhovorů snažil dodržovat.

Tazatel by si měl před samotným rozhovorem uvědomit své předsudky nebo očekávání, se kterými do projektu přichází. Musí přijmout svou subjektivitu a v projektu s ní pracovat. Uvědomění si vlastní předpojatosti a postojů, se kterými tazatel přistupuje k výzkumu a hlavně k narátorům, je zásadním předpokladem pro otevřený přístup k celé problematice. Z pohledu tazatele je důležité získat a udržet si důvěru narátora pro další vyprávění. Důvěra je mnohdy závislá na tom, do jaké hloubky dostane narátor prostor se vyprávět. Za kvalitně realizovaný rozhovor je v orální historii považován nenucený rozhovor.⁴² Důvěru narátor - tazatel se mi dařilo udržovat a nenarušovat v průběhu všech rozhovorů.

Otázky kladené na dotazovaného respektují jeho osobní přístup k problematice a cílí více k rozkrytí jeho osobních prožitků či názorů. Životní příběh narátora je vlastně životopisné vyprávění, které se snaží rozkrýt z jeho pohledu nějaké prožité historické události, na které má tento narátor svůj subjektivní názor na základě svého prožitku. Vyprávění je obvykle vedeno ve dvou nebo více rozhovorech narátora s tazatelem. Během prvního setkání se většinou tazatel zaměřuje na dosavadní průběh narátorova života nebo

⁴⁰VANĚK, M. et al. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. s. 11–12.

⁴¹Při nahrávání jsem využíval zařízení Sony ICD-PX333.

⁴²VANĚK, M., MÜCKE, P. PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. 84.

jeho předků, které narátor vypráví spontánně. Tazatel si může předem i připravit nebo se dohodnout na určitých okruzích, které bude s narátorem probírat. Nechává však narátora volně vyprávět a neskáče mu do řeči ani v případě, že provede nějakou odbočku od tématu. Životopisné vyprávění je většinou narátorem vedeno chronologicky a také strukturovaně. Tazatel si musí být vědom toho, že narátor některé životní období nebo události pokládá ze svého pohledu za více či méně důležité. Narátor nemusí ale o některých událostech mluvit třeba vůbec nebo jen velmi málo a to z toho důvodu, že tyto události vnímá při hodnocení svého života jako negativní, citlivé, kompromitující atd. Tazatel narátorův život nehodnotí, ale snaží se ho přesvědčit, aby v rámci výzkumného projektu rozkryl co nejvíce ze svého života. Tímto se tento postup odlišuje od ostatních přístupů k práci s orálním sdělením. Orálně historické závěry ale nemají reprezentativní povahu a vztahují se pouze na zkoumaný vzorek.⁴³

Tazatel by měl brát v úvahu také stav, v jakém se nachází paměť narátora a měl by se pokusit rozlišit z jeho artikulací či třeba gestikulací, kdy skutečně zapomněl, nevybavil si určitou událost nebo se určité události záměrně vyhýbá. Paměť může být ovlivněna také věkem nebo zdravotním stavem narátora. Během vyprávění životního příběhu hrozí, že bude narátor více soudit (pozitivně či negativně), hodnotit, charakterizovat, vysvětlovat, omlouvat sebe nebo své okolí než vyprávět a sdělovat další relevantní informace týkající se výzkumu. Ani v tomto případě by však tazatel neměl příliš tlačit na narátora, aby se vrátil ke skutečnému vyprávění. Současné postoje a názory mohou mít pro narátora důležitější význam než prožitky z minulosti. Tazatel by měl narátora nechat vykládat hodnotící soudy, ale poté by jej měl požádat o to, aby své popisy přiblížil nebo nějakým jiným způsobem osvětlil na konkrétních příkladech. Narátor by měl z rozhovoru s tazatelem odcházet s ujištěním, že jeho životní příběh není pojímán jako uzavřená kapitola. V případných dalších rozhovorech se tazatel snaží své otázky jasně specifikovat a vrátit se k tomu, co narátor v předchozím rozhovoru nesdělil nebo obsáhleji nerozvedl. Jiné informace se snaží tazatel v těchto rozhovorech upřesnit nebo doplnit. Tazatel by správně neměl narátora během rozhovoru zatěžovat svými názory nebo nápady a měl by se vyvarovat také určitým chybám, kterými jsou např.:

- bagatelizace – „To zase není tak zlé.“;
- diagnostikování – „Myslím, že jste měl problém s matkou.“;

⁴³VANĚK, M., MÜCKE, P. PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. 125.

- zkoušení – Vede až k pasivnosti vyprávějícího, čím více je položeno otázek, tím spíše ztratí narátor nit.;
- interpretace – „Myslím, že jste vlastně chtěl udělat/říci...“ Je součástí až vlastní analýzy a interpretace.;
- moralizování – „To jste přeci nesměl dělat.“
- intelektualizace – „To spočívá v tom, že...“ Tazatel vysvětluje, proč udělal to, co udělal.⁴⁴

Občas se mi při formulování otázek směrem k narátorům stávalo, že jsem je pokládal příliš zdlouhavým způsobem. Narátoři se pak mohli cítit zmateni. Během rozhovorů dostávali narátoři skutečně velký prostor se vyprávět. Někteří jej využili hodně a někteří naopak sdělili jen to, co považovali za nutné. Svá životopisná vyprávění vedli chronologicky, ale místy jsem se s nimi k některým tématům z jejich minulosti vracel kvůli rozkrytí dalších informací. Jeden narátor dostal ode mne tematické okruhy k rozhovorům předem. Další dva věděli pouze, že se budeme bavit o emigraci mého strýce Miroslava Stýbla a jeho rodiny. Do řeči jsem se narátorům pokoušel příliš nezasahovat, ale neubráníl jsem se v průběhu jejich vyprávění souhlasnému zvolání, mručení či kývání. Myslím, že se mi při rozhovorech v rámci mého projektu podařilo rozkrýt co nejvíce informací týkajících se historického pozadí a názorů narátorů.

2.4.2 Přepisy, analýza a interpretace rozhovorů

Rozhovory se po nahrávání začínají tazatelem zpracovávat formou doslovného, neupravovaného přepisu nahrávky, aby z nich mohl vzniknout regulérní písemný pramen. Přepis zachycuje srozumitelným způsobem rozhovor, a proto lze vypustit zaznamenávání případné vady řeči narátora či opakující se výrazy, které slouží pouze jako výplň vět, ale nemají žádný specifický význam. Vypouštějí se ovšem pouze v případě, pokud se nejedná o charakteristickou součást osobnosti narátora. Měly by být ale také zachyceny mimoslovní projevy narátora (smích, pláč, kašel atd.). Tyto jevy se v přepisu dávají do hranatých závorek. Odmlka je vyjádřena třemi tečkami v hranaté závorce. Po rozhovoru by měl tazatel přistoupit k sepsání záznamu o rozhovoru, kde zachytí okolnosti, které ovlivnily kvalitu rozhovoru a také by měl zapsat své dojmy a postřehy, které se týkají osobnosti narátora. V protokolu se zachycují také psychické rozpoložení, mimoslovní projevy narátora, problematická místa v rozhovoru nebo naopak další zajímavá místa v

⁴⁴VANĚK, M., MÜCKE, P. PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. 89.

rozhovoru. Do zápisu se také uvedou události, ke kterým došlo během rozhovoru (přerušení, vstup další osoby atd.).⁴⁵ Rozhovory by měly být pro potřeby veřejné prezentace v rámci přednášek, příspěvků v časopisech či jiných forem prezentací redakčně upraveny. Úpravy by ale neměly měnit význam a smysl výpovědi narátora či potlačit jeho charakteristické výrazové prostředky. Výpověď narátora lze tematicky rozdělit na subkapitoly. Pro redakční úpravy by měl být využíván přepis a nahrávka původního rozhovoru. Pro samotnou publikaci rozhovoru je však vždy nutné získat souhlas narátora.⁴⁶

Do přepisů a protokolů jsem tyto jevy poznačoval. Je to patrné zejména na rozhovorech s Miroslavem Stýblem, kdy jsem do protokolu zaznamenal různá přerušování rozhovoru na žádost narátora z důvodu jeho zdravotní indispozice nebo v důsledku přítomnosti dalších osob. Do přepisů jsem rovněž zapisoval i gestikulace narátorů (pokud nějaká byla). Do všech protokolů bylo rovněž poznamenáno rozpoložení narátorů v průběhu rozhovorů. Výpovědi narátorů jsem do přepisů občas doplnil dalšími informacemi, které poslouží k objasnění některých termínů. Neupravoval jsem větnou skladbu slov při přepisu. Narátoři se vyjadřovali během rozhovorů jasně a srozumitelně. Přepisoval jsem přesně to, co každý narátor sdělil na nahrávací zařízení. Minimálně v jednom z vedených rozhovorů lze i díky přepisu rozhovoru dojít ke zjištění, že tazatel nemá mnohdy svůj úděl vůbec lehký. Ovšem ne jenom činnost tazatele během rozhovoru, ale také administrativní zpracování má své úskalí. Zvláště pokud Vás nebezpečně zradí krátce před finalizací výzkumu informační technika. V mém případě jsem měl projektové dokumenty z preventivních důvodů zálohované na externím disku a také rozhovory byly stále ještě nahané na nahrávacím zařízení. V tomto směru tedy všechno dobře dopadlo, ale z této zkušenosti pro mne pramenilo ponaučení, že výzkumník musí dbát zvýšené opatrnosti i v momentech, kdy si už myslí, že se mu nemůže během finalizování práce svého (nejenom) orálně historického výzkumu nic stát.

Práce orálního historika však nekončí pouze sběrem rozhovorů, jejich přepisem či zapsáním do protokolu. Tyto rozhovory je nutné podrobit širší analýze a interpretaci. Pro interpretaci svého orálně historického pramene jsem využil hermeneutickou analýzu. Tato analýza je zaměřena na porozumění a interpretaci jazyka či textu. Výsledná interpretace ale nepředstavuje novou pravdu, ale pouze stanovisko, které je součástí nepřetržitého řetězu

⁴⁵VANĚK, M. et al. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. s. 32.

⁴⁶VANĚK, M., MÜCKE, P. PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. 115–121.

událostí v hermeneutickém kruhu.⁴⁷ Tazatel při analýze a interpretaci opět pracuje s narátorovou pamětí. Zkoumá v těchto případech, jak a jakým způsobem lidé přisuzují smysl minulým událostem a prožitkům, jak spojují svou individuální zkušenost se zkušeností kolektivní, jak se věci minulé stávají součástí přítomnosti nebo jakým způsobem si lidé interpretují své životy a vůbec svět okolo sebe.⁴⁸ Je dále důležité vyprávění narátorů rozdělit dle témat a podle toho lze zjistit, jakému tématu bylo věnováno více pozornosti a jakému méně. Tazatel by měl rozlišit okamžiky, kdy narátor vypráví vlastní zážitky nebo hovoří zprostředkovaně o někom jiném. Značnou výpovědní hodnotu má pro analýzu a interpretaci rozhovorů také to, kterým složkám svého života se narátor věnoval v průběhu rozhovoru maximálně a které naopak přešel povrchně nebo se jim pokusil vyhnout (a z jakých důvodů). Je důležité analyzovat případné neshodné informace týkající se narátorovo vyprávění a dalších zdrojů. Tazatel v analýze poukáže na mýlky narátora a ty porovnává s literaturou či jinými prameny. Klade důležitost také na styl řeči, jazyka a mluvení. Pokud narátor mluví o něčem tišším způsobem, znamená to pro něho něco důležitého, o čem třeba nechce mluvit. Pokud naopak v rozhovoru narátor něco zdůrazňuje až moc tak je to zase něco důležitého o čem třeba mluvit chce. Interpretace si klade za cíl objasnit smysl pramene a zachytit jeho význam.⁴⁹ Tazatel by se měl zamyslet nad tím, proč je určitým událostem věnována ze strany narátora obsáhlá pozornost a jiným nikoliv (jedná se o význam těchto událostí pro narátora).

2.4.3 *Má výzkumná pozice - insider*

Během svého kvalitativního orálně historického výzkumu jsem pracoval z pozice insidera tedy z pozice výzkumníka, který se pohybuje ve známé skupině, ve které žije, nebo v ní žil (jako domorodec ztotožněný se zkoumanými osobami).

Insider výzkum je v kontrastu s tradičními představami o vědeckém výzkumu, kdy se výzkumník zabývá studiem subjektů jako „objektivní outsider“. Výzkum z pozice insidera je problematický, protože výzkumník je v nějakém příbuzenském či jiném blízkém vztahu se svým subjektem zkoumání. Pozitivisté namítají, že výzkumník je kvůli tomuto vztahu neobjektivní a jeho výsledky tak mohou být zkreslené. Neopozitivisté a antipozitivisté zase tvrdí, že přestože je úplná objektivita nemožná tak předsudky výzkumného pracovníka

⁴⁷VANĚK, M., MÜCKE, P. PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. 132

⁴⁸VANĚK, M., MÜCKE, P. PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. 73.

⁴⁹VANĚK, M., MÜCKE, P. PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. 136.

mohou ohrozit platnost a důvěryhodnost výzkumu. Existuje ale také mnoho výhod insider výzkumu. Někteří tvrdí, že výzkumník insider má bohaté znalosti, do kterých není zase zasvěcen výzkumník outsider. Respondenti (v mém případě narátoři) se mohou cítit pohodlněji a mluvit otevřeněji pokud spolupracují s výzkumníkem insiderem. Antipozitivisté tvrdí, že insider výzkum má potenciál zvýšit platnost, věrnost a autenticitu získaných informací. Podporovatelé antipozitivistického přístupu tvrdí, že polemika ohledně insiderství je aplikovatelná na veškerý výzkum. Nikdo například nedokáže zaručit upřímnost a otevřenost subjektu a náš výzkum je vždy ovlivněn naší subjektivitou. Naprostá objektivita je tedy nemožná. Úkolem výzkumníka je minimalizovat dopad zaujatosti během výzkumného procesu, provádět výzkum dle svého vědomí a svědomí a vést ho transparentně a upřímně.⁵⁰

Můj výzkumný vzorek narátorů se skládal ze tří osob patřící do tří generací jedné rodiny. Každý z nich měl svůj vlastní náhled na státně socialistický režim a odchod do emigrace. Narátorka Milena Drgoňová je mou tetou, narátor Miroslav Stýblo mým strýcem a narátor Luděk Stýblo mým bratrancem. Shánění narátorů tedy bylo pro mne jednodušší z důvodu, že se jednalo o členy mé rodiny a také z toho důvodu, že jsem s většinou těchto lidí již od mládí v kontaktu. Jejich přesvědčování bylo rovněž o mnoho jednodušší. Narátoři se mi snažili s mým projektem pomoci. Pokud bych nebyl v pozici insidera, pak bych kontaktování osob provedl přes email nebo telefonicky a přesvědčování k poskytnutí rozhovorů by pravděpodobně nebylo takto snadné. Od rozhovorů jsem jako insider očekával i přátelštější atmosféru, než jaká by se dala očekávat u klasického outsider výzkumu. Tento předpoklad se mi potvrdil. Nemusel jsem s nimi absolvovat seznamovací rozhovor a mohl jsem s nimi začít hovořit přímo k tématu. Zároveň se mi z důvodu mého výzkumného postavení hovořilo s narátory bez větší trémy, i když v jednom případě jsem nevěděl jak reagovat na některé příliš krátké odpovědi narátorky. Věděl jsem ale, že se narátorů můžu bez obav ptát a oni se mi budou pokoušet na mnou kladené výzkumné otázky odpovídat. Pozice insidera má však i své úskalí. Já sám jsem se nemusel potýkat při rozhovorech s genderovým hlediskem. Tato problematika při tom mnohdy může velmi ovlivnit výsledky zkoumání. Narátory pracující s klasickým outsider tazatelem může pohlaví tazatele přitahovat a mohou se tak snažit o co nejlepší výkon, ale také je zde možnost, že to může být i naopak. Od pozice, kterou tazatel jako insider zaujímá, se tak

⁵⁰ROONEY, P. Researching from the inside – does it compromise validity? A discussion. In: *Level 3* [online]. 2005 [cit. 2015-01-03]. Dostupné na: <<http://level3.dit.ie/html/issue3/rooney/rooney4.htm>>.

mohou odvíjet zjištěné informace. Jako výzkumník bych měl ke zkoumanému vzorku zachovávat určitý odstup a neměl příběhům narátorů tolik podléhat. Měl bych zaujímat klasický výzkumný postoj a nehodnotit. I přes tuto snahu jsem se však v některých případech tomuto jevu neubráníl, když jsem kladně ohodnotil počínání narátora. Dalším faktorem je skutečnost, že výzkumník v postavení insidera může při rozhovorech, bádání v archivech či v jiných zdrojových lokalitách narazit na různé citlivé skutečnosti týkající se rodinné minulosti. Tak se v mém případě i skutečně stalo v případě exmanžela narátorky Mileny Drgoňové. Výzkumník se pak musí rozhodnout, jak s těmito materiály a zjištěnými skutečnostmi naloží. Může mít totiž dilema takové informace ze svého blízkého okolí zapracovat do své práce z obavy z reakce svého blízkého okolí. Pokud by je však zamlčel, nezachoval by se jako výzkumník. Já jsem se tyto materiály rozhodl tedy zapracovat do této práce, protože pomáhají rozkrýt informace týkající se prorežimní činnosti manžela narátorky a reflektují důležité rozhodnutí v jejím životě týkající se budoucnosti její vlastní i jejích dětí. Snažil jsem se tedy vést výzkum dle postupů zmíněných v předcházejícím odstavci. Dalším faktorem, který se vyskytl při mém výzkumu, bylo mé někdy až přílišné podléhání vyprávění narátorů. Měl jsem menší tendence si ověřovat sdělované údaje, protože jsem jejich tvrzení věřil více, než bych možná věřil narátorům mimo můj rodinný okruh. Přesto jsem se i tyto poskytnuté informace v některých případech ověřoval z dalších zdrojů a uváděl je poté na pravdivější míru.

3 HISTORICKÁ ČÁST

3.1 EMIGRACE A EXIL NA NAŠEM ÚZEMÍ

Posrpnová emigrační vlna, do které patří rodina mého narátora Miroslava Stýbla, nebyla zdaleka první, jež se na našem území odehrála. Lidé z naší země v průběhu dějin odcházeli nebo byli nuceni odejít již mnohem dříve z mnoha různých důvodů. Byli ze svých zemí vyháněni pro svou víru nebo z politických či ekonomických příčin. Každé jednotlivé období vytváří pro tento faktor specifické prostředí svým konkrétním historickým pozadím.

3.2.1 Popis emigračních vln na našem území do začátku roku 1948

První exulanti začali opouštět české území již po výhře Habsburků nad šmalkandským spolkem v roce 1547, kdy odcházeli příslušníci českobratrské církve do Polska a Poznaňska.⁵¹ K další vlně odchodů došlo v průběhu třicetileté války po bitvě na Bílé hoře. Pobělohorský exil tvořila podle Josefa Pekaře asi jedna pětina až jedna čtvrtina obyvatel našeho území.⁵² Protireformační snahy jezuitů za vlády Karla VI. a posléze i jeho dcery Marie Terezie způsobily další odchody lidí z našeho území.⁵³ Revoluce v roce 1848 zahájila další emigrační a exilovou vlnu z našeho území motivovanou obavami z politických a policejních represí, případně se jednalo o osoby nespokojené s dalším politickým a sociálním vývojem českých zemí.⁵⁴ Statisticky od nás do roku 1914 odešlo okolo 1 000 000 Čechů. Převážná část, asi 400 000 lidí, odešla do Dolního Rakouska nebo USA. Dalších cca 200 000 lidí odešlo do Německa. Daleko méně lidí odešlo na Balkán nebo do Uher.⁵⁵ Zatímco v předchozí éře hrálo důležitou úlohu náboženské nebo politické pronásledování, které zapříčinilo odchod řady občanů do exilu tak u lidí z období 19. a počátku 20. století bylo důvodem k opuštění své vlasti stěhování se za lepšími životními podmínkami. Po vzniku ČSR v roce 1918 získal v tomto státě člověk právo emigrovat. Toto právo bylo chápáno jako nezadatelné právo individua zvolit si pro svůj život kterékoliv místo na zemi. Takový člověk však musel splnit svou brannou povinnost. Zákon určoval, že emigrovat nemohou osoby v pokročilém věku, které by odcházely bez doprovodu, osoby nemocné nebo tělesně postižené.⁵⁶ Jedna z dalších emigračních vln se

⁵¹BROUČEK, S. *Etapy českého vystěhovalectví*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003.

⁵²VYKOUPILOV, L. *Slovník českých dějin*. 2. přep. a dopl. vyd. Brno: Julius Zirkus, 2000. s. 163.

⁵³BROUČEK, S. *Etapy českého vystěhovalectví*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003.

⁵⁴NEŠPOR, Z., R. Česká migrace 19. a 20. století a jejich dosavadní studium. In: *Soudobé dějiny*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, 2004, roč. 12, č. 2/2005. s. 253, 256 a 257.

⁵⁵VACULÍK, J. *Češi v cizině – Emigrace a návrat do vlasti*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. s. 10.

⁵⁶DUBOVICKÝ, I. Právo a vystěhovalectví. In: *Češi v cizině 7*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1993, s. 78–81.

spustila v rámci hospodářské krize na přelomu dvacátých a třicátých let 20. století. Emigrovalo především chudší obyvatelstvo, které dle pramenů pravděpodobně nejčastěji mířilo do Argentiny. Celkově se v tomto období odstěhovalo do Jižní Ameriky okolo 40 000 lidí (z toho bylo polovina Slováků a Rusínů). Na Moravě a ve Slezsku bylo mezi lety 1924 a 1934 vydáno 14 038 vystěhovaleckých pasů.⁵⁷ V krátkém období mezi oběma světovými válkami nebylo zaznamenáno příliš mnoho případů, které by se daly zařadit mezi politický exil. Jednalo se o velmi ojedinělé záležitosti odchodů převážně ze Slovenska kvůli hospodářské krizi, která postihla místní území více než území České.⁵⁸ Podepsání dohody z Mnichova v roce 1938 způsobilo další odchody lidí z Československa. Do Francie uprchlo přes Polsko 1211 osob, z toho 489 letců a 702 příslušníků pozemních jednotek. Tito emigranti vytvořili pilíř druhého národního odboje a účastnili se bojů společně s dalšími piloty v RAF.⁵⁹ Lidé prchali především do západních států, jako je výše zmíněná Francie, dále do Velké Británie, USA a v omezené míře do SSSR. Šlo v tomto případě o několik tisíc a možná i desítek tisíc osob.⁶⁰ Po skončení války bylo už mezi lety 1945 až 1948 zákonným způsobem omezeno právo občanů svobodně vycestovat ze země. Na vycestování potřeboval člověk cestovní pas vydávaný pouze na služební potřeby a na základě doporučení ústředního orgánu státní správy nebo profesní organizace. Pro účely soukromé byly pasy vydávány pouze v mimořádných a odůvodněných případech. V tomto období odešlo z Československa nelegálně okolo 1731 osob. Již tehdy byly hranice velmi dobře střeženy a při přechodu zahynulo více než 90 osob. Někteří lidé se již v této poválečné éře do země nevrátili (např. Benešův kritik generál Lev Prchala nebo slovenský katolický novinář Peter Podzimok).⁶¹ Za emigraci a exil není považováno vyhnání německého obyvatelstva z území Československa a to, i když se jednalo vůbec o největší přesun obyvatel z této oblasti v historii.⁶²

⁵⁷WITTLICHOVÁ, L. et al. *Vzkazy domů: příběhy Čechů, kteří odešli do zahraničí (emigrace a exil 1848-1989)*. Praha: Dny české státnosti, 2012. s. 6–7.

⁵⁸DUBOVICKÝ, I. Právo a vystěhovalectví. In: *Češi v cizině 7*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1993, s. 76.

⁵⁹VACULÍK, J. *Češi v cizině – Emigrace a návrat do vlasti*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. s. 29 an.

⁶⁰NEŠPOR, Z., R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 261.

⁶¹KOSTLÁN, A. Útěky do emigrace a Československá akademie věd. In: Štrbáňová, S., Kostlán, A. *Sto českých vědců v exilu. Encyklopedie významných vědců z řad pracovníků Československé akademie věd v emigraci*. Praha: Academia, 2011. s. 39 a 40.

⁶²TRAPL, M. Terminologie pojmů o české, respektive československé (v letech 1918–1989) emigraci či exilu. In: *Česko-slovenská historická ročenka*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. s. 74.

3.2.2 Poúnorová emigrace

Během období státně socialistické režimu proběhly na československém území dvě emigrační vlny (pounorová a posrpnová). Již pounorová vlna se odlišovala od těch předchozích. Československo se nenacházelo ve válečném stavu a nebylo okupováno žádnou cizí mocností. Většina emigrantů a exulantů, kteří opustili v tomto období vlast, se mohla vrátit zpět až po pádu státně socialistického režimu, který nastal po čtyřiceti letech. Lidé odcházeli z Československa kvůli perzekucím nebo kvůli změně politického prostředí. Jiní zase chtěli vést v emigraci či exilu svůj vlastní druh boje s místním vládnoucím režimem. Řadu lidí dohnaly k odchodu důvody ekonomické, kdy jim v Československu bylo odepřeno podnikat. Jiní se zase nemohli profesně uplatnit a snažili se hledat své štěstí jinde.⁶³ Odcházeli nebo se odtud snažili odejít představitelé nekomunistických stran, diplomaté, vojáci, novináři, umělci, vědci. Utíkali však také lidé z vrstvy, které měl režim zastupovat. Mezi ně se řadili např. dělníci, rolníci ale také komunisté.⁶⁴ Ten kdo přešel ilegálně hranice, se dopouštěl zločinu „přípravy úkladů o republiku“.⁶⁵ Oficiální výklad zákona o nedovoleném opuštění republiky vždy považoval osobu, která se pokouší o emigraci na západ za osobu, která je vždy podrobena výsledku zahraniční zpravodajskou službou. Občan, který se pokusí o nelegální přechod hranic, se tak dopouští vědomě trestného činu velezrady.⁶⁶ Emigrant byl často odsouzen v nepřítomnosti k pěti letům odnětí svobody. Nemusel mu být ani dokazován úmysl poškozovat zájem republiky, protože jej poškodil už samotnou emigrací. V některých případech byl ještě na takového emigranta použit paragraf o velezradě a vyzvědačství. V tomto momentě pak už hrozilo odsouzenému dlouholeté vězení nebo dokonce trest smrti.⁶⁷ Postihováni byli i příbuzní emigranta, kteří zůstali doma. Ty neminulo sledování ze strany StB, mohli přijít o své zaměstnání nebo být uvězněni. Bylo jim zakázáno studovat určité obory a byla jim omezena nebo zakázána možnost vycestovat. KSČ tedy

⁶³NEŠPOR, Z., R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 41.

⁶⁴TRAPL, M. Česká politická emigrace ve 20. století (1914–1989). Srovnání generací. In: Brouček, S., Hrubý, K. *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století: symposium o českém vystěhovalectví, exulantsví a vztazích zahraničních Čechů k domovu 29. – 30. června 1999*. Praha: Karolinum – Etnologický ústav AV ČR, 2000. s. 39.

⁶⁵KOSTLÁN, A. Útěky do emigrace a Československá akademie věd. In: Štrbáňová, S., Kostlán, A. *Sto českých vědců v exilu. Encyklopedie významných vědců z řad pracovníků Československé akademie věd v emigraci*. Praha: Academia, 2011. s. 38–41.

⁶⁶dle zákona č. 231/1948 Sb. ze dne 6. 10. 1948, na ochranu lidově demokratické republiky.

⁶⁷DUBOVICKÝ, I. Právo a vystěhovalectví. (Pokus o historicko-antropologickou interpretaci práva). In: Brouček, S. *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1993. s. 81-82.

ihned po svém mocenském nástupu začala postupně uzavírat hranice. Uprchlíci se snažili odejít buď přes sice uzavřenou, ale v mnoha místech prostupnou hranici. Dále se pokoušeli o útěk vzduchem za použití různých druhů leteckých dopravních prostředků. Přesné počty uprchlíků z tohoto období jsou sporné. V prvních třech letech mělo dle některých údajů z Československa utéct okolo 25 000 lidí. Počet lidí, kteří se snažili přes hranici odejít, se měl následně snížit na necelých 252 lidí ročně v rozmezí let 1952 až 1964.⁶⁸ Některé údaje hovoří o tom, že odešlo okolo 100 000 lidí a celkově do konce šedesátých let dle nich mělo odejít na 500 000 lidí.⁶⁹ Převažovala nelegální emigrace, která nebyla zahrnuta do číselné evidence ministerstva vnitra. Kvůli tomuto faktu vykazovala tato statistika mnohem nižší čísla, než jaká byla ve skutečnosti. Další údaje uvedené Paukertovou zase ukazují, že mezi 1. lednem 1947 a 1. březnem 1950 odešlo nelegálně z Československa okolo 236 000 lidí. Do konce padesátých let mělo dle nich odejít okolo 260 000 lidí.⁷⁰ Ilegální emigrace by tedy dle těchto údajů byla více jak 10x vyšší než byl prvně uváděný údaj. Tuto statistiku ale zase zpochybňuje Nešpor, který považuje za reálné číslo 60 000 pouňorových emigrantů. K tomuto číslu došel díky údajům získaným od některých emigrantů.⁷¹

Emigranti a exulanti směřující v tomto období do Rakouska byli názorově rozštěpení. Státně socialistický režim se totiž zaměřoval na československé spolky působící v Rakousku. Jedna část těchto emigrantů byla i následkem těchto vlivů k režimu vstřícná, další část ho odmítala a zbytek těchto lidí zastával v této problematice neutrální stanovisko. Významnými tiskovinami vycházejícími v Rakousku v češtině byli Vídeňské svobodné listy založené v roce 1946, které se vymezovaly proti státně socialistickému režimu v Československu. Naopak Vídeňské menšinové listy vycházející od roku 1949 se vůči tomuto režimu stavěly pozitivně. Dalším výrazným periodikem byl katolický Věštník československého lidového sdružení v Rakousku, který vycházel od roku 1955. Čeští pouňoroví emigranti se zásadně zapojovali do spolků Menšinové rady, která nekolaborovala s vládou v ČSR. Spolek spolupracující se státně socialistickou vládou

⁶⁸TOMEK, P. Emigrace. In: *Totalita.cz* [online]. 1999 [cit. 2015-08-18]. Dostupné na: <<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/emigrace.php>>.

⁶⁹DUBOVICKÝ, I. Češi v Americe – Czechs in America. České vystěhovalectví do Ameriky a česko-americké vztahy v průběhu pěti staletí. Praha: Pražská edice, 2003. s. 49.

⁷⁰PAUKERTOVÁ, L. Několik základních údajů o odchodech z Československa, 1948-1991. In: Brouček, S., Hrubý, K. *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století*. Praha: Karolinum: Etnologický ústav AV ČR, 2000. s. 25 a 27.

⁷¹NEŠPOR, Z., R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 42.

v ČSR se nazýval Sdružení Čechů a Slováků a snažil se ovlivňovat život československých emigrantů a exulantů žijících v oblasti Vídně.⁷²

3.2.3 Posrpnová emigrace a její tři menší vlny

Nečekaná vojenská okupace, zastavení veškerých demokratizačních reforem a opětovný příklon ke konzervativnímu vládnutí měly po roce 1968 za následek, že u řady lidí došlo ke ztrátě víry lepší budoucnost, možnost lepšího pracovního uplatnění, vymanění se z vlivu vládnoucího režimu a také víru v samotný režim. Přibylo lidí, kteří komunistům již nevěřili, ale protože chtěli v nastalé situaci nějakým způsobem přežít tak zvolili cestu nevystupování proti režimu. Volili koexistenci s režimem, ale přesto byli i takoví, kteří svou nespokojenost dávali různým způsobem najevo. Tito lidé pak spolu často debatovali, účastnili se disidentských aktivit nebo případně volili odchod od emigrace.⁷³ Nešpor rozlišuje emigraci po roce 1968 do roku 1989 na tři menší vlny, které jsou děleny dle četnosti. Dle těchto údajů byly tyto menší vlny nejpočetnější v období let 1968–1969 a 1980–1989. Naopak méně lidí pak dle těchto údajů emigrovalo v letech 1970–1979.⁷⁴ Stejně jako v případě poúnorové emigrace a exilu však nelze sdělit přesné počty lidí, kteří odešli v tomto období. Nešpor došel k číslu 200 000 emigrantů.⁷⁵ Rozdílné byly také podmínky, za kterých obyvatelé opouštěli území Československa v těchto letech. Posrpnová emigrace a exil byly tvořeny lidmi, kteří byli dříve nějakým způsobem perzekuováni režimem a také odborníky z různých oborů, kteří nenašli v socialismu své sociální a pracovní uplatnění. Pravděpodobně nejpočetnější byli reformní komunisté vyloučení ze strany v průběhu posrpnových čistek.⁷⁶ Emigranti a exulanti z let 1968 a 1969 doufali, že v zahraničí najdou své pracovní i občanské uplatnění, které jim bylo doma

⁷²KURILLOVÁ, H. Exulantský a krajanský život Čechů ve Vídni. In: *Moderní dějiny* [online]. 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné na: <<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/exulantsky-a-krajansky-zivot-cechu-ve-vidni/>>. s. 3–4.

⁷³NEŠPOR, Z., R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 47.

⁷⁴NEŠPOR, Z., R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 46–54.

⁷⁵NEŠPOR, Z., R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 50.

⁷⁶TRAPL, M. Česká politická emigrace ve 20. století (1914–1989). Srovnání generací. In: Brouček, S., Hrubý, K. *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století: symposium o českém vystěhovalectví, exulantsví a vztazích zahraničních Čechů k domovu 29. – 30. června 1999*. Praha: Karolinum – Etnologický ústav AV ČR, 2000. s. 40.

odepřeno.⁷⁷ Zajímavým byl na tomto období fakt, že se po srpnových událostech roku 1968 shodly všechny spolky a tiskoviny v Rakousku v odsouzení invaze. Začaly také pořádat sbírky pro uprchlíky z Československa. V publikační činnosti se zaměřily na udělování rad uprchlíkům ohledně vycestování a získávání azylu. Nějakou dobu se v této činnosti angažovalo prorežimní Sdružení Čechů a Slováků, které však následně z této pozice ustoupilo. V Rakousku začaly v tomto období vznikat některé nové krajanské spolky jako třeba Československá kancelář pro vědy a umění ve Vídni sídlící v rakouském PEN klubu nebo Krajanská organizace Nová vlast pomáhající krajanům s integrací.⁷⁸

Mnoho lidí volilo tehdy odchod z ČSSR i z toho důvodu, že se báli o své blízké, kteří by mohli být kvůli jejich aktivitám pronásledováni. Zajímavé je srovnání poúnorové emigrace a posrpnové emigrace z pohledu jejich národnostního cítění podle psychologičky Šárky Alflödi. Ta totiž na základě více než 70ti několikahodinových rozhovorů došla k závěru, že emigranti z roku 1948 mají více vyvinuté národnostní cítění než emigranti z roku 1968. Poúnoroví emigranti podle jejích závěrů svou vlast nechtěli opustit a doufali, že se budou moci vrátit, až to bude možné. Oproti tomu posrpnoví emigranti 1968 podle stejných závěrů odcházeli s tím, že se do vlasti již nevrátí.⁷⁹ K podobnému názoru došel i Ota Ulč, který skladbu emigrace přirovnal k Sachrovu dortu, kdy se jedna vrstva liší od druhé a ačkoliv spolu komunikují tyto vrstvy ve společném jazyce tak spolu nemohou komunikovat společnou zkušeností.⁸⁰ Posrpnoví emigranti toužili po tom, aby se rychle integrovali do společnosti a to jak profesně, jazykově či společensky. Chtěli se asimilovat a dát svým dětem možnost nového a lepšího života. Tato emigrační vlna se nezajímala tolik o činnost v krajanských spolkách nebo o dodržování tradic, ale zajímala je spíše vlastní a rodinná budoucnost.

Emigrace mezi lety 1970 a 1979 byla dozníváním posrpnové emigrace a předvoj další vlny v osmdesátých letech. Lidé emigrovali buď ilegálně anebo využili možnosti

⁷⁷NEŠPOR, Z., R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 51.

⁷⁸KURILLOVÁ, H. Exulantský a krajanský život Čechů ve Vídni. In: *Moderní dějiny* [online]. 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné na: <<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/exulantsky-a-krajansky-zivot-cechu-ve-vidni/>>. s. 4.

⁷⁹ŠTRÁFELDOVÁ, M. Poúnoroví exulanti jsou větší vlastenci, říká studentka psychologie. In: *Český rozhlas* [online]. 2004 [cit. 2015-10-17]. Dostupné z: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/pounorovi-exulanti-jsou-vetsi-vlastenci-rika-studentka-psychologie>>.

⁸⁰ŠTRÁFELDOVÁ, M. Ota Ulč o svých výzkumech tzv. benzinové emigrace z Československa. 2. část. In: *Český rozhlas* [online]. 2006 [cit. 2015-10-17]. Dostupné z: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/ota-ulc-o-svych-vyzkumech-tzv-benzinove-emigrace-z-ceskoslovenska-2-cast>>.

legálního vystěhování. Druhá možnost však znamenala ztrátu čs. státního občanství. Proti těmto emigrantům útočili komunisté propagandisticky a označovali je jako kriminální živly, dobrodruhy, zkrachovalce, kteří odcházejí proto, že si idealizovali kapitalismus, utíkají před soudním postihem nebo kvůli své odborné nezpůsobilosti. Tito lidé pak dle komunistů měli v zahraničí vystřízlivět a rádi se vrátit zpět do Československa.⁸¹ Na mnohé nepohodlné osoby byl v této době vyvíjen ze strany státně socialistického režimu nátlak, aby vycestovaly. Dalším osobám bylo znemožněno vrátit se z legálních zahraničních výletů. Nátlak na nepohodlné osoby byl plánován a řízen StB. Tato akce se jmenovala „Asanace“. Cílila na signatáře Charty 77. Ti se poté snažili odejít do Rakouska. Společně s nimi odcházela do exilu i část českého undergroundu.⁸² Rakousko nabídlo 8. března 1977 chartistům pomocnou ruku při jejich snahách o získání politického azylu. K chartistům bylo přistupováno jinak než k ostatním uprchlíkům. Nemuseli jako ostatní uprchlíci pobývat v táborech v Traiskirchenu. Dostali ihned sociální dávky a téměř hned si většina z nich našla nějakou práci. Měli neoficiální politický azyl, protože oficiální cestou vyřízení azylu trvalo delší dobu (nejdéle půl roku). Političtí exulanti získávali v Rakousku občanství již po 4 letech. V letech po vydání Charty 77 odešlo do zahraničí přes 280 chartistů. Chartisté se dobře integrovali do rakouské společnosti, ale paradoxně už se hůře integrovali mezi své krajany. Chartisté byli totiž různorodá společnost lidí, kterou spojovala perzekuce ze strany režimu a boj proti tomuto režimu. Jenže po odchodu do emigrace a exilu již u nich tento faktor pominul. Nezapojovali se příliš do krajanských organizací kvůli vzájemným nesouladům. Aktivně se ale např. podíleli na vysílání Svobodné Evropy nebo Hlasu Ameriky.⁸³

Poslední emigrační vlna z osmdesátých let byla způsobena hlavně ekonomicko-sociálními důvody. Lidé odcházeli do západních zemí, protože zde viděli lepší profesionální uplatnění pro sebe a své děti a také možnost zvýšení svého socioekonomického postavení. Dle výzkumu Oty Ulče byly nejvýznamnějšími faktory nutící lidi emigrovat – politika jako taková, nutnost klanět se a poslouchat mocné primitivy

⁸¹NEŠPOR, Z., R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 53.

⁸²KURILLOVÁ, H. Exulantský a krajanský život Čechů ve Vídni. In: *Moderní dějiny* [online]. 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné na: <<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/exulantsky-a-krajansky-zivot-cechu-ve-vidni/>>. s. 6–8.

⁸³KURILLOVÁ, H. Exulantský a krajanský život Čechů ve Vídni. In: *Moderní dějiny* [online]. 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné na: <<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/exulantsky-a-krajansky-zivot-cechu-ve-vidni/>>. s. 6–7.

a pomyšlení, že by děti dotazovaných musely dospívat v takovém systému. V osmdesátých letech odcházelo více lidí, než v sedmdesátých letech. Tento fakt byl způsoben také snadnější možností vycestování v té době. Mnoho emigrantů se do zahraničí dostalo pomocí turistických zájezdů do kapitalistických zemí. Další emigranti používali jugoslávskou cestu, kdy se přes dovolenou v Jugoslávii dostávali do západní Evropy.⁸⁴ Jednalo se o tzv. benzínovou vlnu. Dle výsledků Ulčovo výzkumu emigrovali lidé, kteří pocházeli z prostředí, které bylo relativně ekonomicky příznivé.⁸⁵ Právě cestu přes Jugoslávii do Rakouska zvolila také rodina narátora Miroslava Stýbla, která se tímto způsobem vydala za vytouženou svobodu.

⁸⁴ULČ, O. Profil a motivace československých emigrantů v osmdesátých letech našeho století. In: *Sociologický časopis* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1995 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/135b351587cd1247cee8e3718b5e8e2a7b95494f_322_473ULC.pdf>. s. 473–483.; NEŠPOR, Z., R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. s. 53.

⁸⁵ULČ, O. Profil a motivace československých emigrantů v osmdesátých letech našeho století. In: *Sociologický časopis* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1995 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/135b351587cd1247cee8e3718b5e8e2a7b95494f_322_473ULC.pdf>. 473–483.

4 ORÁLNĚ HISTORICKÝ VÝZKUM

4.1 ÚVOD DO VÝZKUMU

Během mého rozhodování se a přemýšlení nad tématem emigrace z Československa v 80. letech dvacátého století, které jsem chtěl demonstrovat na rodině Stýblů, hrála roli záležitost týkající se také úhlu pohledu na tento fenomén. K tomu jsem chtěl využít názory a postoje vyjadřované třemi generacemi rodiny Stýblů. Miroslav Stýblo byl hlavním iniciátorem snah o emigraci a věděl z celé rodiny Stýblů nejvíce informací týkající se tohoto tématu. Z těchto důvodů padla na něho také má volba jako na prvního narátora pro tuto diplomovou práci. Prvotním krokem bylo seznámení Miroslava Stýbla s formou výzkumu a pokus o jeho přesvědčení k účasti na něm. Přesvědčování Miroslava Stýbla mi nedalo dlouhou práci, protože ten po zběžném představení formy výzkumu velice rád souhlasil. Následně narátor přislíbil, že zkontaktuje svého syna a mého bratrance v jedné osobě Lud'ka Stýbla a rovněž ho přemluví k účasti na výzkumu. Toho jsem následně kontaktoval až v momentě, kdy jsem se s ním chtěl domluvit na termínu rozhovoru. Dále se Miroslav Stýblo zmínil, že by bylo zajímavé v tomto směru přimět k rozhovoru i jeho tchýni Milenu Drgoňovou. Tímto byla uplatněna tzv. metoda snowball sampling (nabalování). Badatel se díky této metodě od prvního osloveného narátora dozvídá jména dalších osob, se kterými by z hlediska jeho výzkumného projektu bylo užitečné vést další rozhovory. Problematictější bylo pro mne přesvědčit právě Milenu Drgoňovou, která trvala na tom, že mi k tématu nemá co říct. Avšak i tu se mi nakonec podařilo telefonicky přesvědčit ke spolupráci na projektu. K ověření některých informací sdělených narátory jsem se rozhodl požádat o pomoc s vyhledáním patřičných pramenů Archiv bezpečnostních složek v Praze, který mi byl v této záležitosti velmi nápomocen.

4.2 PRŮBĚH ROZHOVORŮ

Provedené rozhovory jsou vedeny standartní metodou orální historie formou životopisného vyprávění. U jednoho narátora následoval druhý rozhovor, který byl více zaměřen na specifická témata. Byly nahrány celkem čtyři rozhovory se třemi narátory. Hlavním kritériem jejich výběru bylo pokrytí náhledu tří generací rodiny Stýblových na zkoumanou problematiku emigrace Miroslava Stýbla a jeho rodiny do Rakouska v osmdesátých letech 20. století. Rozhovory začínaly vždy uvedením data a místa nahrávání rozhovoru. Následovalo představení narátora. Pouze v jednom rozhovoru se představil tazatel. Ani v jednom rozhovoru nebylo uvedeno tazatelem téma projektu. Tazatel dbal na to, aby se narátoři ve vzájemných rozhovorech cítili pohodlně a z toho důvodu nechal výběr místa setkání na nich. Většinou se rozhovory nahrávaly v místě

bydliště narátorů. Dva rozhovory s Miroslavem Stýblem byly natočené v místě jeho bydliště v Grossebersdorfu v Rakousku. Rozhovor s Milenou Drgoňovou tazatel nahrával v domě s pečovatelskou službou v Bílině, kde narátorka bydlí. Poslední rozhovor s Ludškem Stýblem, který se měl původně uskutečnit během návštěvy tazatele Grossebersdorfu, se kvůli pracovnímu vytížení narátora uskutečnil až v momentě, kdy byl tazatel již zpět v Karlových Varech.

První rozhovor tazatel provedl s Miroslavem Stýblem dne 6. 2. 2015 a poslední s Ludškem Stýblem dne 9. 3. 2015. Nejdelší rozhovor trval 2 hodiny a 27 minut a nejkratší trval necelých 35 minut. Ve všech případech prováděl tazatel rozhovor s narátory sám a nikdo další se těchto rozhovorů nezúčastnil ani jako přisedící. Jeden rozhovor ovlivňovala nemoc narátora, který požadoval v jeho průběhu několik drobných přestávek. V jednom případě zazvonil u narátora telefon a v jiném na chvíli přerušilo vyprávění vstoupení další osoby. V jednom případě se zdálo pro tazatele problematičtější narátorku rozmluvit. Přesto ale dokázal narátorku svými otázkami přimět, aby mu nějaké informace týkající se tématu předala. Rozhovor s Ludškem Stýblem byl proveden nestandardním způsobem přes komunikační program Skype. Tazatel i narátor měli v tomto případě připravenou telekomunikační techniku. Tazatel si doma navíc nastavil nahrávací nařízení k zaznamenávání zvuku z reproduktoru. Na průběh rozhovoru neměl tento faktor výraznější negativní vliv. Tazatel dokonce viděl narátora při jeho vyjadřování. Narátor měl totiž na svém zařízení zapnutou videokonferenci. I v jeho případě tak bylo možné sledovat mimiku či gesta stejně jako u ostatních narátorů. Tazatel měl obavu o kvalitu nahrávky. Ta se však ukázala jako neopodstatněná. Provedené rozhovory hodnotím i přes dílčí problémy jako povedené.

Všichni narátoři byli ochotni se bavit o tématu emigrace, které se citelně dotýkalo jejich rodiny, hovořit bez problémů. Každý měl na tuto zkušenost specifický náhled, který se jeví pro tuto práci zajímavým. Narátoři pocházejí z různých generací a různého prostředí byť se jedná o členy jedné rodiny. Dva z narátorů vyjádřili s emigrací vysloveně souhlas. Jedna narátorka nejdříve vyslovila s emigrací nesouhlas, ale pro jejich čin vyjádřila v průběhu rozhovoru i pochopení. Pouze s jedním narátorem byly nahrány rozhovory dva. Narátoři neměli předchozí zkušenosti s podobným typem rozhovorů. Nebyla u nich patrná připravenost nebo naučenost odpovědi. Pro přehlednost uvádím orientační údaje o narátorech do následující tabulky:

Tab. č. 1: Orientační údaje o narátorech. Zdroj: OKTÁBEC, P. vlastní.

Jméno	Rok narození	Místo původu	Vzdělání	Věk v době emigrace (své či členů rodiny) z Československa	Rodinný stav v době, kdy došlo k emigraci (své či členů rodiny)
Miroslav Stýblo	1952	Bílina u Teplíc	Umělecké kovářské učiliště	30	ženatý
Luděk Stýblo	1979	Duchcov	Sportovní gymnázium	2	svobodný
Milena Drgoňová	1934	Koleč u Kladna	Měšťanská škola	48	rozvedená

Narátoři začali s vyprávěním krátce po vzájemném pozdravení a připravení nahrávací techniky ze strany tazatele. Rozhovory byly zahájeny otázkou ohledně jejich narození či otázky týkající se obecně jejich života. Takto jsem se jako tazatel snažil narátory rozpovídat co nejvíce o jejich životě, dětství a rodinném zázemí. Většina narátorů chronologicky vyprávěla ze začátku o svém životě s výjimkou jednoho, který se rozhovořil ještě navíc o své matce, otci a vztahu rodiny ke komunistům a jejich režimu. V jednom rozhovoru bylo nutné klást další doplňující otázky, protože se narátorku nedařilo příliš rozhovořit k tématu. Pomocí tazatelových otázek se tak narátorka vracela ve vyprávění zpět. Obsahově i informačně nejkomplexnější byly dva rozhovory s Miroslavem Stýblem.

Před rozhovorem měl být narátorům předán k podpisu *Souhlas se zpracováním osobních a citlivých údajů* dle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Ústně dostal tazatel se zpracováním údajů svolení, avšak dokumenty k podpisu ve všech případech zapomněl doma. Technicky si je následně zajistil po domluvě s manželkou narátora Dášou Stýblovou, která mu ochotně zajistila podpisy v Rakousku od Miroslava a Ludka Stýblových. Podpis od Mileny Drgoňové byl posléze zajištěn díky její sestře Bohumile Novotné, která je tazatelovou babičkou a často svou sestru navštěvuje. K ukončení rozhovoru docházelo v momentě, kdy tazatel společně po domluvě s narátory usoudil, že došlo k vyčerpání témat rozhovoru. Tazatel ve všech případech poděkoval za rozhovor (vyjma prvního rozhovoru s Miroslavem Stýblem, který byl spontánně přerušen narátorem s vědomím, že během dvou dnů proběhne další rozhovor). Po vypnutí nahrávání zůstal tazatel s narátory ještě v kratší debatě.

Po ukončení nahrávací fáze rozhovorů tazatel přistoupil k přepisu rozhovorů, vytvoření karet narátorů a následně také vytvořil protokoly k provedeným rozhovorům.

V těchto protokolech tazatel uvedl základní informace o narátorovi, čase, místě, důvodu setkání, o přerušeních a dalších mimořádných skutečnostech, k nimž došlo během rozhovoru. Tazatel se následně zaměřil na analýzu a interpretaci, ve kterých rozebral vyprávění narátorů o tématech, která oni sami zmínili v průběhu vzájemného rozhovoru. Následně se tazatel snažil více rozvést nebo ozřejmit i témata, která někteří narátoři zmínili pouze okrajově. V následující tabulce jsou uvedeny základní informace o provedených rozhovorech.

Tab. č. 2: Základní informace o rozhovorech. Zdroj: OKTÁBEC, P. vlastní.

příjmení	jméno	datum	začátek	délka rozhovoru	místo konání	prostředí
Stýblo	Miroslav	6.2.2015	16:20	02h : 27min : 31sec	Grossebersdorf	narátorův byt
Stýblo	Miroslav	8.2.2015	8:53	00h : 57min : 43sec	Grossebersdorf	narátorův byt
Stýblo	Luděk	9.3.2015	17:27	00h : 43min : 23sec	Nar.: Parkoviště ve Vídni; Taz.: K. Vary	videokonference v programu Skype
Drgoňová	Milena	22.2.2015	9:10	00h : 34min : 49sec	Bílina	narátorky byt

4.3 VZPOMÍNKY NARÁTORŮ

Cílem této části práce je předložit individuální svědectví o zkušenosti týkající se emigrace v osmdesátých letech dvacátého století. Pomocí těchto svědectví bude umožněno vypořádat průběh a další okolnosti týkající se emigrace členů rodiny Stýblových. Samotný akt emigrace pro účastníky neznamenal jenom opuštění země. Člověk, který se rozhodl emigrovat, musel prokázat skutečné odhodlání. Svou akci musel rovněž pečlivě naplánovat a mnohdy ji tajit před dalšími osobami (třeba i před členy vlastní rodiny). V nové vlasti emigrant začínal prakticky od nuly. Neměl žádné zázemí a mnohdy neuměl ani jazyk. V případě rodiny Stýblových byla v tomto směru výjimkou manželka narátora Dáša Stýblová, která uměla německy. Tři osoby nabízejí tři subjektivní náhledy na emigraci. Pomocí sdělených příběhů se seznámíme s historickým pozadím okolo vypravěčů a také rodinným zázemím či prostředím, které utvářelo jejich názory. Zajímal mne rovněž jejich postoj ke státně socialistickému a polistopadovému systému. Zjišťoval jsem, jak se v průběhu let vyvíjel život členů rodiny Stýblových v emigraci a jejich náhled na ni. Získané výpovědi jsou interpretovány, analyzovány a porovnávány v několika dalších okruzích, které představují zkušenosti a také postoje narátorů.

4.3.1 Rodinné a ekonomické zázemí

Narátorka Milena Drgoňová pochází z rolnicko-dělnické rodiny. Má ještě dva mladší sourozence (bratra a sestru). Narodila se v rodině Petrlíků, která se v době jejího narození

v roce 1934 živila vypomáháním na statku u místního sedláka ve Smolnici u Loun. Otec s matkou se rozhodli k přestěhování do Bíliny poté, co jejich dcera dostudovala obecnou školu v roce 1945. Rodiče se nastěhovali do domku po českých Němcích. „*To táta vzal hned první... co prostě mu nabídli tak vzal. Jinak co šli s námi ještě ze Smolnice ještě tři rodiny... maminky brácha třeba, vid'... strejda Králů... pak teta moje... teta moje jako druhá tak ty jako si mohli vybrat a ty si vzali nějakou vilu nahoře na Pražský... ty Jánskejch jako jo. Ale táta vzal prostě první barák, co mu přidělili tak ho vzal. No... byl patrový. Byl tam nějaký kloboučník, protože tam bylo v jedný cimře strašně moc klobouků všelijakejch. To táta páčil na dvoře pak [smích narátorky].*“⁸⁶ V tomto domě narátorka vyrostla. Původní stav budovy krátce po nastěhování však byl dle jejího vyjádření velmi špatný. „*No bylo to jako dost v dezolátním stavu. To se všechno vlastně muselo upravit, udělat. Koupelna tam nebyla. To tam táta přistavěl... všechno udělal. On byl šikovnej taťka můj.*“⁸⁷ Tazatel se ale v této otázce ptal také na nějakou zajímavou historku. Věděl totiž z vyprávění své babičky (sestry narátorky), že se v tomto domě po českých Němcích nacházelo značné množství cenností, na které však rodina Petrlíků přišla až v momentě vyklizení jejich domova kvůli odstřelu v souvislosti s rozšiřováním těžby uhlí v bílinské lokalitě. Dělníci pracující na přípravě demolice budovy si tak sebou díky tomu odnášeli řadu cenností. K tomuto tématu se narátorka ale vůbec nevyjádřila. Tazatel špatně odhadl, že si na tuto událost sama vzpomene.

V Bílině otec narátorky nastoupil jako horník do šachty a matka odešla pracovat k ČSD jako uklízečka. V novém místě bydliště narátorka vychodila tzv. měšťanku a následně šla studovat na prodavačku do Jednoty. Narátorka ráda pracovala a učila se v Jednotě až do doby, než tam nastoupil nový nadřízený. S ním si totiž narátorka nerozuměla. „*Jednota to pak předala Včele a nastoupil jinej vedoucí a mě se tam nelíbilo jako... takže jsem se nedoučila a odešla jsem pracovat na dráhu, kde pracovala i moje maminka.*“⁸⁸ Narátorka na tomto novém pracovišti dělala až do důchodu, byť v průběhu let změnila své pracovní zařazení. „*Na tý dráze jsem pracovala čtyřicet let. Nejdřív jsem byla jako... ve skladě jako dělnice, ale pak si mě vzali do kanceláře a tam jsem prostě dělala celou tu dobu.*“⁸⁹ Zde je těžké odhadnout, jestli narátorka o práci v kanceláři usilovala či nikoliv. Z jejího vyjádření vyplývá, že jí tato práce zkrátka byla ze strany nadřízených

⁸⁶Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:18:27–00:19:13.

⁸⁷Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:19:27–00:19:55.

⁸⁸Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:00:20–00:02:36.

⁸⁹Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:00:20–00:02:36.

nabídnuta a ona ji přijala. V roce 1954 se vdala za vojáka z povolání Štefana Drgoně, se kterým měla tři děti. Často se s ním stěhovala z místa na místo. Její manžel se však v rámci svého působení v zaměstnání dostal do problémů se zákonem a byl zatknut a uvězněn na tři roky. Později se s manželem rozvedla z důvodu uvedených v subkapitole s názvem 4.4.2 *Postoj ke státně socialistickému zřízení*. Dle nich je patrné, že byla s manželem schopná snášet různá úskalí života a stěhovat se s ním z místa na místo, ale nebyla již ochotná kvůli němu ohrozit budoucnost svých dětí. Narátorka se již neoženila, ale žila s dalším mužem jako družka.

Dcera Dáša společně se svým manželem a dětmi počátkem osmdesátých let odešla do emigrace v Rakousku. Se svou dcerou se narátorka setkala až po osmi letech. Během osmdesátých let jí totiž podle jejího vyjádření nebylo povoleno za dcerou vycestovat. Narátor Miroslav Stýblo potvrdil, že v osmdesátých letech za nimi tchýně skutečně nejzdila, ale že za nimi naopak často jezdila jeho vlastní matka. „*Došlo to i tak daleko, že třeba u nás byla dva... tři měsíce. Pomáhala nám a brali jsme jí třeba i na dovolenou.*“⁹⁰ Důvody, které vedly narátorovu tchýni k tomu, že je tchýně během osmdesátých let nenavštěvovala, Miroslav Stýblo nezná. Po revolučních událostech na konci osmdesátých let Milena Drgoňová za dcerou začala cestovat alespoň dvakrát za rok.

Dědeček Miroslava Stýbla z matčiny strany pracoval v období první republiky u dráhy jako průvodce v nákladních vlacích v okolí Prahy. Narátorův dědeček z otcovy strany pocházel z jižních Čech a živil se jako obchodník s ovocnými stromy. Otec narátora se narodil v Bílině a vyučil se řezníkem v Praze. Narátorův otec měl vzdornou povahu, která ho dostávala do problémů. „*...byl to obrovskéj chlap, skoro dva metry a nenechal si všechno líbit samozřejmě a měl problémy, že se vyučil až nějak ve třech těch místech. Se nechtěl jakoby nechat vykořisťovat, ne.*“⁹¹ V průběhu svého učení v Praze se narátorův otec účastnil i boxerských zápasů, kterými si přivydělával na studium.

Otec Miroslava Stýbla pracoval sice jako řezník, ale narátor vzpomíná, jak rodina paradoxně neměla v době jeho dětství dostatek masa. „*...v té době mi bylo pět a vím, že jsme nežili nějak moc dobře. Že to bylo jako nucenej výsek, porážka, kde chodili nemocný kusy. Víceméně se to dávalo na schválení a podobně nebo na krmivo pro zvířata. Takže my*

⁹⁰Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:05:25–00:07:32.

⁹¹Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:03:14–00:07:37.

*jsme kolikrát neměli ani kousek masa k jídlu i když táta dělal řezníka a na jatkách.*⁹² Otec byl odsouzen do vězení v rámci řeznické aféry v padesátých letech (více rozvedeno v části 4.4.2 *Postoj ke státně socialistickému zřízení*). Uvěznění otce poznamenalo rodinné vztahy u Stýblů. Otec se z vězení vrátil změněný a s podlomeným zdravím. Narátor to přičítá tomu, že si jeho otec během svého věznění v pankrácké věznici určitě musel vytrpět mnohé útrapy. Otec po návratu začal hodně pít a nebyval téměř doma. Matka narátora tuto situaci velmi těžce snášela a narátorovi rodiče se následně rozvedli. Lze tedy tyto události interpretovat tak, že perzekuce narátorova otce natolik psychicky ovlivnila, že způsobila rozvrat jeho manželství.

Rodina se musela po rozvodu Stýblových vystěhovat z jatek, kde do té doby bydlela. Narátor posléze vyrůstal se svým bratrem a matkou. Jeho otec se znovu oženil, ale neztratil se synem kontakt. Otec chtěl mít ze syna zvěrolékaře. Narátor však ve škole učení příliš neholdoval (více rozvedeno v části 4.4.2 *Postoj ke státně socialistickému zřízení*). Z rozhodnutí otce se šel následně narátor vyučit uměleckým kovářem do Mšených Lázní a poté nastoupil povinnou vojenskou službu, když mu bylo osmnáct let. Po vojně pracoval u topenářské firmy v Bílině a během této práce se seznámil také se svou ženou Dášou, se kterou měl dva syny, z nichž jeden trpí od narození zdravotním postižením. S rodinou se rozhodl emigrovat v roce 1982 z Československa do Rakouska.

Rodinné vztahy mezi narátorem Miroslavem Stýblem a rodinou jeho manželky jsou poznamenány událostmi kolem bytu, který narátor a jeho žena zanechali v Bílině před svou emigrací. Byt v Bílině měli mít velmi dobře zařízený, ale zařízení z něho zmizelo. O tom vypovídá i protokolový záznam výslechu matky narátora.⁹³ Ta byla vyslýchána nejenom v souvislosti s emigrací svého syna, ale také právě v souvislosti se zmizením vybavení z jejich bytu. Miroslav Stýblo v dalším našem společném rozhovoru vyjádřil přesvědčení, že jim tyto věci z bytu odcizila rodina jeho manželky. *„Mezitím ale rodina... ze strany manželky ten byt vybilila. Půjčili si ty klíče vod mámy mí. Takže policie šla... vlastně po mí mámě s tím, jestli vo tom něco věděla a tak dále. Takže jí neustále vyslýchali.*⁹⁴ Tazatel chtěl zjistit o této záležitosti více při své návštěvě tchýně narátora. Narátorka Milena Drgoňová se ale vyjádřila, že se do bytu Miroslava Stýbla nikdo nemohl dostat kvůli jeho

⁹²Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:07:41–00:14:05.

⁹³viz. Příloha č. 6: Zápis o výslechu svědkyně M. Stýblové.

⁹⁴Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:00:53–00:03:19.

zabezpečení ze strany policejních orgánů. „*No to voni zapečetili všechno. Tam jsi se... ... Tam jsi se nedostal vůbec jako prostě do toho bytu.*“⁹⁵ Více tuto záležitost nerozebírala. Nehovořila tedy vůbec o tom, kdo mohl mít v té době přístup k tomuto bytu. Matka narátora Miroslava Stýblová se k této záležitosti vyjádřila do vyšetřovacího protokolu. V něm potvrzuje, že byt byl skutečně zařízený. Při pravidelném větrání však zjistila, že došlo ke zmizení věcí z tohoto bytu krátce před odevzdáním klíčů ze strany Mileny Drgoňové na OO VB v Bílině. Do protokolu dále uvedla zmínku, že její syn patrně před odjezdem u někoho zanechal jeden z klíčů od tohoto bytu.⁹⁶ Další vyslyšení matky narátora v této souvislosti bylo ukončeno poté, co narátor do jednoho z dopisů domů napsal, že věci z bytu prodal se svou ženou ještě krátce před emigrací.

V době kdy narátor pracoval v Rakousku pro pana Fránu, se rodina přestěhovala do nového bydliště v desátém vídeňském okrese. Bydlení bylo dle narátorových slov levné, „*ale už kulturní*“⁹⁷. Na tomto místě narátorova rodina bydlela okolo půl roku a narátor se o tomto období více nezmiňuje. Posléze se přestěhovali do pátého vídeňského okresu. Již po třech letech od udělení azylu získala narátorova rodina rakouské státní občanství. U českého Němce Frány pracoval narátor celkem šest let. Po odpracovaných šesti letech využil zákonnou možnost a nechal se vyplatit. Manželka pracovala jako uklízečka ve firmě pana Frány dál. Rodina se opět rozhodla přestěhovat a tentokrát si nechala za část peněz vlastních a část z hypotéky postavit svůj současný domov v Grossebersdorfu. Miroslav Stýblo se po práci věnoval trénování mladých hokejistů ve Vídni a posléze také fotbalistů v Grossebersdorfu. Tato činnost byla pro něho nesmírně časově náročná. „*A já jsem trénoval ty děti do půl desátý do večera... do devíti. A to bylo pondělí. V úterý jsem trénoval tady fotbalisty, ve středu hokej, ve čtvrtek zase hokejisty, víkend zápasy hokejistů a ještě do toho byl zápas chlapů. Ten byl většinou v neděli... fotbal. Já jsem byl sedm dní pryč.*“⁹⁸ Díky kontaktu získaným z trénování fotbalistů se mu podařilo získat také další práci pro firmu Nihelt vyrábějící a prodávající propanbutanové linky. Manželce Dáše se podařilo také zajistit si lepší pracovní pozici u firmy Amway. Firma Nihelt po pěti letech skončila svou činností a narátor Miroslav Stýblo musel požádat o pomoc své známé při

⁹⁵Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 22. 2. 2015 2015 v Bílině. 00:10:50–00:10:52; Tamtéž. 00:10:54–00:10:56.

⁹⁶viz. Příloha č. 6: Zápis o výslechu svědkyně M. Stýblové.

⁹⁷Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 02:03:19–02:23:38.

⁹⁸Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 02:03:19–02:23:38.

získání dlužných výplat a dalších finančních obnosů spojených s jeho pracovní činností. Další vykonávanou prací narátorem byla výroba automatických dveří pro nespécifikovanou švýcarskou firmu. V této firmě vydržel pracovat tři roky, ale v momentě, kdy se firma měla stěhovat na druhý konec Vídně, dostal výpověď. Mělo to být kvůli tomu, že si měl stěžovat právě na fakt, že se firma přemísťuje moc daleko. Majitel mu nechtěl vyplatit odstupné a snažil se narátora nachytat při činnosti, která by mu umožnila zákonný nárok na odstupné nevyplatit. Záležitost dospěla k soudu, kde však nárátor uspěl i díky pomoci právníka se kterým společně trénoval vídeňský mládežnický hokejový oddíl. Krátce pak pracoval jako svářeč u firmy Jandl. Zde mu bylo po nějaké době navrženo, že pokud si udělá kurz tak bude moci svařovat folie na bazény pro dceřinou firmu této společnosti. Tuto nabídku nárátor využil a pracoval až do důchodu jako živnostník. Ke stejnému řemeslu přivedl i svého syna Lud'ka, který tuto práci vykonává dodnes.

Narátor Luděk Stýblo se narodil v Duchcově do rodiny Miroslava a Dáši Stýblových. Když mu byly dva roky tak jeho rodiče společně s ním a jeho postiženým bratrem emigrovali v roce 1982 z ČSSR do Rakouska. Po dobu dvou let od emigrace navštěvoval česko-rakouskou školu. Tu však opustil, protože byla orientována příliš na češtinu a nikoliv na Němčinu. Rodiče chtěli, aby se naučil pořádně německy a dali ho do klasické rakouské školy. Ve třídě byl v té době jediným cizincem. Podařilo se mu vystudovat rakouské gymnázium. Od mládí se věnoval hokeji a dokázal během své kariéry jako brankář chytat na nejvyšší úrovni. Chytal za vídeňský oddíl WEV a v několika dalších rakouských oddílech v první a druhé rakouské lize. S hokejem skončil ve 28 letech kvůli vleklým problémům s kolenem. Je ženatý a s manželkou Katherine má dvě děti, syna a dceru. Manželku poznal na mistrovství světa v inline hokeji, kde reprezentoval Rakousko. Po skončení aktivní hokejové kariéry začal pracovat v otcově firmě s bazény a wellnessem. Firmu se mu podařilo rozšířit díky kontaktům své ženy a svých.

4.3.1.1 Shrnutí

Rodina je základní prostředí člověka, ve kterém žije a získává zkušenosti. Ovlivňuje citovou zralost nejmladšího jedince, jeho sebevědomí a osobní stabilitu. Rodina plní biologickou, ekonomickou, citovou a výchovně vzdělávací funkci. Pokud rodina některé z těchto funkcí neplní, pak se pro některé její členy stává i zdrojem problémů.

V průběhu dvacátého století prošla rodina velkou změnou. Došlo k oslabení některých jejích funkcí, které přebíral stát. Mnoho z těchto změn prošlo přeměnou nezávisle na režimech na Západě nebo Východě. Například normalizační režim si vynucoval

poslušnost mocenským nátlakem, vytvářením strachu a nedůvěry ve společnosti. Tato atmosféra se šířila i do prostředí rodiny, kdy docházelo k deformacím vztahů mezi jejími členy.

Většina narátorů shrnula informace o rodině do několika vět s výjimkou Miroslava Stýbla, který se k tomuto tématu vyjádřil ze široka a bez většího pobízení. Ve svém vyprávění byl navíc velmi otevřený. Obsáhlým způsobem se podělil i některé intimní věci mající vliv na soudržnost jeho rodiny. Další narátoři tyto informace nepovažovali pravděpodobně za natolik důležité a většinou problematiku týkající se rodiny shrnuli do několika vět. V průběhu rozhovoru jsem se k tématu rodiny snažil vracet. Narátoři většinou vyprávěli o své rodině chronologicky a sdělili základní informace týkající se počtu sourozenců, data a místa narození a vykonávaného zaměstnání, počtu dětí atd.

Dva pamětníci pocházejí z rozvrácených či neúplných rodin. Narátorka Milena Drgoňová se rozvedla se svým mužem Štefanem Drgoněm a narátor Miroslav Stýblo vyrůstal nějakou dobu bez otce kvůli jeho uvěznění. Po návratu otce z vězení došlo navíc k rozvodu rodičů narátora. V obou případech by se dalo říci, že na rozvod měl nějakým způsobem vliv státně socialistický režim. Narátorka Milena Drgoňová se rozvedla se svým mužem v obavě z toho, aby kvůli jeho uvěznění nebylo ze strany státně socialistického režimu jejím dětem znemožněno studovat. Rodiče Miroslava Stýbla se rozvedli, protože jeho otce vězení poznamenalo takovým způsobem, že začal často navštěvovat restaurační zařízení a se svou ženou se tímto odcizil. Rozdíl je patrný mezi těmito dvěma rozvody. Zatímco narátorka Milena Drgoňová se rozvedla ještě v momentě, když byl její manžel ve vězení z obavy o budoucnost svých dětí. Rodiče narátora Miroslava Stýbla se rozvedli až po propuštění otce narátora z vězení a po jeho příklonu k alkoholu. Matka narátora se rozvedla také s předchozím manželem a to kvůli jeho politickým názorům a kariéře. On chtěl pokračovat v práci u policie, ale ta by byla ohrožena kvůli kritice státně socialistického režimu ze strany matky narátora.

Nutno poznamenat, že nebylo až do druhé poloviny dvacátého století příliš obvyklé se v Československu rozvádět. Manželství, ale od druhé poloviny dvacátého století bylo zákonem upraveno jako občanská smlouva, která se dá kdykoliv rozvázat. Nejtěžší rodinnou situaci měl již od dětství narátor Miroslav Stýblo, kterého ovlivnilo uvěznění otce. Těžkou situaci měla také narátorka Milena Drgoňová, která se po rozvodu nějaký čas žila jako matka samoživitelka.

4.3.2 Postoj ke státně socialistickému zřízení

Narátorka Milena Drgoňová byla členkou KSČ a jak sama uvedla i dobře vedenou, ale nespécifikovala od jakého data. V souvislosti s jejím politickým přesvědčením sdělil zajímavý poznatek narátor Miroslav Stýblo, který se s jejími názory neztotožňoval. „*To jsem chtěl jako říct, že ona byla komunistka a její matka byla v padesátejch letech a v šedesátejch horlivá [důrazně] komunistka, jo. Já jsem se pak dověděl ještě vod mýho táty, že i udávala lidi v tý době a tak dále, jo. Takže její dcera byla navočkovaná, i když nedělala už tadyty sviňárny ale... ona zůstala dodnes tou komunistkou, jo.*“⁹⁹ Tvrzení Miroslava Stýbla ohledně matky své tchýně se nepodařilo ověřit ze strany tazatele. V archivních pramenech na ní nenašel vedený patřičný záznam. Skutečností ovšem je, že narátorka na státně socialistický režim nahlíží velmi kladně (viz část 4.4.3 *Postoje a názory k polistopadovému vývoji*).

Na otázku týkající se procesů s oponenty režimu jsem dostal od narátorky Mileny Drgoňové následující odpověď, ze které vyznělo, že tyto záležitosti příliš nesledovala. „*Takhle jinak já jsem nějak moc nepřišla někam ven mezi lidi nebo to. Já vždycky do práce... protože byly ty děti... tak do práce, do jeslí, do školky vyzvednout a domů. To jako nešlo někde prostě chodit.*“¹⁰⁰ Toto její vyjádření se dá zařadit mezi tzv. obecně sdílené odpovědi. Narátorka však současně vyjádřila svůj negativní názor na kolektivizaci. Tento názor se však lišil od jejího dřívějšího názoru v mládí, protože se v té době o tuto problematiku nezajímala. „*To víš tak ty rodiče třeba nadávali na to... někteří. Protože vlastně jim vzali majetky, vzali jim pole, vzali jim tohle... znárodnili to všechno, že a stálo to za houby. Přeci jenom, když byli sedláci a ještě. Tak jsi si moh vybrat... kam jsi si šel pro mlíko, kam jsi si šel, no... takhle si musel prostě... takže ty starý lidi to nesli dost těžko jako tadyto. Nám mladejm to bylo putna, jak se říká.*“¹⁰¹

Se Štefanem Drgoněm se Milena Drgoňová v roce 1961 rozvedla v obavě z toho, že by se jeho uvěznění mohlo negativně podepsat na možnosti získání vzdělání u jejích dětí. „*Takže ho na tři roky zavřeli do Vinařic u Kladna. A já jsem se vlastně vrátila zpátky k rodičům v tý době. A v tom jednašedesátým teda... von byl ještě ve vězení... jsem se s nim*

⁹⁹Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:03:40–01:12:58.

¹⁰⁰Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:20:33–00:21:07.

¹⁰¹Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:21:47–00:22:15.

*rozvedla kvůli dětem, protože děti chtěly jít na školy. Ta moje Dáša se dobře učila.*¹⁰²

Narátkorka si tedy byla vědoma některých občanských omezení, která plynula z politiky aplikované státně socialistickým režimem. Přesto však nahlíží na tento režim pozitivně z řady dalších pro ni relevantních důvodů (viz opět část 4.4.3 *Postoje a názory k polistopadovému vývoji*). Tazatel se zaměřil na zmíněnou informaci ohledně uvěznění manžela narátkorky. Narátkorka totiž příliš trestnou činnost svého exmanžela nerozváděla. Tazatel však hodlal zjistit o této situaci více a využil k tomu domluvu s Archivem bezpečnostních složek, kdy k již dříve vyžádaným dokumentům zažádal ještě o další dokumenty k osobě manžela narátkorky. Z těchto důvodů se také příprava dokumentů pro prostudování a probádání protáhla. Tazatel však díky tomu zjistil následující informace. Exmanžel narátkorky byl již před svatbou s ní trestaný pro podvody a krádeže. Navíc byl již od roku 1952 získán ke spolupráci s StB, kdy se přihlásil sám a dobrovolně na tzv. ideologickém základě jako informátor během svého výkonu trestu. Byl evidován pod třemi různými registračními čísly u útvarů NZ Vinařice (reg. č. 05959), S StB Plzeň SEO (reg. č. 9902), ÚNZ Liberec (09902) a působil pod krycím jménem „Dobrotka“ jako spolupracovník StB. Ke spolupráci byl získán za účelem odhalování zamlčené a nepřátelské činnosti odsouzených ve výkonu trestu. V praxi to znamenalo, že měl hlásit cokoli podezřelého na vězeňském pracovišti nebo při neoprávněném styku vězni s civilisty. Zprávy získával tak, že si nejdříve získal důvěru spoluvězňů a pak z nich získával potřebné informace pro orgány StB. Protože uměl částečně německy tak byl nasazen i proti německým spoluvězňům. Za svou činnost byl dokonce několikrát finančně odměněn. Estébáctí vyšetřovatelé si pochvalovali pravdivost jeho zpráv a jeho aktivitu při donášení. „Dobrotka“ byl hodnocen jako přínos pro kontrarozvědnou činnost ve vězení a vyšetřovatelé s ním počítali i pro další konfidentní činnost po propuštění z výkonu trestu. Byl si (alespoň dle zpráv vedených o jeho chování) vědom toho, jak se má správně konspirativně chovat a neprozradit tak své jednání. Přesto mu dle záznamů jednou hrozilo, že ho jeden ze spoluvězňů prozradí. Tento vězeň byl však krátce před tím, než mohl informace o Štefanu Drgoňovi prozradit, propuštěn. Dle jedné z důvodových zpráv, kterou sestavil npor. Danihelka, se „Dobrotka“ s konfidentní činností pro StB natolik sžil, že bez ní nemohl žít. Ze závěrečné zprávy o činnosti „Dobrotky“ vyplývá, že během své činnosti pro StB předal 23 zpráv, které byly dobré kvality, jejichž obsah charakterizoval situaci na pracovišti, nálady i názory odsouzených. Plnil i úkoly na tzv. rozpracování osob a v těchto

¹⁰²Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:26:21–00:27:18.

byl hodnocen jako velmi dobrý. Zpráva hovoří také o tom, že se u něho ihned po zahájení spolupráce projevily schopnosti rozvědčíka. Využíval legend, na kterých se dohodl s pracovníky StB. Za zápornou vlastnost ohodnotili pracovníci StB jeho vznětlivé chování vůči spoluvězněm. Za tyto prohřešky byl dle zprávy kázeňsky trestán, ale v průběhu let se jeho chování změnilo údajně k lepšímu.¹⁰³ Narátorka vůbec nehovořila o tom, že by její muž byl členem StB. Z rozhovoru s ní nevyplývalo, jestli tento fakt o svém manželovi věděla nebo o tom zkrátka nechtěla mluvit.

Narátorka Milena Drgoňová se v počátku rozhovoru vyjádřila k invazi vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 a k jejímu průběhu v Bílině z jejího pohledu. Její vyjádření bylo krátké a stručné. „*No jak to tady probíhalo. No až na ty tanky normálně. Byl jako klid tady v Bílině. Tady se nic moc nedělo jako jo. To spíš v tý Praze a tam. Tady byl jako klid. Jenom, že jsme viděli tanky, že projížděli tanky po té hlavní silnici.*“¹⁰⁴ Těmto událostem dále příliš pozornosti v rozhovoru nevěnovala. Na otázku týkající se normalizace narátorka neodpověděla. V počátku rozhovoru však zmínila, že ji nebylo povoleno v důsledku emigrace své dcery vycestovat na dovolenou do Finska.

Opačné zkušenosti měl se státně socialistickým režimem narátor Miroslav Stýblo. Pochází z rodiny, která nikdy KSČ, jejím představitelům či jejich ideálům příliš nedůvěřovala. V průběhu vlády KSČ pak dokonce došlo k perzekuci otce narátora. Na mínění o režimu měla u něho také velký vliv výchova v rodině. V rozhovoru zmiňuje, že již jeho prababička na počátku dvacátého století neměla nijak valné mínění o komunistech a jejich ideálech. Dle tohoto svého přesvědčení pak přistoupila k výchově svých dětí. „*...když potom přišla rodina pořád tvrdila, že bolševik bude největší zlo, jako který nás čeká, jo. No a tímletem stylem vlastně vychovávali těch svejch osm dětí, z kterejch nikdy se žádněj komunista nikdy nestal, že spíš tam byl Sokol a tak, ale jedna teta ještě žije v Praze. Ta je sokolka dodnes... v osmdesáti letech a s tím měli neustálý problémy s tím starym*

¹⁰³Vyplývá ze zpráv získaných z následujících archiválií ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK. Arch. č. 1006889 MV, reg. č. 9902 Plzeň; dříve arch. č. 10215 Plzeň; arch. č. 510252 Praha; reg. č. 5959 Praha dále v ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK. Fond Správy nápravní výchovy – odbor vnitřní ochrany. Archivní č. 482.; také v ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK. Fond III. Správy SNB – Hlavní správa vojenské kontrarozvědky. Reg. č. #12379. *Osobní svazek na krycí jméno „Dobrotka“*. Svazek zaveden 23. 11. 1956 OVKR 34. LD. Dne 21. 1. 1959 sv. archiv. Pod arch. č. 7430.; některé dokumenty z uvedených archivních materiálů také v příloze č. 1, 2, 3 a 4.

¹⁰⁴Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:05:25–00:05:44.

*režimem a tak dále ty sokolníci.*¹⁰⁵ V tomto případě to lze interpretovat tak, že antagonistický vztah rodiny narátora ke komunistickým ideálům lze v jeho rodině považovat za tradiční způsob nahlížení na tento politický styl myšlení předávaný z generace na generaci.

Problémy se státně socialistickým režimem zažíval Miroslav Stýblo už od dětství. Narátorův otec byl v aféře kolem řezníků, která postihla řadu dalších lidí z této profese, zatčen kvůli podezření z neoprávněného přisvojování masa. Narátor vzpomínal, jak v tehdejší době vypadalo zásobování masa ze strany režimu pro zbytek obyvatelstva v Československu. „... tenkrát byl nedostatek masa v prodejnách. Lidí stávali ještě i od půlnoci na maso ve frontách. Střídali se, aby dostali druhý den maso. A strana a vláda tenkrát musela s tím něco udělat. Museli najít viníky a tenkrát na území jakoby Český republiky... Slovensko v tom ani snad nebylo... udělali velkou kampaň a vlastně si vytipovali lidi... samozřejmě řezníky, který dělali na porážkách, jako můj otec, a hodili jim na krk, že rozkrádají socialistický majetek a proto, že jako není dostatek masa.“¹⁰⁶ Režim se tedy dle vyprávění narátora, cíleně zaměřil v tomto období na řezníky a snažil se zakrýt svou neschopnost zajistit zásobování masem tím, že se pokusil najít nebo spíše vytvořit a následně exemplárně potrestat viníky tohoto problému. Otcí také v tomto směru dle narátora uškodilo, že věděl o věcech, které prováděli různí tehdejší příslušníci RG v jeho okolí. Jednalo se o bývalé spolužáky jeho otce, o kterých měl informace, že se podíleli na vyhánění českých Němců a obohacování se na jejich úkor. Otec narátora si byl také vědom, že po únoru 1948 tito lidé získali vlivné funkce. Narátor zmínil i další věc, která byla v procesu s jeho otcem posléze zmíněna, aby mu uškodila. Nebylo mu totiž jedno, jakým způsobem se režim chová k některým vězněným lidem a projevil vzdor vůči tomuto chování. V rámci tohoto vzdoru projevil soucit s vězněnými. „...ještě zajímavý co ho dostalo do vězení, že jezdili do Ústí nad Labem vypomáhat jako řezníci, kde pracovali trestanci v té době v těch jatkách a voni jim tam dávali jídlo a vyvářeli jim tam na těch jatkách na polívku. Tátu nechali, aby tedy tadyto dělal a on už se na to nemohl koukat, z

¹⁰⁵Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:03:14–00:07:37.

¹⁰⁶Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:07:41–00:14:05.

čeho jim ty polívky dělali a tak jim tam odřezával maso, aby jako se chlapi najedli a i tomu bylo jako přisouzený potom u toho soudu.“¹⁰⁷

Bezpochyby traumatizující událostí bylo pro narátora zatčení jeho otce. Tato událost měla do budoucna velký vliv na jeho postojích vůči režimu. Narátorova otce zatýkali jeho bývalí spolužáci, kteří přijeli už jako agenti StB. *„A pamatuju si, jak k nám přilítlo auto černý. Dneska už vim, že to byl zřejmě Tatraplán v té době. Vim, že pamatuju si, to byli chlapi v kožených kabátech. Oslovovali tátu Josef, protože se znali. To byli všichni tydlety bejvalý gardisti. Zatkli ho a u nás rabovali v celým bytě. Pamatuju si, jak vyházeli moje hračky, co jsem moc toho stejně neměl, ale máma se k tomu přičila, protože ta byla jako od kuráže. Hulákala po nich a hádala se s nima a údajně hledali zlato a cizí valuty.*“¹⁰⁸ Narátorův otec byl zatčen a odsouzen na tři roky do vězení. V souvislosti se uvězněním otce se narátor zmínil, že se málem sám dostal nevědomky do spárů StB. Tomu dle narátora zabránila jeho matka, která důsledně dbala na to, aby syn nebyl důvěřivý jen tak k nějakým lidem. *„No a šel jsem ti jednou a najednou mě zastavilo černý auto. Chlapi v kabátech. To byli ty co... co tam byli ty estébáci a že mi svezou. No a já ... tenkrát máma mě vopravdu vycepovala, že tam je to nebezpečí, že ty co ublížili tátovi. Tak jsem utek a kdybych neutek nevím co by se stalo se mnou, jo...*“¹⁰⁹ Již v mládí byla tedy u narátora znemožňována jakákoliv jeho důvěra ve státně socialistický režim. Tento vztah byl samozřejmě umocněn i již zmíněnou výchovou v rodině. Náзор narátora na režim se postupem let navíc výrazně zhoršoval.

Po nástupu do školy se začal setkávat s negativními reakcemi na údajnou trestnou činnost svého otce ze strany pedagogického personálu. *„Jsem to pořád měl na talíři svým způsobem, že ta učitelka si neodpustila třeba připomenout, že táta byl zavřenej, jo. V té době to tak bylo, abych se uklidnil a tak dále, ne.*“¹¹⁰ Na narátorův přístup k učení měl velký vliv také moment, kdy ho udal jeden ze spolužáků kvůli dětské hře. *„... stalo se mi asi ve druhý třídě nebo ve třetí, že jsme šli takhle jako skupinka domů a nevím, co mi to napadlo a nakreslil jsem hakenkreuz [hákový kříž pozn. tazatele] do písku. Jako hráli jsme*

¹⁰⁷Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:07:41–00:14:05.

¹⁰⁸Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:07:41–00:14:05.

¹⁰⁹Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:07:41–00:14:05.

¹¹⁰Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:07:41–00:14:05.

*si jak děti na válku... heil Hitler, Hände hoch [ruce vzhůru pozn. tazatele] a takový trd trd a todle a já jsem to to... a představ si, že si předvolali moji mámu do školy, že jeden z kluků už byl asi tak cepovanej od rodičů, že mě jako udal ve škole...*¹¹¹ Narátor měl tuhle událost až do deváté třídy tzv. na talíři. Byl tedy kvůli uvěznění otce ze strany pedagogických pracovníků psychicky deptán. Neustálé připomínání otcova uvěznění a zveličování marginálních dětských prohrěšků ze strany narátorových pedagogů muselo mít logicky ze strany narátora vliv na jeho přístup k výuce a učení jako takovému. I tyto události také formovaly jeho antagonistický názor na státně socialistický režim. Narátor ale přesto měl v průběhu školní docházky zastánkyni. Jednalo se o pedagožku Nechanskou, která již vyučovala v období První republiky. Tato pedagožka mu dle jeho vyjádření pomohla zdárně dokončit devítiletou školní docházku.

Narátor často navštěvoval svého otce po jeho propuštění z vězení a v průběhu dospívání se čím dál více zajímal o politiku. Zavzpomínal, jak se stavěl již v útlém věku k propagandě režimu, která slibovala všechno možné. *„Zkrátka celou tu dobu, co jsem chodil do té školy v těch prvních ročníkách tak je zajímavý, že si pamatuju, když jsem šel do první třídy jak nám paní učitelka říkala... soudružka tenkrát... že až budu vycházet školu, že bude komunismus jako už vytvořenej a že bude všechno zadarmo a když budeš chtít chleba [smích narátora] tak si půjdeš pro chleba a když budeš chtít kolo tak budeš mít kolo [smích narátora] a pro mě to bylo neuvěřitelný, protože já jsem na to kolo čekal x let. Máma peníze neměla a dycky na Vánoce a kolo tam nebylo, jo. Až potom mi brácha z nějaký starý herky sestavil kolo, než šel na vojnu.*¹¹² Narátor vlastně díky svým osobním zážitkům ze života došel k názoru, že tyto sliby jsou ze strany státně socialistického režimu nesplnitelné, nerealistické a mnohdy i směšné.

Během svého učňovského období a následné praxe, která probíhala v Bílině, se seznámil s otcovým kamarádem. Jednalo se o člověka, který byl v padesátých letech odsouzen k osmnácti letům do Jáchymova. Byl to drobný zemědělec, kterému režim znárodnil jeho sad. Lidí s obdobnými osudy se podle narátora začalo scházet v bytě jeho otce více. V druhé polovině šedesátých let tito lidé viděli možnost, že by se politická situace v Československu mohla uvolnit a při společných setkáních na toto téma hodně diskutovali. *„Tím, že měli nějaký vězení za sebou a tím, že tam přetřásali pořád, že by byla*

¹¹¹Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:16:14–00:21:01.

¹¹²Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:14:08–00:16:12.

*šance na tu rehabilitaci ne z těch procesů.*¹¹³ Narátor se tedy zajímal o osudy dalších lidí postižených represáliemi režimu a po vyslechnutí dalších příběhů se v něm utvrdilo jeho negativní přesvědčení ohledně politiky státně socialistického režimu, které se začalo formovat už od jeho zážitků z dětství. Jeho životním přesvědčením se tedy dle jeho slov natrvalo stalo, že „*komunismus není dobrá věc*“¹¹⁴. I přes toto přesvědčení spatřoval ale naději v obrodném procesu, ke kterému se schylovalo počátkem roku 1968.

Během obsazování Československa ve stejném roce ze strany vojsk Varšavské smlouvy se M. Stýblo iniciativně snažil společně s kamarády a vychovateli v rámci svých možností znesnadňovat postup těchto vojsk skrz naše území. Snažili se například projíždějící vojska nasměrovat jiným směrem a to někdy i poněkud svérázným způsobem. „*...pamatuju si jak dodnes, jak přijel tank a na tý křižovatce nevěděl, kam má jet a snažil se jako vyptávat. My jsme tam postávali ne. My jsme na něj sprostě...běž do prdele a jed' semdle, támdle. On se tam začal točit na tý křižovatce a vyrobil tam metrovou díru jako [smích narátora i tazatele] a pak odjel.*“¹¹⁵ K událostem okolo srpna se váže ještě jedna příhoda popsána narátorem, během které mu hrozila dokonce smrt. Rozhodl se totiž, že společně s kamarádem bude přerušovat kabel telefonního spojení sloužící invazním vojskům. „*A oni to pak začali hlídat a jezdili tam obrněným transportérem po tý štrece, protože věděli v kterých místech se to děje a poslední naše akce byla s tím kolegou, že on sekal a já jsem hlídal. A jsem viděl na horizontu jak se začíná takhle anténa vynořovat a von se párkrát netrefil a říkám... [důrazně] pojd' už...za chvíli tam bude ten kulometčík, ne. On... ne to musím useknout, to ještě usek. Ale von už, už jsem mu viděl ty voči s tím kulometem. No a začal po nás střílet. Jenže von jak byl na tom horizontu tak von ten kulomet nemoh sklonit až dolu. My jsme toho využili a utíkali jsme krz kukuřici. To bylo asi čtyřicet metrů po rovině. On už začínal najíždět na ten horizont. A normálně nad náma to sekal jak sekačkou, jo a nás zachránila taková rokle. Tam už, jsme tam skočili, tam už začala lítat hlína. Ten nás chtěl vlastně zlikvidovat.*“¹¹⁶ Tuhle příhodu hodnotí sám jako svůj osobní první vážný konflikt s režimem. Narátor Miroslav Stýblo tyto příhody vyprávěl i svému synovi Ludřkovi, který je zmínil v našem vzájemném rozhovoru. „*...že otec jako*

¹¹³Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:16:14–00:21:01.

¹¹⁴Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:21:07–00:35:52.

¹¹⁵Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:21:07–00:35:52.

¹¹⁶Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:21:07–00:35:52

*si... trošičku tam... jak bysem to řek... jako angažoval tenkrát v Biline a v takový jako v mládeži... takový jako... jako sabotáže ne... to je třeba přehnaný, ale takový jako třeba maličkosti tam dělali, aby že jako ty Rusy nenáviděli, jo.*¹¹⁷

Po srpnové invazi už narátor přestal vůbec věřit, že by se politický systém mohl nějakým způsobem změnit. Vadilo mu otočení názorů u lidí, kteří se nejdříve stavěli proti invazi. Ke svému přesvědčení ohledně zlobnosti režimu došel také díky všem předchozím křivdám, které režim způsobil jemu, jeho rodině a známým jeho otce. Přiznal, že úlohu v tomto směru mohla hrát i dříve zmíněná výchova v rodině. „*To, kdo to prožíval jako... že jsem měl i předtím tadyty zkušenosti s rodičema a todle, jo. A i možná s tou babičkou co... jak vychovala... jsem si říkal, že všechno je pravda... todleto není normální systém, ne. I ty příběhy těch, co byli v tom Jáchymově, co jsem ... no tak jsem to viděl černě, že se asi nikdy nic nezmění.*“¹¹⁸ Narátor zdědil po své matce a otci jejich vlastnosti, díky kterým neměl rád nespravedlivé zacházení. Nikdy si takové chování nenechal od ostatních líbit. Tento fakt vyšel najevo rok po srpnu 1968, kdy se musel dostavit na výsledk k příslušníkům VB. Zastřeloval si totiž před svým místem bydliště, kde bydlela rovněž řada policistů, vzduchovku. Jeden z nich ho pozval na služebnu, kde se mu snažil vyčinit. Narátor se mu však dokázal postavit. „*Začal tam na mě hulákat. Asi si zjistili, kdo jsem... jak se jmenuju a tak dále. Zjistili asi i táta a že todle. No a co jsem s tím myslel, že... no a když mi tam jako tu vzduchovku bral tak já jsem mu řek... před rokem... jsem byl drzej... jste byli podělaný a vůbec jste nás nebránili, když přijeli Rusáci a teď mě berete vzduchovku?*“¹¹⁹ Do této situace se vložil nadřízený daného policisty, který byl v té době sousedem narátora. Situaci zdánlivě poklidně vyřešil předáním vzduchovky a vykááním narátora. Narátorovi však byla tato událost zapsána tzv. do papírů.

V průběhu povinné vojenské služby se u narátora začala naplno projevat jeho antipatie vůči režimu. Jeho činy vyplývající z jeho přesvědčení mu způsobily nemálo problémů. Přesto se nehodlal nechat umlčet. Na vojně chtěl jezdit s nákladními vozy. Chtěl totiž dělat činnost, která by ho bavila. Velitel roty z něho chtěl mít ale rotmistra ve skladě, na který měl dohlížet a podávat každodenní hlášení. V tomto případě se opět projevila

¹¹⁷Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:22:26–00:25:27.

¹¹⁸Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:21:07–00:35:52.

¹¹⁹Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:21:07–00:35:52.

povaha narátora, kterou dle dříve zmíněných údajů zdědil po svých rodičích. Když se mu něco nelíbilo tak to dal patřičně najevo. „Protože mě to nebavilo a tak jsem třeba předstoupil a neměl jsem nic napsaného. Což bylo už vrchol jako provokace. Tak po mě hulákal... proč nemám nic připraveného...já říkám ... já to mám v hlavě a už jsem jako hrál takovýho Švejka. Už jsem si řekl, že budu hrát Švejka na vojně.“¹²⁰ Narátorovi se tímto švejkováním podařilo dosáhnout toho, že vyprovokoval své nadřízené na vojně k jeho degradaci. Dosáhl však toho, o co usiloval. Byl přeřazen k řidičům a v této činnosti byl dle vlastních slov vynikající. Během této služby se seznámil a spolupracoval s vnukem generála Kutlvašra (vnuk měl hodnost kapitána). Kutlvašr se narátora dokonce v průběhu jejich spolupráce zastal. Narátor věděl, jaké příkoří režim způsobil generálu Kutlvašrovi a byl i svědkem toho, jakým způsobem se režim v době Husákovy vlády zachoval vůči jeho vnukovi. Kapitán Kutlvašr byl v průběhu normalizace dle pozdější výpovědi narátora nakonec z armády vyhozen. „A vlastně tady ten kapitán Kutlvašr, jelikož měli zelenou krev jak se říká tak vystudoval vysokou vojenskou školu už za nového režimu, ale měl zaraženou hodnost maximálně na kapitána z důvodů předchůdce ... jako za toho dědu se dá říct, jo. A von byl velitelem tadyté roty a když přišla ta normalizace tak tím velitelem roty ho sundali z toho...“¹²¹ Do čela útvaru byl jmenován normalizační velitel, který po narátorovi chtěl, aby pro něho získával informace na ostatní vojáky. Ten to ale odmítl, a dokonce navíc v této době učinil další vzdorný čin vůči režimu. Odmítl vstoupit do SSM. „... já si myslím, že to bylo takový malý hrdinství, jo. Protože, nás tam bylo devadesát na rotě a já byl jedinej, ktorej se do toho svazu mládeže nedal, jo.“¹²² Tímto aktem si proti sobě ještě více popudil normalizační důstojníky, kteří neváhali svého vzdorného vojáka trestat za jakýkoliv byt' sebedrobnější prohřešek. Narátor glosoval, jakým způsobem se sám za sebe snažil sabotovat volby do Národní fronty a byl poté nucen přijít na pohovor k důstojníkovi svého útvaru. „No a mě nenapadlo nic jiného... vlastně já jsem ten lísteček nevyplnil, ale na něm bylo moje jméno, jo. Už tam bylo předtištěný jo na tý... já jsem to nevyplnil. ...ten po mě hulákal a já jsem říkal... já jsem to zapomněl vyplnit. Ten už po mě začal hulákat, že jsem to udělal schválně. Jsem říkal... ne já jsem to tam hodil zkrátka. Byl jsem nervózní a

¹²⁰Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:35:56–00:49:22.

¹²¹Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:35:56–00:49:22.

¹²²Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:35:56–00:49:22.

hodil jsem to tam, protože takovej lístek byl jakoby neplatnej, ne i v tý době.“¹²³ Narátor byl přesvědčen, že pokud by se obdobně zachovala většina československé populace tak by se vládnoucí režim neudržel u moci. Odvolával se v této souvislosti na slavného ruského spisovatele Alexandra Solženicyna. Netřeba dodávat, že jeho akt v souvislosti s volbami mu opět příliš na oblibě u jeho velitelů nepřidal. Před svými vojenskými nadřízenými se hájil tak, že ze sebe dělal hloupého. Absolvoval politické školení, kde opět projevil své antipatie vůči režimu. *„Politruck napsal otázky na tabuli á, bé, cé, dé a my jsme na papír museli napsat odpovědi. A to byli stupidní otázky třeba hlavní město Sovětského svazu dvojtečka, prezident v tý době a takovýdle, členy Varšavský smlouvy a my jsme tak seděli a říkám ... to jsou tak blbý otázky, že tam napíšu otazník [PO smích]. A ještě jsem hecoval, protože jsme byli kluci ze severu a já jsem je donutil nějak, zblbnul, že každej buďto tam napsali málo anebo u některých otázek otazník.*“¹²⁴ Po tomto dalším vzdoru se opět snažil švejkovat. Tentokrát už mu tento čin tak snadno neprošel i také kvůli tomu, že ostatní účastníci politického školení následně u svých nadřízených vypověděli, že je narátor k tomuto činu navedl. Musel se zodpovídat příslušníkovi kontrarozvědky. Během výslechu byly na narátora vytaženy citlivé informace týkající se minulosti jeho rodiny. *„A tam začal hulákat... tady máme šedesát osm jsem provokativně prohlašoval, že proti komunismu, ne... všechno tam bylo, otec... a ještě po mě hulákal, že jablko nepadlo daleko od stromu. Já říkám, já jsem se ho zeptal jak to myslí... no, že otec byl v kriminále, že to je potvrzení mého přístupu a že jsem údajně měl říct, že komunisti jsou kurvy. Já jsem říkal... já jsem to neřekl, to jste řekl vy teď [narátor i PO smích].*“¹²⁵ Za tento svůj další vzdorný čin dostal následně tzv. 20 ostrých. I během rozhovorů s kontrarozvědkou však narátor nepřestával se svou taktikou švejkování. Narátor měl kvůli svým výše zmíněným činům zastaveny i oficiální vycházky. Ani tento fakt mu však nezabránil, aby na tyto pozastavené vycházky potají chodil. Dalším narátorův vzdor vůči režimu se odehrál v Plzni, kde měl sledovat proces s mladým vojákem. Narátorovi se dostal v Plzni na vycházku a odebral se zde do místního restauračního zařízení, kde si dal pár piv. Po návštěvě restaurace se při vracení do kasáren zastavil u pomníku amerických vojáků, u kterého v ten moment starší paní pokládala květinu. Na místě projevil americkým vojákům úctu a zasalutoval. Sice se

¹²³Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:35:56–00:49:22.

¹²⁴Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:35:56–00:49:22.

¹²⁵Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:35:56–00:49:22.

jednalo o čin v alkoholovém opojení, ale i tento čin mohl mít nedozírné následky. Jeho akt totiž sledovali uniformovaní policisté. „*Okamžitě se hrnuli ke mě. To byli takový pupkáči. Já byl mladej kluk. Co to mělo bejt. Ten jeden skočil po tý kytce. Já už jsem měl trošku náskok... jsem začal utíkat... no a utek jsem jim jako.*“¹²⁶ Po návratu do kasáren jeho velitel roty zjistil, že je opilý a dostal další kázeňský trest. Kázeňské tresty by způsobily, že by narátor musel na vojně nasluhovat období, které trávil v trestu. Jeho řídičské výkony a schopnosti při vojenském cvičení Štít 72¹²⁷ mu ale zajistily, že nemusel nasluhovat nic navíc. O to, aby mu tento trest byl prominut se přimluvil také kapitán Kutlvašr. Na konci vojny se narátor právě kapitánu Kutlvašrovi vyznal z důvodů, kterého vedly k tomu, jakým způsobem se choval. „*Říkám já vim, kdo byl děda Kutlvašr odsouzenej režimem bejvalym. Nedivte se, že jsem hrál Švejka na tý vojně a mě to tady nebavilo z tohodle důvodu, ten režim celej a todle. No a popřál mi všechno nejlepší a potom jsem se dozvěděl, že byl dokonce i vyhozenej z armády.*“¹²⁸ Sám sebe hodnotí narátor jako dobrého vojáka. Švejkování a jeho hra na hloupého tak byla na vojně součástí jeho vzdoru vůči režimu a tomu co tento režim představoval.

Paradoxně krátce po vojně dostal nabídku na práci u policie. Sám tento jev hodnotí tak, že ho režim chtěl mít pod kontrolou. Tuto nabídku prý dokonce narátor zvažoval, ale kladl si k ní podmínky. „*A tenkrát jsem si říkal... kurník, kdybych nemusel do strany vstoupit a zaručili by mi, že půjdu k dopravákům s nějakou třeba motorkou a to by mě i bavilo jako jo u dopravní policie.*“¹²⁹ Tato jeho představa však nemohla být realizována. Police v období vlády vládně socialistického režimu do svých řad angažovala nečleny KSČ pouze výjimečně nebo spíše vůbec. Navíc by narátor vešel do služeb represivního orgánu vládnoucí moci, kterou tak pohrdal (byť se jednalo o dopravní policii). Z práce u policie nakonec tedy sešlo, protože se narátor odmítal stát členem SSM i KSČ. Jeho rozhodnutí tedy mělo vliv na jeho další pracovní činnost. Narátor si svůj vzdor z vojny vůči režimu a systému přenesl do další části svého života. V době, kdy již žil se svou nynější ženou v Bílině a měl s ní dítě, dostal opět nabídku na vstup do SSM. Tuto nabídku opět zavrhl. V době vzniku Charty 77 se zajímal o její text. Posléze se chtěl setkat s chartisty a text

¹²⁶Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:49:31–01:03:36.

¹²⁷Jednalo se o rozsáhlé cvičení armád Varšavské smlouvy.

¹²⁸Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:49:31–01:03:36.

¹²⁹Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:49:31–01:03:36.

osobně podepsat a vydal se kvůli tomu společně s kamarádem do Prahy. Zde měl navštívit i kavárnu Slávie, kde se chartisté scházeli. V té době také začaly ve státních podnicích vznikat rezoluce, které Chartu 77 odsuzovaly. Tato rezoluce byla předložena i jemu. „*No... přišel takovej kluk, co dělal v kanceláři, se seznamem...nadpis: odsuzujeme chartu, dělníci závodu entéhá. Tam byl seznam, kolonky a muselo se to podepsat. Jsem si to přečet... říkám...[vzrušeně] to je sice hezký, tady odsuzujete někoho, ale já nevím za co, proč, když já neznám znění charty...[paroduje úředníka] no, jo ale to je, to je pravda... [vzrušeně] to říkám, třeba to není pravda. Ode mě nečekejte nějaké podpis.*“¹³⁰ Narátor byl nucen k něčemu, s čím nesouhlasil. K podpisu mu byl text s archy jmen odsuzujících Chartu 77 předložen dvakrát. Na podruhé již chyběl pouze podpis Miroslava Stýbla. Narátor nadále odmítal tento text podepsat, dokud si nebude moci plný text Charty 77 přečíst. Text mu předložen nebyl, ale byl naopak donucen kvůli svému přesvědčení ke konfrontaci se svou tchýní. „*Po mě hulákala...[zaníceně] máš tady... dítě budete mít, dostal jsi byt... já říkám, [důrazně] jo a to jsem dostal, že tady dělám v kovárně. To nemá nic společného s chartou, ne. Mi říká... to musíš podepsat. Říkám... dej mi tužku. Dala mi tužku a já jako, že to půjdu podepsat a jsem to takhle proškrtnul.*“¹³¹ Ani v tento moment tak narátor neustoupil a text odsuzující chartu odmítl podepsat.

Režim samozřejmě neodpustil narátorův přístup k němu ani v emigraci. Dokonce mu ještě krátce před svým pádem zamezil navštívit pohřeb otce, který zemřel v létě 1989. Aby se mohl naposledy rozloučit s otcem, navštívil i přes svou nelibost ambasádu ČSSR. „*Tam seděla ženská... si pamatuju jak dneska a začala mi tam dávat kázání a hulákat po mě, že to jsme si měli rozmyslet dřív... před lety a takhle. Zkrátka jsme to vízum nedostali.*“¹³² Se svým otcem se tak od počátku emigrace v roce 1982 již nikdy nesetkal a to i přes svou snahu. Dlouho se totiž snažil rodinu přesvědčit, aby otce přivezla aspoň jednou na společné setkání do Maďarska.

Vzhledem k řadě problematických faktorů provázející emigraci Miroslava Stýbla a jeho rodiny mne jako tazatele zajímalo, jakým způsobem se přes tyto problémy přenesl a proč se třeba nerozhodl pro návrat zpět do vlasti. Řada lidí by totiž tento stav psychicky nevydržela. Narátor se sám vyjádřil, že velký vliv v tomto případě sehrál jeho celoživotní

¹³⁰Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:03:40–01:12:58.

¹³¹Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:03:40–01:12:58.

¹³²Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 02:03:19–02:23:38.

postoj a naprostá nedůvěra ve státně socialistický režim. V neposlední řadě také hrál roli fakt, že si neidealizoval začátky v emigraci a věděl, že bude muset vyvinout velké úsilí pro zajištění budoucnosti svojí i své rodiny. Nehodlal se vracet zpět do nesvobodné země. Nechtěl se nechat režimem ponížít. Uvědomoval si, že v případě návratu by jemu a jeho ženě hrozily výslechy ze strany StB a další omezování osobní svobody nebo rovnou i šikana ze strany režimu. Pokud by tedy nakonec ještě oba nepřistoupili na spolupráci s režimem. Narátor své jednání označuje za pud sebezáchovy. Toto myšlení přenesl i na svou manželku, která mu v těžkých chvílích byla až na jeden okamžik velkou oporou. Dalším důležitým faktorem byla podle narátora pracovitost jeho i jeho manželky. Jednalo se o naprosto opačný postoj k životu v emigraci, než jaký zaujal jejich komplic Jarda. „*Tak ty to nesli už od začátku... jak jsem přešli tu hranici... tak už to bylo jakoby negativní všechno. Nebyly peníze, nebylo kde bydlet a tak dále. A už se nějak utvrzovali, že jako to asi za nic nestojí. Představovali si začátky asi daleko lepší.*“¹³³ Ve svých postojích vůči státně socialistickému režimu byl tedy narátor rozhodný a neústupný a toto jednání názorně dokazoval i v emigraci.

Luděk Stýblo neměl mnoho vzpomínek na režim vládnoucí v Československu v době jeho dětství. Přes svůj věk přesto zažil dvě přímé zkušenosti, které výrazně negativně ovlivnily jeho mínění o tomto režimu. První z těchto zkušeností byla, když režim odmítl vpustit jeho otce Miroslava Stýbla na pohřeb narátorovo dědečka. „*Mu to zakázali, že kdyby tam jel tak, že by ho zavrželi a dali ho do vězení. A tak ani nemohl... tam vlastně i když to bylo už několik let po té emigraci... ani nemohl ject bez problému vlastně nepustili ho do Československa na pohřeb vlastního otce. To byl takovej jako moment, kdy vlastně otec byl jako smutnej, že jasný, že umřel jeho otec, jo. Ale co ho bolelo, že vlastně ani nemůže se ject od něj rozloučit, jo k tomu pohřbu, jo. To byla ještě spíš větší bolest, než ta smrt tenkrát, jo.*“¹³⁴ O této záležitosti hovořil i narátor Miroslav Stýblo. Další přímá zkušenost se udála během narátorovo hokejového zájezdu s výběrem Rakouska na turnaj do Československa, který se konal v Karlových Varech. Ze strany režimu byla patrná snaha, aby se narátor nemohl turnaje účastnit. Jeho rodiče museli zaplatit na ambasádě poplatek, aby mohl vůbec na turnaj odjet. Při návratu zpět však čekala Lud'ka Stýbla na hranicích ještě osobní kontrola. „*Nás bylo nějakejch, já nevím, třicet, čtyřicet dětí, jo. Tak*

¹³³Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:14:57–00:17:05.

¹³⁴Rozhovor s Lud'kem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:13:26–00:15:13.

jsem třeba byl jedinej, jakýho vlastně úplně jako kontrolovali. Že třeba kufr rozebírali, musel jsem vystoupit tenkrát a to mi bylo nějakých myslim devět let nebo kolik mi bylo, jo. Tak tohle byla taková nepříjemná situace, jo... pro mě, že jako malý dítě potom stát vedle nějakýho takovýho vojáka.“¹³⁵ Není těžké si představit, jak negativní vliv musela mít taková situace na smýšlení devítiletého chlapce o takovém režimu vládnoucí ve vlasti jeho rodičů.

Narátor přiznává, že řadu dalších věcí o režimu se dozvěděl z vyprávění od svého otce a prarodičů. Jednalo se většinou o vyprávění událostí šedesátých let 20. století. Z vyprávění narátora Lud'ka Stýbla vyplývá, že projevoval zájem i o další informace týkajících se historických událostí. Narátor vyjádřil přesvědčení, že pokud by se nestaly srpnové události roku 1968 tak by došlo k uvolnění režimu a zlepšení ekonomické situace v ČSSR. „...*kdyby ty komunisti pod Dubčekem třeba by zůstali tak by to bylo takový otevřenější a potom by ten stát určitě v dnešní době byl na lepší pozici třeba než Rakousko dokonce, jo. To jako určitě, jo... že tenkrát mezi těma válkama byli ekonomicky a i ve vývoji a v tadytech věci jako hodně před ... třeba státem ve stejný velikosti jak je Rakousko, jo...*“¹³⁶ V průběhu rozhovoru dále tuto teorii rozvíjel. Na špatný ekologický a ekonomický stav ČSSR měla podle něho zásadní vliv politika SSSR, která byla prosazovaná v rámci RVHP. „...*vlastně Rusáci, vlastně to rozdělili ty roční... desetiroční plány a tady v tom státě se bude vyrábět to, tady v tom státě to a takhle se to vlastně potom ta celá ekologie... ekonomie v tom... tenkrát Československu se vlastně zničila, no.*“¹³⁷ Následky této politiky pak dle Lud'ka Stýbla, který dle svého vyjádření vycházel z dostupných ekonomických analýz, bude nutné napravovat ještě dlouhou dobu. Narátor stejně jako jeho otec pozorně sledoval listopadové události v roce 1989. On sám také vnímal euforii lidí v Československu z nových změn, ale byl přesvědčen, že se tyto změny pozitivně projeví až dlouhodobějším horizontu. Vyjádřil ale také negativa, které takové razantní změny přinášejí. Zmínil rovněž některé negativní vlastnosti kapitalismu. „*A bohužel zůstane hodně lidí... jako na boku, jo. I to když se změní celej režim tak většinou je to ještě horší, že hodně lidí ti zbohatne... nelegálně, jo. A to množství vlastně zůstane buď na stejný úrovni nebo v tom ... to chudství jako spíš začíná růst jako, jo. Že tam máš hodně jako koncentraci*

¹³⁵Rozhovor s Lud'kem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:15:18–00:17:04.

¹³⁶Rozhovor s Lud'kem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:19:48–00:21:41.

¹³⁷Rozhovor s Lud'kem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:19:48–00:21:41.

bohatejch a ty nůžky mezi bohatýma a normálníma lidmama nebo chudejma procentuálně furt rostou od roka do roku, jo.“¹³⁸ Tzv. správný politický systém však dle narátora neexistuje. Luděk Stýblo se zamýšlel i nad samotným komunismem, kde zmínil také některé nedostatky tohoto politického systému nereflektující různorodé lidské tužby či potřeby. Z těchto důvodů také plyne podle narátora praktická neuskutečnitelnost komunismu v reálném životě. „...*teorie, aby každé se měl stejně dobře, aby každé měl k jídlu, aby každé měl zdravotnictví, aby každé měl práci... teorie je dobrá, ale každé nechce jezdit to stejný auto, každé nechce mít stejně velikej barák, každé ... ten chce mít víc, víc... a po nějaký krátký době... ne dlouhý... ale krátký době vlastně na moci... ty lidi jaký jsou na moci tak začínaj bohatnout, no.*“¹³⁹ Kapitalismus i komunismus považuje narátor za nespravedlivé systémy. Lepší politický systém je podle jeho přesvědčení zaveden ve Švýcarsku, kde vyzdvihl možnost lidí vyjádřit se ke všem důležitým tématům v referendech. I na tomto systému však nalézá některé sporné body. „*Jenom potom stejně začíná otázka...kde je demokracie, jo? Jestli ti bude padesát celých jedna procent pro a čtyřicet devět celých devět procent proti tak je to demokracie, že jim skoro padesát procent řekne, že váš hlas neplatí a náš hlas platí? Tak... jednoduchý to není.*“¹⁴⁰

4.3.2.1 Shrnutí

Politické názory mohou stmelit nebo naopak rozštěpit rodinné vztahy. V případě jednoho narátora byl aplikován v rodině po generace jeden antagonistický úhel pohledu na komunistické ideály. Členové jeho rodiny svým potomkům dlouhá léta vštěpovali odlišné politické přesvědčení, než které představoval právě tento politický směr. Byl u něho při výchově kladen důraz na demokratické hodnoty, které se snažili představitelé KSČ potlačovat. Proto se u tohoto narátora vybuchovala nedůvěra a postupem času kvůli dalším událostem ovlivňujícím život rodiny i nenávisť vůči státně socialistickému režimu. Své zkušenosti dále předával svému synovi, který si na základě nich mohl udělat na tento režim svůj vlastní negativní názor. U Luděka Stýbla je dále zajímavé, že považuje komunismus v teoretické části za dobrý, ale nerealizovatelný systém. Kapitalismus nepovažuje za dobrý systém. Za kvalitní považuje švýcarský politický systém. U jedné narátorky převládá

¹³⁸Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:25:45–00:28:38.

¹³⁹Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:25:45–00:28:38.

¹⁴⁰Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:28:43–00:31:00.

kladný vztah ke státně socialistickému zřízení, který nepoznamenalo ani uvědomění si některých občanských omezení vyplývajících z fungování takového režimu.

Většina narátorů v rámci rodiny často hovořila o politických otázkách. Narátorka Milena Drgoňová neměla během vlády KSČ a jejím režimem větší problémy vyjma okamžiku, kdy jí bylo zamezeno vycestovat do Finska kvůli emigraci vlastní dcery. Manžel narátorky byl sice v průběhu vlády státního socialismu zatčen, ale tento fakt nesouvisel s politickými důvody, nýbrž s trestnou činností související s jeho prací na pracovišti. Navíc manžel narátorky se stal ještě před uzavřením společného manželství horlivým konfidentem StB. S manželem se rozvedla, protože chtěla, aby dcera mohla v klidu vystudovat. Byla si tedy vědoma restrikcí, které uplatňoval státně socialistický režim, ale je otázka jestli si byla vědoma spolupráce svého manžela s StB. Narátorka byla členkou KSČ. Pouze marginálně se zmínila o některých totalitních praktikách státně socialistického režimu, když použila tzv. obecně sdílenou odpověď na část této tematiky.

Narátor Miroslav Stýblo vyrůstal v rodině, která byla vůči politice státně socialistického režimu silně antagonistická. On sám tyto názory předával svému synovi Ludškovi. Narátor Miroslav Stýblo neuznává komunistické ideály a neměl s předlistopadovým režimem kladné zkušenosti. Sám se kvůli politickým názorům často hádal se svou tchýní Milenou Drgoňovou. Narátorův pohled na režim zcela určitě ovlivnila perzekuce jeho otce ze strany režimu v padesátých letech a také jeho vlastní špatné zkušenosti z dětství, vojny a běžného života. Ještě před srpnem 1968 narátor Miroslav Stýblo vkládal společně se svým otcem a jeho kamarády naděje do reformního snažení. Po invazi vojsk armád Varšavské smlouvy a následné instalaci normalizačního režimu přešel do období vzdoru vůči režimu. V počátku okupace se snažil ničit telekomunikační zařízení postupujících armád v blízkosti jeho bydliště. Svůj postoj vůči režimu vyjadřoval dále tzv. švejkováním během povinné vojenské služby i následně běžného života. Jeho taktika (švejkování) se vyznačovala předstíráním naivity a podrobení se formálním autoritám, ale pouze formálně a často se zesměšňujícím záměrem.

Narátor Luděk Stýblo hodnotí předlistopadový režim na území ČSSR na základě negativních zkušeností svého otce a také několika svých negativních zkušeností jako režim velice tvrdý. Řadu špatných zkušeností s tímto režimem mu v průběhu let předával jeho otec. Na Ludškovi Stýblovi se režim negativně nepodepsal tolik jako na jeho otci. Ve státním socialismu totiž nežil dostatečně dlouho, aby si k němu mohl na základě svých

vlastních zkušeností vybudovat výrazně negativní nebo pozitivní vztah. Nejvíce mu zůstala v paměti situace, kdy režim odmítl vpustit jeho otce z emigrace na pohřeb dědečka. Samotný narátor měl také jednu negativní zkušenosti s obstrukcemi ze strany režimu. Kvůli tomu, že cestoval jako potomek emigrantů, byl pohraničnický důkladně kontrolován jako jediné devítileté dítě z celého autobusu směřujícího z hokejového zájezdu z Karlových Varů domů do Rakouska.

4.3.3 *Postoje a názory k polistopadovému vývoji*

Na polistopadovém režimu narátorka Milena Drgoňová viděla pozitivní fakt v tom, že nemusela dlouze vyčkávat ve frontách na potravinové zboží. Celkově však hodnotí za lepší období státního socialismu. Polistopadové změny podle ní posloužily pouze bohatým lidem. Na současné době jí trápí také nezaměstnanost a úpadek hodnot. *„Myslím si, že jako za těch komunistů to bylo mnohem lepší všechno. Byla práce... dneska máš fůru nezaměstnanej. To jako prostě nikoho nezajímá. Teď každěj jenom kouká sám na sebe. Nahrabat si co nejvíc a vůbec nekouká jako prostě na další lidi. To je ať volíš toho a nebo toho... furt je to stejný. A za těch komunistů... měl jsi práci zajištěnou. Sice těžko jsi se dostal do ciziny někam, když jako ti to voni nepovolili tak jsi nesměl, ale dneska tam taky nemůžu vlastně... i kdybych chtěla tak na to nemám... tak se tam nedostanu. Tak to jako udělali dobrý akorát pro ty bohatý všechno, ale jinak... ne [důrazně], za těch komunistů to bylo mnohem, mnohem lepší.“*¹⁴¹ Milena Drgoňová odsoudila také chování polistopadového režimu k historickým památkám. *„Jinak, co bylo hezkýho... všechno prostě se zničilo... všechno prostě... dneska když se na to podíváš jak to vypadá tak vopravdu... všechny památky, všechno to, všechno je zničený, nemaj na nic peníze, všechno to spadne na hlavu jednou někomu.“*¹⁴² Kritizovala na polistopadovém režimu i současnou finanční nedostupnost bílinských lázní pro místní starousedlíky. *„... vod toho pětáctýřicátýho teda jo... do lázní se mohlo jezdit, todle. Teď bohužel na to nemáme. Teď to je jenom fakt pro bohatý všechno... pro podniká... no pro ty bohatý. My prostě na to nemáme, abysme jeli do lázní, no.“*¹⁴³

Narátor Miroslav Stýblo popsal, jakým způsobem se choval, když nastal pád jím nenáviděného režimu během listopadových událostí v roce 1989. Situaci pozorně sledoval

¹⁴¹Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:33:05–00:34:26.

¹⁴²Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:22:40–00:23:25.

¹⁴³Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:29:03–00:29:46.

a nacházel se zrovna v místě svého současného bydliště v Grossebersdorfu. „*Tady ta rodina Anté... ten Vašek s tou ženou, který mají tady ten barák pod náma... tak ty tady lítali se šampaňským po tom... po zahradách... po hromadách hlíny a slavili jsme jako revoluci.*“¹⁴⁴ Po revoluci mohli opět manželé Stýblovi spolu se svými dětmi navštívit svou rodnou zem a své rodinné příslušníky. Osobitým způsobem narátor popsal, jak vnímal stav své vlasti po dlouhých letech strávených v emigraci. Přiznal, že neočekával tak bídný stav své dřívější domoviny. „*To byl trošku šok. Jsme jeli přes Mikulov. Najednou... přejedeš hranici... tma jak v pytli. Tam nás jako odbavili, jo a všechno... jak po válce, jo. Teď už to trošku vypadlo z paměti, ale... už v tý i třeba v Bilině... jsme přijeli a tam třeba lešení stálo, který tam stálo, když už jsme odjížděli, když jsme prchali tak to tam ještě bylo. Já jsem jel po náměstí a podvědomě jsem se kličkoval dírama. To tam všechno zůstalo... naopak se to všechno ještě zhoršilo, ne.*“¹⁴⁵ Podobně jako Miroslav Stýblo zažil stejný šok při návratu do Československa i jeho syn Luděk. Sdílel s ním i stejnou vzpomínku na stav pozemních komunikací, ale přidal i několik dalších vlastních postřehů. „*Tak to byl takovej potom pro mě jako šok... pro mě jako dítě. Zvyklej to co je v Rakousku a potom přijedeš jako... to už začalo, vlastně jsme přijeli hranici a rozbitý silnice a v Bilině to bylo všechno takový jako špinavý a vzduch byl hnusnej, že se tam nedalo dejchat pořádně. Vlastně auta byly od toho úhli... tam od toho prachu jako špinavý a černý.*“¹⁴⁶ Narátor Miroslav Stýblo se podělil i o negativní zkušenost svého rakouského nadřízeného a dalších rakouských občanů, kteří v té době vyrazili do již svobodného Československa a sdělil mu své dojmy ze své návštěvy. „*...vždycky mi vyprávěl a nadával, jakej tam je nepořádek, že přejede hranici, že zemědělský stroje stojej na polích a todle a támhleto.*“¹⁴⁷ Narátor také ale popsal, jak se občas pohrdavě chovali někteří Rakušané při svých výjezdech do Čech, kdy uráželi místní pracovníce v prodejnách, které neuměli německy.

Nezvyklý byl pro jeho syna Luděka při návštěvě Biliny moment, kdy si musel jít určitý druh zboží, pokud ho chtěl koupit a bylo zrovna k dostání, zajít do Tuzexu. S obdobnou situací se do té doby nikdy nesetkal. Je možné to definovat také způsobem, že to pro něho byla jeho další srážka s jedním z mnoha problémů každodenního života

¹⁴⁴Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 02:03:19–02:23:38.

¹⁴⁵Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 02:03:19–02:23:38.

¹⁴⁶Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:15:18–00:17:04.

¹⁴⁷Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:34:02–00:38:41.

československých občanů žijících ve státním socialismu. „*To jsem jako takový věci neznal, že v Rakousku jsi šel a když jsi chtěl banán tak jsi si to koupil a když jsi chtěl televizi tak jsi si to šel koupit. A tam vlastně byly tadyty takový ty lepší věci, no a to bylo takový... všechno trochu jiné systém...*“¹⁴⁸

Narátor Miroslav Stýblo připomněl negativní zkušenost, která souvisela s otevřením hranic krátce po událostech v listopadu 1989. Touto zkušeností byla zvýšená kriminalita. Rakušané si dle narátora začali tento problém spojovat v mnoha případech s Čechy (odtud ono po rakouských obchodech vyvěšované „Češi, prosíme, nekradte“). Narátor se ale vyjádřil, že za onou zvýšenou kriminalitou nebyli zodpovědní pouze Češi, kteří tvořili mizivé procento v tabulce zločinnosti. Zvyšující kriminalita měla zároveň negativní vliv na život prostých Rakušanů a včetně narátorovy rodiny. V časech před pádem železné opony se místní totiž neobávali zcizení svých věcí. Tento stav se pak i podle vyjádření narátora po listopadu 1989 rychle změnil. „*...když jsme sem třeba přišli na vesnici, kde jsme dvacet pět let. Tak tady projížděl vesnicí... tady nebyly zavřené garáže. I ve Vídni lidi nezamykali auta... to bylo přítěž pro ně. Zabouch dveře a jeli... dřív vyjeli z garáže a garáž celej den otevřená. Jízdní kola stály třeba u baráku todle. To dneska už neexistuje. To není vůbec možný dneska, jo.*“¹⁴⁹

Narátor Miroslav Stýblo ve svém rozhovoru rovněž připomněl problematiku atomové elektrárny Temelín, na kterou jsou Rakušané velmi citliví. Tuto citlivost narátor přisuzuje okolnostem okolo spuštění či spíše nespouštění již postavené rakouské jaderné elektrárny v sedmdesátých letech dvacátého století. „*Oni si jí dodělali a pak si... pak od toho ustoupili. Takže to bylo... zakonzervováno, aby to nespustili. Aby to nějak ospravedlnili tak furt to obyvatelstvo tady cepovali s tím, že... co... že atomová energie je nebezpečná a podobně.*“¹⁵⁰ Během období protestů Rakušanů proti Temelínu (blokovali silnice) se narátor dostal do konfliktu s protestujícími, když mu při návratu do Grossebersdorfu jedna rodina přehradila cestu. Domáhal se následně zpřístupnění silnice i u přihlížejících rakouských policistů. Rakouští policisté ale zpřístupnění odmítli a poslali narátora přes jiný přejezd.

¹⁴⁸Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:17:16–00:17:31.

¹⁴⁹Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:38:45–00:44:25.

¹⁵⁰Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:38:45–00:44:25.

4.3.3.1 Shrnutí

Polistopadový vývoj u nás vzbuzoval u lidí mnoho očekávání, která se ne vždy naplnila. Byla zrušena vedoucí úloha KSČ ve státě. Tuto změnu pomohli prosadit i samotní komunističtí poslanci. V novém režimu se dokázaly etablovat některé osoby spjaté s předchozím režimem. Došlo k otevření hranic, bylo umožněno cestovat a také byla umožněna pluralita politických názorů. Možnosti vycestovat za hranice využilo po listopadu 1989 mnoho československých občanů. Za hranicemi začalo ale také docházet k růstu kriminality, který si začali mnozí občané v Rakousku či Německu spojovat s tuzemskými občany.

Státně socialistický režim byl nahrazen kapitalistickým. Noví čelní političtí představitelé svým občanům mnohdy lhali, stejně jako to dělali dříve představitelé státně socialistického režimu. Politici přistoupili k privatizaci státních podniků, při které docházelo k některým nestandardním či dokonce kriminálním jevům. Řada podniků zkrachovala, byla uzavřena či byl jejich majetek převeden na jiné právnické nebo fyzické osoby. Došlo k růstu nezaměstnanosti, kterou si mnozí lidé ve státním socialismu nedokázali ani představit a také k růstu inflace. To způsobilo samozřejmě u řady občanů rozčarování z takového vývoje.

Polistopadový režim hodnotí velmi negativně pouze jedna narátorka. Na tomto vývoji se jí nelíbí úpadek hodnot, nezaměstnanost a tvrdí, že tento režim je určen pouze bohaté sortě lidí. Velmi negativně a obecně zhodnotila také vztah polistopadového režimu k památkám. Státně socialistický režim se přitom o některé památky nestaral téměř vůbec a docházelo mnohdy k momentům, kdy tyto památky museli být i strženy. K podobným jevům docházelo ale také v období transformace. V současnosti se stát o památky snaží starat.¹⁵¹ Dva další narátoři byli však zaskočeni, jak špatně se státně socialistický režim staral o infrastrukturu. Tento šok byl pravděpodobně způsoben životem v Rakousku, které bylo ve zcela odlišném stavu než Československo v době transformace. Dá se říct, že se jednalo o kulturní šok u obou narátorů. Oba totiž žili v emigraci již sedmým rokem a mnohé podněty jim již mohly přijít v Československu divné. Stejně podněty získával jeden z narátorů i od svého nadřízeného, který po pádu režimu do Československa rovněž jezdil. Nutnost nakoupit si jinak v Rakousku běžně dostupné věci ve speciálně určeném obchodě, kde se dalo platit pouze speciální měnou, působila na jednoho z narátorů také jako šok.

¹⁵¹K tomu slouží řadu let novelizovaný zákon České národní rady č. 20/1987 Sb. ze dne 30. března 1987, o státní památkové péči (ve znění zákona ČNR č. 425/1990 Sb.).

Jeden z narátorů v souvislosti s polistopadovým vývojem zmínil i problematiku vzájemných sousedských vztahů Rakouska a Československa (potažmo České republiky), které jsou dle jeho mínění ovlivněny protijaderným zaměřením Rakouska.

4.3.4 *Názory na integraci*

Ohledně problematiky integrace emigrantů v zahraničí se vyjádřil Luděk Stýblo, když se rozhovořil o těžkých začátcích svého otce v Rakousku. Vzpomínal, jak ho jezdili navštěvovat, když se snažil uživit rodinu. „...že otec vlastně někde spal v autě. Jak jsme přišli do Vídně, aby ... a vim... a chodil dělat různé práce, jo. Tam něco kopat, tam něco dělat. Jenom zkrátka, aby držel rodinu nad vodou, aby si vydělal tenkrát pár šilinků, jo. Aby jako jsme měli něco na jídlo. Jsme ho tejdny třeba neviděli, že spal furt někde na nějakým místě někde v autě a jako pracoval, jo.“¹⁵² Z tvrzení syna Lud'ka tak jasně vyplývá, že rodina neemigrovala z toho důvodu, aby se z nich stali pouze příjemci sociálních dávek. Díky svému přístupu k životu v nové domovině se Miroslav Stýblo dočkal pomoci i od osob, které mu z počátku nedůvěřovaly. Po pár měsících Miroslavu Stýblovi vypomohla úřednice ze sociálního odboru, se kterou měl dříve konflikt ohledně jejího přesvědčení o pouhém pobírání sociálních dávek z jeho strany. Tato úřednice mu domluvila lepší pozici u odsunutého českého Němce jménem Frána. V novém pracovišti se narátor rychle osvědčil díky svým kvalitním svářecím schopnostem. Miroslav Stýblo neměl problém s pracovními výkony, ale limitovala ho jeho neznalost němčiny. „To mě jako hodně blokovalo ze začátku, ne. Jsem se nemoh třeba zapojit do debaty, když se kouklo do nějakýho plánu.“¹⁵³ On se ale ani v této situaci nevzdal a začal na své němčině pracovat takovým způsobem, až se nakonec dokázal domluvit. Tento přístup k integraci se podle Lud'ka Stýbla hodně lišil od toho, který preferují současní imigranti směřující do Rakouska. Kritizuje jejich neochotu učit se německý jazyk a jejich neochotu se integrovat. „...to nejsou emigranti, jak jsem byl já. Který jako se učili německy a mluvěj německy a tak dále. Ale to jsou děti, jaký neuměj německy... jaký ani nechtěj se učit německy, jo.“¹⁵⁴

Manželka Miroslava Stýbla se domluvila německy bez problémů. On sám se naučil mluvit německy, ale specifickou němčinou určenou pro cizince. Tento fakt přisuzuje syn Luděk Stýblo tehdejšímu přístupu Rakušanů k řemeslníkům (cizincům) v rámci pracovní

¹⁵²Rozhovor s Lud'kem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:22:26–00:25:27.

¹⁵³Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 02:03:19–02:23:38.

¹⁵⁴Rozhovor s Lud'kem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:38:18–00:42:40.

komunikace. „*Otec ten se to vlastně musel naučit od začátku. Jednoduchý to není, že kdyby byl třeba nějaký akademik tak to má... by měli dokonce i lehčí o hodně. Že by ty lidi ho jinak akceptovali a mluvili by s ním i jinak, jo. A skrz to byl vlastně jako, jako Handwerker [řemeslník, pozn. tazatele], jako vyučenej třeba zámečnickem, jo a tak dále.*“¹⁵⁵ Luděk Stýblo podle svého otce již hovoří klasickou němčinou, kterou se mluví v Rakousku běžně mezi lidmi a jeho otec přiznává, že on sám se tento druh němčiny nenaučil. „*Ovládá obě řeči, ale nepoznáš v němčině, že by měl nějaký přízvuk české nebo podobně. Což u nás není. Protože jakmile přijdeš po pubertě sem tak už to nezvlá... to už jsem jenom jedinci, který to zvládali.*“¹⁵⁶ Začátky neměl lehké ani syn Luděk, na kterého byly kladeny mnohem vyšší nároky než na ostatní děti i kvůli tomu, že se jednalo o přistěhovalce. Luděkovi Stýblovi tak ve škole tímto způsobem bylo dle jeho názoru dáváno najevo, že není plnohodnotným Rakušanem. „*A já jsem byl vlastně jedinej... ne pravej Rakušák. Takže jsme měli... i když jsem třeba psal na všechny... jak se tomu říká... školní práce třeba i v němčině. Jsem dostal třeba... jsem psal všude jako jedničky nebo jedničku s hvězdičkou jako tak jsem na konci roku stejně dostal ale dvojku, že to... že oni řekli zkrátka nebo brali to tak, že to vlastně není moje mateřská řeč a skrz to nemůžu bejt jako dvojku.*“¹⁵⁷ Ani Luděk Stýblo se však nenechal tímto přístupem pedagogů znechutit a vytrvale se snažil zlepšovat, aby mohl mezi ostatní spolužáky zapadnout. Rakouský vzdělávací systém začal svůj přístup k imigrantům postupem času zlepšovat.¹⁵⁸ Otce i syna Stýblovi tak spojovala společná vlastnost, kdy na sobě vytrvale pracovali, aby zapadli a integrovali se mezi ostatní Rakušany, kteří k nim jako východoevropským cizincům přistupovali v počátku téměř s despektem.

V integračních snahách pokračovala rodina Stýblů i nadále. Díky jejich pracovitosti a společenské činnosti se podařilo Stýblům v okolí zapadnout a získali si i řadu přátel. Narátor Miroslav Stýblo zmínil, že tento přístup nesdíleli zdaleka všichni emigranti. „*A to byli lidi, který hledali celej svůj život nějaký štěstí a nechápali, že bez práce nejsou koláče.*

¹⁵⁵Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:22:26–00:25:27.

¹⁵⁶Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:21:53–00:26:24.

¹⁵⁷Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:01:10–00:04:16.

¹⁵⁸Od roku 1993 poskytují rakouské národní školy integrované vzdělávání, které přivádí dohromady zdravé děti a děti se specifickými vzdělávacími potřebami, tedy také děti, jejichž mateřský jazyk není němčina.

No a těch rodin bylo několik. ¹⁵⁹ Narátor uvedl, že tito lidé naopak nechápali jeho, když se snažil pracovat a nechtěl pobírat zadarmo dávky od rakouského státu. Přiznává dokonce, že zpočátku měli i jako pracující méně peněz než tito příjemci dávek. Tito příjemci ale na svůj přístup podle narátora doplatili v budoucnu, protože neměli dostatek odpracovaných let a nemohli tak získat penzijní nárok. Narátor a jeho rodina se naopak plně integrovali. Získali zde řadu přátel mezi místními rodinami. Přátelí se dodnes například i s exstarostou Grossebersdorfu. Rodině Stýblů se tedy podařilo nejenom úspěšně emigrovat, ale také se integrovat v novém prostředí díky svému přístupu k práci a životu. Rodina byla zaopatřena, což kladně hodnotila i narátorka Milena Drgoňová. *„Nemusím se jako vo ně starat... nic. Maj ten barák. Každěj má svoje auto. To tady by si nemohli dovolit v Čechách..“* ¹⁶⁰ Narátorka sice jejich emigraci v osmdesátých letech neschvalovala, ale v důsledku je vlastně ráda, že se jim podařilo zaopatřit sebe i své potomky.

Subjektivní názor vyjádřila dále Milena Drgoňová i ohledně problematiky týkající se tzv. integrace Romů, která je aktuální v mnoha a českých lokalitách. *„To jsou plný dva věžáky samý černý. Bordel to dělá, všechno zničej hned. Tady nevydrží nic. Prostě voni kolikrát už zasklívali ty zastávky, jo. A ty skla to nestojí deset korun. Jen je to tam nový, už je to rozbitý, už je to počmáraný, už je to prostě... dyk ta zastávka tady ta tu dělali nedávno novou. Až tam budeš tak to uvidíš. Lavičky nový... všechno... podívej se na to, jak to vypadá během chvíly. Nic nenechaj na pokoji, nic. Počmáraný jízdní řády, že prostě ani si nepřečteš v kolik ti jede autobus nebo něco. No to je... to je něco teda.“* ¹⁶¹ K tomuto tématu se vyjádřila ještě v několika dalších odpovědích, které se nesly v podobném duchu. Bylo vidět, že ji špatné chování místních Romů vůči ostatním lidem a také zařízením v místě bydliště velmi trápí. Integrace Romů do české společnosti je tedy dle jejího mínění velmi špatná. Této problematiky se částečně dotkl i Luděk Stýblo, který zmínil i problémy s integrací současných cizinců v Rakousku. *To máme ve Vídni hodně tady ty z Kosova, z Albánie, z Turecka a z takovejch států, jo. A ty ani... chtěj jsem jenom přijít, tady vlastně brát ty sociální přídavky... .. Vy tam máte zas s těma rómama... s cigánama, no.“* ¹⁶² Zde je nutné podotknout, že tato problematika je v rovině politické stále nedořešena i přes

¹⁵⁹Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:21:53–00:26:24.

¹⁶⁰Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 22. 2. 2015 2015 v Bílině. 00:10:50–00:10:52

¹⁶¹Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:24:14–00:25:01.

¹⁶²Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:38:19–00:42:43.

nespočet proklamovaných a schválených vládních strategií na integraci romského etnika, které je sice přítomné na našem území již od 13. století, ale stále se nedokázalo plně integrovat do zbytku populace. Některé návyky tohoto etnika jsou totiž netolerovatelné pro část populace i některé politiky.¹⁶³

4.3.4.1 Shrnutí

Problematika integrace do společnosti je velmi choulostivá záležitost. Integrací se rozumí proces sjednocení prvků a činností v nový celostní systém se specifickými cíli. Opak je dezintegrace, rozklad, rozpad celků. Sociální integrací se rozumí dynamický a multifaktoriální proces, který dává možnost osobám, které se nacházejí v marginální menšině, účastnit se plnohodnotně ve společnosti.¹⁶⁴

Integrace je vyšší stupeň adaptace. Integrace je tedy vyvrcholením dlouhodobého procesu adaptace, který může probíhat řadu let, mít různé výkyvy a také různé krizové či úspěšné období. Proces integrace lze rozlišovat na různé fáze: idealizace, vystřízlivění, odporu. Integrace se může uskutečnit v jedné, ve druhé, či ve třetí generaci nebo také nikdy. Tento proces je odvislý od toho, jaké jsou individuální zvláštnosti jedince a nového prostředí. Integrace je dvoustranný dlouhodobý proces, v němž imigrant a jeho prostředí stanoví dočasné trvalé hranice. Integrace je výsledkem dlouhodobého procesu učení rozumového i citového.¹⁶⁵

Neúspěšná integrace může mít za následek dlouhodobé pocity vykořenění, ztrátu pocitu bezpečnosti, důvěry a sebedůvěry, dlouhodobou ztrátu tvořivosti a radosti ze života. Může vést k apatii, depresi, strachu či ke ztrátě smyslu života. Pokud neintegrován imigrant nenajde včas odbornou nebo lidskou pomoc, může se rozhodnout k reemigraci do jiné země, či nazpět do vlasti. Může se také uchýlit k sebevraždě nebo k páchání trestné činnosti.

V případě rodiny Stýblů, která emigrovala do Rakouska, se jedná o úspěšnou integraci. Miroslav Stýblo se společně se svou ženou snažili od samého začátku integrovat do rakouské společnosti a k této činnosti vedli i svého zdravého syna, kterému se rovněž

¹⁶³ O některých těchto návycích se vyjádřil i dřívější ministr školství ČR. Více v KABÁTOVÁ, Š. Za xenofobní výrok o dětech se omluvte, vyzývají Chládky romští rodiče. In: *Lidovky.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-01-03]. Dostupné na: <http://www.lidovky.cz/za-xenofobni-vyrok-o-detech-se-verejne-omluvte-zadaji-romsti-rodice-chladka-1bc-/zpravy-domov.aspx?c=A150512_163420_in_domov_sk&t=1>.

¹⁶⁴ SOCIÁLNÍ INTEGRACE. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_integrace>.

¹⁶⁵ DIAMANT, J. *Psychologické problémy emigrace*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1995. s. 36.

podářilo integrovat. Pracovitostí a pílí se jim tak podařilo vybudovat ve svém okolí dlouhodobé a kvalitní vztahy. Nepřijeli do emigrace pobírat pouze sociální dávky od státu, ale aktivně se již od samotného začátku svého pobytu v nové zemi snažili získat práci. Mnohdy dělali i práce, které by byli v Československu pod jejich úroveň. Jejich snaha a aktivita jim nakonec přinesla respekt u dalších rakouských spoluobčanů. Naopak někteří emigranti na ně nahlíželi s despektem, kvůli tomu, že odmítali zneužívat rakouský sociální systém.

Dva z narátorů se zmínili o problému, který skýtá neúspěšná integrace. Jednalo se o problém neúspěšné integrace Romů do společnosti a jejich kriminální činnost, kterou rozváděla narátorka Milena Drgoňová. Této problematice se částečně dotkl i Luděk Stýblo, který ale spíše kritizoval neúspěšnou integraci řady imigrantů mířících do Rakouska. Tomu v úspěšné integraci pomohl vliv rodičů, kteří se od začátku chtěli v Rakousku integrovat. Naučil se plyně německy v době, kdy nastoupil do školy a byl jediným emigrantem ve třídě. Ve škole od něho byly vyžadovány náročnější znalosti a dovednosti, než kterými se prezentovali rodilí Rakušané. Snažil se zapadnout, i když mu bylo během školních let často dáváno ze strany učitelů i žáků najevo, že není rodilým Rakušanem. Tuto skutečnost se snažil ignorovat a nadále se zdokonaloval. Své dětství v Rakousku hodnotí kladně.

4.3.5 Plánování, útěk a počátky života v emigraci

Narátorovi Miroslavu Stýblu se k emigraci podařilo přesvědčit i svou manželku Dášu Stýblovou. Měl i dlouhodobě vybranou vysněnou cílovou zemi, do které chtěl emigrovat. Touto destinací se měla stát Kanada. Prvotní plány pro emigraci vznikaly během společných sezení se známými, kteří se rovněž rozhodli opustit ČSSR. Ke společnému emigrování se během těchto sezení rozhodli členové tří rodin. Jako způsob emigrace byla všemi zúčastněnými vybrána dovolená v Jugoslávii „*To bylo kolem roku osmdesát jedna a nevím z jakýho důvodu, ale já jsem ten... zažádal o ten pas. O ten šedivej jak se mu tenkrát říkalo a dostal jsem jak nějakým zázračným... ten devizovej příslib, jo.*“¹⁶⁶ Narátor ani jeho manželka nedali režimu záminku k tomu, aby je mohl podezřít z úmyslu emigrovat. Nezabývali se majetku, aby měli více peněz na cestu. Ani policista, který u nich vykonal kontrolu kvůli zjištění možnosti jejich emigrace, neshledal během své návštěvy nic závažného. Před členy rodiny rovněž udržovali svůj záměr v tajnosti a také

¹⁶⁶Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:13:05–01:17:34.

díky tomu nedošlo k ukončení jejich snah o emigraci v samotném počátku. To ostatně potvrzuje i tvrzení narátorky Mileny Drgoňové. „*Vůbec jsem to nevěděla. Voni to ani nikomu nechtěli říct. Nikdo to nevěděl, že jako tadyto maj v úmyslu, protože by jsme jim to bejvali zhatili, jo.*“¹⁶⁷ První komplikací však bylo, že termín k odjezdu na dovolenou měla každá z rodin jiný. Narátor M. Stýblo se svou rodinou odjel do Jugoslávie jako první trasou přes Slovensko. Na hranicích mezi Slovenskem a Maďarskem došlo k dalším komplikacím, kdy pohraniční kontrola zdržovala jejich propuštění přes tuto hranici. V pase měl totiž narátor, podle svého pozdějšího zjištění, neviditelným písmem zaznamenanu poznámku týkající se jeho negativního vztahu k režimu v Československu. „*Nebylo to jakoby formulovaný vyloženě... provokatér nebo tak něco nebo nepřítel režimu... to né, ale třeba podezřelý nebo tak něco v tom smyslu, jo. Nebo aby si dali pozor na tý hranici, jo. To znamená, že někdo nás musel jakoby trochu udat asi, jo. Protože jak ti říkám, my jsme to probírali vždycky do noci. Pilo se u toho a sousedi třeba slyšeli a takhle. To je takový moje jako podezření, jo.*“¹⁶⁸ Z narátorovo vyprávění tedy vyplývá, že se jeho skupině nepodařilo pravděpodobně zcela utajit jejich plány na útěk před některými lidmi z okolí, kteří jejich rozhovory o emigraci pak mohli skutečně nahlásit. Na cestu si rodina nabalila důležité dokumenty týkající se jejich vzdělání (maturitní vysvědčení, výuční list) a také teplé oblečení pro děti nebo i léky. Teplé oblečení se podařilo ukrýt i před narátorovou tchýní. „*...protože jsem mu moc nevěřila tak jsem šla kontrolovat auto, co si sebou vezou. A měli sebou pouze letní věci, jo. Nic jinýho než to.*“¹⁶⁹ Řadu těchto věcí museli pochopitelně schovat také před celníky, protože by se jinak mohli prozradit. Narátor dokázal před cestou vymyslet, i kam by se měly schovat důležité dokumenty před celníky. Sám pak provedl jejich ukrytí. „*No a ten žigulík měl za předním blatníkem jako takový dutiny, kde byla gumová zátka a aby se to dalo tam různě jako tím nějakým nerezovým přípravkem ošetřovat. [gestikulace narátora] To šlo takhle dolu až k prahu. Jak máš blatník takhle dolu... tady začínaj přední dveře, ne. Takovej lalok jak tam máš a tam... takže tam jsem vymyslel věc, že jsme udělali takový trubičky z těch dokumentů, olepili, dali igelitovej pytlík, ale do vaty, protože vata v tom byla a pak pytlík přes to a udělali jsme takový buřty. Protože jsem tušil, že nám budou bouchat do auta na prahu, aby se to tam nekrvrdlalo. No*

¹⁶⁷Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:11:14–00:12:15.

¹⁶⁸Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

¹⁶⁹Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:06:24–00:09:43.

a spojil jsem to provázkem a spustil jsem to dolu, jako. S tím, že jednou... až za hranicema tak nějakým drátem to vylovím. ¹⁷⁰ Před celníky však neschovával pouze dokumenty, ale také peníze, které umístil do rádia značky Riga. Kontrola na hranicích neprobíhala vůbec jednoduše. Věci, které měl narátor složený v autě, celníci důkladně kontrolovali. *„No... tak nám začal hrabat v těch věcích. Kdybys viděl, jak nám to tam rozházeli. To bylo plný ty lavičky a mě pořád vyzývali, abych řekl, kde máme valuty a dokumenty. Asi čtyřikrát mě k tomu vyzývali. A já jsem jim vždycky odpověděl, že máme jenom to, co máme.* ¹⁷¹ Celníci kontrolovali i rádio, ve kterém byly umístěny peníze. Donutili narátora přístroj rozebrat až do elektronek. Přesto se jim nepodařilo nic najít a narátor a jeho žena si následně nenechali už líbit zdržování a chování ze strany celníků. *„A tak už jsem začal bejt taky drzej a říkám... kdo mi zaručí, že to rádio bude fungovat a takhle. A tak potom to skončilo až do osobní prohlídky. Dáša musela do spodního prádla a jenom děti nechali v klidu, jo. A já jsem musel taky.* ¹⁷² Chování narátora i jeho ženy ovlivňoval také fakt, že zdržování špatně nesli jejich potomci. Narátor byl nucen naskládat si zpět věci venku v dešti, protože celníci trvali na opuštění přístřešku. Přes tyto první hranice byli přesto vpuštěni. Přesto si před celníky neodpustili riskantní poznámku, která mohla ohrozit vysněnou cestu do emigrace. *„A jsem to začal skládat do toho auta a furt pořád lilo venku, ale tam pod tím přístřeškem ne. „A von... popojedte si dál... a říkám tam prší. Voni chtěli vyloženě... já říkám tam nepopojedu. [zaníceně] Zmizte odtad' nebo Vás otočíme nazpátek! Já jsem to tam... nadával jsem u toho... říkám to je prasárna tady a Dáša...[se smíchem] tady přes tu hranici už nikdy nepojedem. Jsme byli drzí jako a voni to nepochopili, jo.* ¹⁷³ Tentokrát tedy použila způsob, kterým se dlouhá léta vyjadřoval narátor sám (švejkování) jeho manželka Dáša. Narátor dorazil tedy do Jugoslávie společně se svou ženou jako první z celé skupiny. Během svého pobytu v Jugoslávii ještě společně přemýšleli, že by se pokusili emigrovat do Itálie přes Istrii. Od tohoto záměru však nakonec upustili kvůli horším tamějším podmínkám pro uprchlíky a rozhodli se definitivně přejet do Rakouska. V Jugoslávii pobývali deset dní u moře a čekali na zbylé rodiny, které se rozhodli emigrovat. Po jejich příjezdu se vyskytl ovšem problém. Mezi ostatními potenciálními emigranty totiž

¹⁷⁰Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

¹⁷¹Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

¹⁷²Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

¹⁷³Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

začal vzrůstat pesimismus ohledně jejich pokusu emigrovat. Narátor musel řešit i vzrůstající obavy své ženy. Tento problém však dokázal narátor eliminovat svým nekompromisním přístupem a díky tomu se stal pomyslným hnacím motorem snažení o překročení hranic. „*Takže my jsme to ... ty tři dni nebo štyry dni předem ukončili tu dovolenou a jeli jsme nahoru a to už vypadalo hodně jako vážně. To už začala i Dáša trošku mít strach... jak to bude a doopravdy a tohle. Jsem ji musel zase přesvědčovat. Jenže když jsme tam dojeli a našli ty naše známý tak se ta situace ještě zhoršila. Dokonce tam padlo... vy už jste si tu užili dovolenou a my tady budem tři dni a musíme propadnout a to ne. Já říkám... vždyť jsme se rozhodli, že budeme emigrovat. My za to nemůžem, že jsme dostali ten termín dřív a musíme to teď řešit, ne. No a voni začali jako bejt takový skeptický. Tak jsem se stal vůdcem teda toho útěku... jak by se dalo říct.*“¹⁷⁴ Skupina pokračovala na rakouské velvyslanectví v Zábřehu. Zjistili, že pokud si zažádají o vstupní vízum do Rakouska, mohli by bez problémů přejet hranici mezi Jugoslávií a Rakouskem. V této fázi emigrace se začala hodně angažovat manželka narátora a to díky své znalosti němčiny. Skupina si díky jejím jazykovým dovednostem mohla nechat otevřená i pomyslná zadní vrátka pro případ, kdyby se emigrace nezdařila. Místní úředník jim totiž vstupní vízum nezapsal přímo do pasu, ale na papír vložený dovnitř. Následně se kolona třech rodin vydala směrem na přechod do Mariboru. Čím více se blížil okamžik přechodu hranice, tím se znovu vkrádala mezi členy skupiny nervozita. Narátor se opět snažil plnit funkci pomyslného lídra pokusu o přechodu hranice. Ostatním účastníkům vysvětlil, jak budou postupovat při přechodu hranice v Mariboru. „*No a jak jsme jeli tak já jsem jel první a ty naše známí byli extrémně nervózní a já jsem říkal... my se musíme držet pořád za sebou, protože když nám tam třeba zvednou závoru tak profrčíme, protože Rakušáci tam stáli deset metrů od sebe. ...vlastně jsme si určili někde tak deset kilometrů před tou hranicí, že musíme ject v koloně za sebou a nikoho před nás nepustit a než jsme... eventuálně, když nechaj závoru nahoře, aby jsme ji stačili project, jako všechny tři auta. Jenže já jel první a ty další... začínali mít...dostávat paniku, že se blížil ten moment... že se... ...blížil ten moment, že vlastně možná nastane ten přejezd tý hranice a možná už na furt nebo... že jak to vůbec bude.*“¹⁷⁵ V klíčový moment však selhali zbylí členové kolony, protože nedodrželi domluvené pokyny a nechali se jedním vozem předjet. Nervozita u nich

¹⁷⁴Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

¹⁷⁵Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

v tu chvíli vzrostla na maximum. Narátor se mohl s rodinou v jeden okamžik již dostat do Rakouska, pokud by se však na nikoho ze skupiny neohlížel. „*Tak jsem dojel na tu hranici a napřed přišel policajt a závora byla dole a vodušel s našima pasama dovnitř. My jsme mu tam dali tu doložku. Ty policajti byli přísnější jak celníci a přišel celník a zved závora. To byl ten moment, kdy stačilo dát plyn a project, jo. Tam na druhý straně už taky stáli Rakušáci, protože tenkrát to byla asi běžná scéna tam. Jenže oni vzádu stáli. Z jejich aut se valil dým, jak tam kouřili, děti neděti. No já jsem zůstal stát, protože jsem v té době myslel i na ně.*“¹⁷⁶ Narátor se tedy zachoval nesobecky a kvůli tomu skončil jeho první pokus o přechod hranice neúspěchem. Skupina byla místními pohraničními orgány donucena vrátit se zpět do vnitrozemí. Posléze zastavila na nejbližším parkovišti, kde se následně projevilo velké nervové vypětí účastníků. Skupina se totiž mezi sebou kvůli předchozí události pohádala, ale vyjasnila si svůj další postup. Následující ráno se skupina rozhodla pokusit přejít hranice kousek od Mariboru. Ani tento přechod se však nezdařil, protože celníci již měli o jejich předchozím pokusu o přechod hranic informace. Opět tedy byli všichni nuceni se vrátit. Po této události někteří členové skupiny přestali věřit v možnost útěku za hranice. „*Oni začali s tím, že jedou nazpátek, že si tam dodělaj tu dovolenou, že na to kašlou, že pojedou nazpátek do Česka, že my jsme si dovolenou užili.*“¹⁷⁷ Velkou oporou se ukázala v tento moment narátorova manželka, která i přes prozatímní neúspěchy věřila v konečný úspěch snažení o přechod hranic. Společně s ostatními se poté domluvili na dalším pokusu v jiné lokalitě. Další členové skupiny byli i přesto nadále velmi nervózní. Během příprav na přechod hranic se skupina dočkala neočekávané pomoci od místního důstojníka, který projížděl kolem jejich zaparkovaných vozidel. „*...a začal... a co vy tady. A ten Jarda... takovej chlap jak hora taky, ale duší bábovka... okamžitě votevřel motor... a máme tady poruchu. A von... a co? Tady nemáte vůbec co dělat. Jste na hranici skoro. A já říkám... bratko my chceme jet do Rakouska, emigrovat. A ten se málem složil [narátor myslel dalšího z emigrantů Jardu]... [paroduje zaníceně Jardu] Jseš blbej? Já říkám, proč bych byl blbej? A já jsem ucejtil jak z něj táhnul trošku alkohol z toho celníka a říkám... pocem bratko tady máme... měli jsme dupláka vína ne dvoulitrovýho tak jsme mu nalili. A von... a co opravdu? Já říkám... jo, politickej azyl, Österreich, ne nazpátek už. A von se napil od nás a říkal... když ne nazpátek tak v šest večer dojedte nahoru. Ted' ne... tam se*

¹⁷⁶Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

¹⁷⁷Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

změní služba. Já to zařídím tam bude kolega, kterej stojí venku... kterej otevře... ne kterej... vysvětlil nám kudy máme ject.“¹⁷⁸ Důstojník jim popsals cestu i způsob jakým mají hranici překročit. Těsně před jejich přiblížením k této hranici se však opět projevoilo psychické rozpoložení a pravděpodobně i trochu bázlivost dalších členů skupiny, kteří se snažili narátora pomocí blikání světel a gestikulace z oken u aut přesvědčit, aby od tohoto pokusu upustil. Narátor se v tento moment nechal ovlivnit a přešel místo, kde měl dle instrukcí se svým vozem zabočit a překročit hranici. Byl nucen zastavit u závory. Narátor se spolu s ostatními snažil přesvědčit pohraničníky, že se musí dostat do Rakouska. Situace už vypadala, že dospěje k dalšímu neúspěchu. V tento moment ale došlo k překvapivému a pravděpodobně už trochu zoufalému činu ze strany dalšího člena skupiny. „...nevím co ho vedlo, co ho napadlo toho Jardu. Měl asi... se vztchopil trošku a vtevřel kufr a začal jim dávat lehátka nafukovací... voni potom tenkrát bylo žhavý, jo... vod těch barů víš takový. To tam bylo nedostatkový zboží. A pak jsme vytáhli dokonce i takovej člunek nafukovací.“¹⁷⁹ Přechod hranic se tedy skupině podařil až na třetí pokus. Příjezd k rakouským hranicím prožívala většina účastníků velmi emotivně.

Z hranic byli členové skupiny posláni na nejbližší policejní stanici, kde měli požádat o politický azyl. Krátce po přechodu hranic se ozvala své matce Mileně Drgoňové manželka narátora Dáša. Ta ale dceři její tvrzení, že emigrovala, zprvu nevěřila. „...ústředna železniční mě jako volala do kanceláře, že mám telefon z Rakouska. A já říkám, jakto z Rakouska? Já tam nikoho nemám. No volá Vás dcera Dáša. A já říkám... moje Dáša? Ta je doma snad už z tý Jugoslávie, ne? No... vemte si to... tak jsem si to vzala a vona... tady Dáša mami, my se ti nevrátíme, jsme v Rakousku. A já říkám [smích narátorky] srandy si dělej z někoho jinýho, ne ze mě a ten telefon jsem položila.“¹⁸⁰ Milena Drgoňová uvedla tento fakt i do vyšetřovacího protokolu.¹⁸¹ Další kontakt se členy rodiny v ČSSR probíhal poté většinou dopisovou formou. Tyto dopisy však procházely cenzurou ze strany státně socialistického režimu. Domů se narátor i jeho žena snažili psát uklidňující dopisy, ve kterých popisovali, že se jim již daří lépe. Narátorova manželka Dáša měla ale dle tvrzení Mileny Drgoňové psát své matce dopisy a také telefonovat s tím, že se chce

¹⁷⁸Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

¹⁷⁹Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

¹⁸⁰Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:06:24–00:09:43.

¹⁸¹viz. Příloha č. 5: Zápis o výslechu svědkyně M. Drgoňové.

vrátit zpět do Československa. Miroslav Stýblo se rozhodně vrátit nehodlal. Manželka Dáša ho, podle tvrzení Mileny Drgoňové, chtěla přesvědčit pomocí své matky, kterou se snažila přimět k jejich návštěvě. Z návštěvy však sešlo, protože Milena Drgoňová nedostala povolení k návštěvě od úřadů v Československu.¹⁸² Dopisy se ale dostávaly také do Rakouska ke Stýblům. Narátor Miroslav Stýblo v této souvislosti zmínil ideologickou povahu dopisů, které dostával on a jeho žena od tchýně. Zároveň však zpochybnil jejich původ. „...takový... co nám chybělo v tom režimu a tohle a že jsme měli postaráno, byt... No nevim, jestli to psala sama nebo jestli jí to někdo pomáhal sepisovat a že to byla taková zase druhá reakce.“¹⁸³ Naopak zcela odlišnou povahu měly dle narátora dopisy adresované jeho matkou. „Třeba moje maminka, když nám psala tak psala na rovinu ať... že policie ji trápěj a ať ji nechaj na pokoji a takhle.“¹⁸⁴ Narátorova matka rovněž dle vyšetřovacího protokolu vůbec netušila, že se její syn chystá se snachou emigrovat.¹⁸⁵ Dopisy byly vloženy do vyšetřovací složky Miroslava a Dáši Stýblových, ale vzhledem k jejich nekvalitnímu oskenování a nafocení je nebylo možné zařadit do příloh této práce. Pověření vyšetřovatelé si od zaměstnavatelů Miroslava Stýbla i Dáši Stýblové vyžádali také jejich charakterové posudky. Tyto posudky pak zapracovali do svého vlastního posudku, dle kterého byli do té doby oba manželé bez politické příslušnosti, bezproblémoví, pracovití občané a vzorně se starali o své děti.¹⁸⁶ Narátorka Milena Drgoňová vypověděla, jak reagovala při výsleších na otázky vyšetřovatelů ohledně emigrace své dcery Dáši. „Tam mě vyslyšali, jestli jsem to věděla. Jestli to plánovali a to. No já jsem to nevěděla. Já nevěděla vůbec nic. Já jsem z toho byla taky úplně hotová, když jsem tady to jako se dozvěděla.“¹⁸⁷ Toto vyjádření narátorky podporuje i protokolový záznam z jejího výslechu.¹⁸⁸ Na základě provedených výslechů byla proti manželům Stýblovým vypracována zpráva prokurátora, který je doporučil obžalovat.¹⁸⁹ Manželé Stýblové byli v nepřítomnosti československým soudem odsouzeni za opuštění republiky k jednomu

¹⁸²tyto údaje vyplývají z vyjádření Mileny Drgoňové do vyšetřovacího protokolu viz. Příloha č. 5: Zápis o výslechu svědkyně M. Drgoňové.

¹⁸³Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:03:22 00:05:03.

¹⁸⁴Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:03:22 00:05:03.

¹⁸⁵vyplývá z vyjádření M. Stýblové do vyšetřovacího protokolu viz. Příloha č. 6: Zápis o výslechu svědkyně M. Stýblové.

¹⁸⁶Viz. Příloha č. 7: Posudek od OO VB v Bílině na manžele Stýbloví.

¹⁸⁷Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:06:24–00:09:43.

¹⁸⁸viz. Příloha č. 5: Zápis o výslechu svědkyně M. Drgoňové.

¹⁸⁹viz. Příloha č. 8: Závěrečná zpráva prokuratury ohledně opuštění republiky ze strany manželů Stýblových.

roku nepodmíněně do první nápravně výchovné skupiny a propadení majetku.¹⁹⁰ V květnu 1989 byli ale z rozhodnutí soudu amnestováni a v roce 1992 plně rehabilitováni.¹⁹¹

Miroslav Stýblo ve druhém rozhovoru zmínil i jiné zajímavé příběhy, které znal a jež se týkali emigrace v osmdesátých letech. Na těchto příbězích šlo rozpoznat, že kvůli snaze dostat se z ČSSR byli někteří lidé schopni ohrožit život svůj i svých blízkých. „*A takže třeba takovej nejvíc dramatickej... to byla rodina s klukem malým. Tomu bylo asi pět. Tak ty odstavili auto v Jugoslávii a šli tunelem... kterej byl asi jedenáct kilometrů dlouhej... vlakovým tunelem... a vlastně když byly ty projíždějící vlaky tak to byly hororový scény, když to nestihli do těch výklenků.*“¹⁹² Někteří lidé se naopak dle těchto příběhů dostali do emigrace překvapivě jednoduchým a originálním způsobem. „... *třeba jedna rodina z Prahy tak ty si šikovně rok předem ztratili... nechat ztratili pasy originální československý. Zažádali si o nový. Takže měli pasy dvojmo. A když potom šli na výjezdní doložku, kde jim ten pas odebrali dočasně a dali jim šedivej náhradní. Takže voni pak si schovali originální svůj pas...původní. Nechali si do něj dát vstupní vízum Rakouska a jeli úplně legálně přes hranice jako.*“¹⁹³ O možnosti takového postupu ale narátor a jeho žena v té době nevěděli. Zvolili si dle jeho vyjádření cestu „*po svým*“¹⁹⁴.

Po přejetí hranic si členové skupiny uvědomili, že jsou již na svobodě, ale začali také přemýšlet o tom, co se bude dít dále. Museli rychle vyřešit nejenom otázku kolem ubytování, ale také otázku financí, o které se mezitím společně dělili. I po přechodu hranic tak stále postupovali jako skupina, která se ale neřídila ihned pokyny od pohraničnicků a zamířila za příbuznou člena skupiny Jardy. Pan Jarda věřil, že se o ně jeho příbuzná postará. Tento předpoklad se však ukázal jako mylný. „*Tak jsme jeli tam... to bylo tady na kraji Vídně. Nějakej Leopoldsdorf... voni tam měli svůj domek. Ona byla emigrantka z roku šedesát osm. Vzala si Rakušáka [nesrozumitelné]. Tak se o nás... pohostili nás a to bylo tak nějak všechno, ne. Tak jsme jeli rovnou Traiskirchenu. To víš asi co je, ne? O tom se dost mluví Traiskirchen, sběrnej tábor... ..Tam je defakto každej emigrant, kterej přijde i*

¹⁹⁰ viz. Příloha č. 9: Rozsudek OS v Teplicích sp. zn. 1T 280/82-31 ze dne 28. října 1982.

¹⁹¹ viz. Příloha č. 10: Usnesení OS v Teplicích č.j. 1T 280/82-39 ze dne 30. května 1989.

¹⁹² Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:26:41–00:33:42.

¹⁹³ Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:26:41–00:33:42 .

¹⁹⁴ Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:26:41–00:33:42.

dneska ještě do Rakouska, jo. Tak jsme jeli tam.“¹⁹⁵ V táboře Traiskirchen byly všechny rodiny ubytovány a posléze vyslýchány. Ubytování bylo dle narátorových slov „jak na vojně“¹⁹⁶, ale tento stav mu nevalil. Jednalo se o velkou místnost s mnoha palandami vedle sebe. Výslechy i chování personálu tábora vůči rodinám popisuje narátor jako korektní. Krátce před výslechem se narátor seznámil s emigrantem Ivanem Medkem¹⁹⁷. „Ten v té době měl na starosti český emigranty. Tak za náma přišel a když jsme čekali na ten pohovor výslechovej se dá říct. A tam nám poradil co máme napsat, abysme měli šanci na politickej azyl, jo.“¹⁹⁸ V průběhu výslechu narátor sdělil, že nikdy neodsoudil Chartu 77 a byť byl ateistou, vyjádřil také svůj názor týkající se státem povoleného náboženství v ČSSR. Během výslechu také narátor sdělil, že chce s rodinou pokračovat do USA, Kanady nebo Austrálie. Tento fakt sdělovali manželé Stýbloví i v dopisech domů. Kanada s Austrálií však v té době již měla vyčerpány své kvóty a tak se zdály být pro tuto rodinu možnou alternativou USA. Kvůli tomu, aby mohli odejít do USA, ale nejdříve museli absolvovat pohovor na ambasádě USA. Zde měl pro narátora fungovat jako překladatel opět Ivan Medek. V průběhu jednání se znovu projevilo, že narátor si nenechá líbit nespravedlivé či přezíravé chování ze strany druhých. Pracovník ambasády se totiž měl vyslovit o prvorozeném synovi narátora jako sociálním případu (syn je zdravotně postižený), o který v USA nemají zájem. Narátor na to reagoval velmi emotivně a po Ivanu Medkovi žádal doslovný překlad následujících vět. „Já jsem říkal, pro mě je Amerika padla. To mu klidně řekněte, že mě zklamala, že to je horší jak komunismus, že já bych se postaral a že jako... mě to úplně totálně zklamalo představy o nějaký Americe, o nějaký svobodě a o nějakých todle a že nemám zájem o takovou zem.“¹⁹⁹ Po této události rodina samozřejmě do USA odejít nemohla. V Rakousku nakonec rodina zůstala a to také z toho důvodu, že rodině se staráním o postiženého syna pomáhal rakouský stát. Narátorka Milena Drgoňová tlumočila argumenty své dcery, která jí v dopisech vysvětlovala důvody jejich konečného rozhodnutí zůstat v Rakousku. „Nikam dál jsme prostě už nechtěli,

¹⁹⁵Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

¹⁹⁶Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

¹⁹⁷Muzikolog, emigrant, rozhlasový novinář spolupracující s Hlasem Ameriky, Svobodnou Evropou, BBC a Deutsche Welle, po revoluci byl v letech 1996-1998 kancléřem prezidenta republiky. Za svou celoživotní činnost byl vyznamenán Řádem T. G. Masaryka a medailí Za zásluhy.

¹⁹⁸Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

¹⁹⁹Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

*protože tady bylo o něj dobře postaráno. Autobus ho vozil do školky, jo... tam... pak do školy ho vozili a i ... když jako dospěl, že jako tu školu nemoh dělat, vid' podle.*²⁰⁰ K tomu, aby mohla rodina Stýblů zůstat v Rakousku, potřebovala sehnat také patřičné dokumenty. Jednalo se o osvědčení o prozatímním povolení k pobytu a rozhodnutí o přiznání statutu uprchlíka, které jim rakouské úřady po krátké době doručily. Tento statut jim zanikl v roce 1987, když získali rakouské státní občanství.²⁰¹

Z Traiskirchenu byla rodina přesunuta do pensionu v Göstlingu, kde místní majitel ubytovával emigranty. Spolu s nimi byli ubytováni i ostatní členové skupiny, kteří s nimi utíkali z ČSSR. Ubytování v Göstlingu hodnotí narátor jako perfektní. Zpětně se tento pobyt pro Miroslava Stýbla dokonce jeví jako *„nejdelší dovolená, ale kterou si jako neprožíval jak dovolenou“*²⁰². Dostávali zde sice peníze a měli zabezpečenu i stravu. Nevěděli však, jak s nimi bude dále nakládáno a co je čeká v budoucnu. Díky tomuto faktoru si tak pobyt v tamějším prostředí neužili. Během jejich pobytu v pensionu se však jedna rodina ze skupiny rozhodla k návratu. Jednalo se o rodinu pana Jarde. *„Ten byl ženatej s jednou paní a její otec byl plukovník policie a ten zařídil, že kontráši dojeli až tam za náma. Vzali si jako je dva a začali je přemlouvat k návratu.“*²⁰³ I za železnou oponou tak pociťoval Miroslav Stýblo vliv režimu, ze kterého utíkal. Pan Jarde se tehdy projevil dle narátora jako slaboch. Jarde psychicky nezvládal už pokus o emigraci a po příchodu do Göstlingu nezvládal ani pobyt v emigraci. Zároveň byl dle narátorových informací podmíněně odsouzen a jednou z podmínek jeho propuštění měla být spolupráce s StB. Jeho úkolem mělo být dodávat StB informace na další emigranty. Tyto informace se tazateli nepodařilo ověřit. Agenti po svém prvotním úspěchu dorazili také za dalším z emigrantů panem Vaškem. Na rozdíl od předchozí akce ale odjeli s nepořízenou. *„A von si mě pozval jako svědka, že jsem tam šel vlastně k tomu autu s nim, protože jsme se obávali, že by ho mohli strčit do auta zkrátka a odvézt, jo. To mělo diplomatickou značku a my jsme si drželi odstup a von v tý době vůbec neměl zájem o nějakym... tak jsme je vypoklonkovali se dá*

²⁰⁰Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 22. 2. 2015 v Bílině.00:14:04–00:16:16.

²⁰¹Pro ostatní členy rodiny Stýblů byly vypracovány obdobné dokumenty a z těchto důvodů jsou přiloženy pouze ty, které se týkají Miroslava Stýbla. Příloha č. 11: Osvědčení o prozatímním povolení k pobytu M. Stýbla; Příloha č. 12: Rozhodnutí o přiznání statutu uprchlíka pro M. Stýbla; Příloha č. 13: Rozhodnutí o pozbytí statutu uprchlíka M. Stýbla v důsledku získání rakouského státního občanství.

²⁰²Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:18:43–00:21:18.

²⁰³Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

řít a tím to jakoby utichlo.“²⁰⁴ V Göstlingu dále dle svědectví narátora působil ještě další agent StB. Tento agent se vmísil mezi emigranty a snažil se získávat si důvěru u ostatních různými těžko uvěřitelnými emigračními příběhy. Snažil se z dalších v pensionu ubytovaných osob získávat detailní informace o jejich rodinách. Narátor popsal jakým způsobem on i další emigranti přišli k přesvědčení, že se jedná o agenta StB. „...i s tím Vaškem jsme si všimli... že vždycky se zacílí na nějakou rodinu nebo na nějaký osoby a až takovým vyptávacím způsobem... vlastně diskutoval s nima a tak jsme pojali podezření velký, že je to nasazený estébák. Protože ten se tam objevil z ničeho nic... jakoby emigrant, ale nikdo ho neznal... žádnou rodinu neměl a už od pohledu vypadal jak důstojník nějaký... i tou mluvou. Bylo to z něj cítit, že je to vycvičený člověk jako.“²⁰⁵ Narátor upozornil společně s dalšími emigranty místní policejní orgány na aktivity tohoto člověka i agentů, kteří přijeli až do Göstlingu, aby se snažili přesvědčit k odjezdu pana Jardu a pana Vaška. Snažil se tedy s touto situací nějakým způsobem poradit, aby byl tento pravděpodobný agent StB z pensionu vyexpedován. Další informace o osudech tohoto možného agenta působícího v Göstlingu narátor nemá. Další rodina, která emigrovala společně s narátorem a jeho ženou v emigraci zůstala a brzy si sehnala i práci. „...měli štěstí, dostali voba práci, ten byt, ona jako uklízečka a on hned v dílně.“²⁰⁶ Narátor při rozhovorech s dalšími emigranty z Polska zjistil, že má možnost pronajmout si byt vyskytující se ve Vídni. V případě svého přesunu do tohoto bytu by se mohl přihlásit na sociální úřad a zažádat si o podporu. Nehodlal však být pouze pasívním příjemcem podpory. Tento narátorův přístup ilustruje i pozdější příhoda z oddělení sociální podpory ve Vídni, kde měl konflikt s místní pracovníci. „Já jsem si tam byl jednou pro peníze. Po druhý... jednou a potom po druhý. A tam byla taková česká-němec... taková starší baba a vona mi tam začala dávat lekci. Takovou tou lámanou češtinou... [paroduje] No...všichni přijít. Myslet, že tady všechno zadarmo. [emotivně] Mě to tak vytočilo. Říkám... milá pani, já jsem tady po druhý a naposled, jo. No a ještě nevím, co jsem jí všechno řekl, ale dost jako asi.“²⁰⁷ Příležitost lepšího bydlení ve třetím vídeňském okrese hodlal narátor využít kvůli lepší možnosti získání práce a z těchto důvodů možnost k bydlení přijal. Po příjezdu však spolu se ženou

²⁰⁴Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:10:26–00:14:31.

²⁰⁵Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:10:26–00:14:31.

²⁰⁶Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

²⁰⁷Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 02:03:19–02:23:38.

zjistili katastrofální stav, ve kterém se nacházel jejich nový domov. Zjištění, že si pronajali byt v dezolátním stavu, málem mělo zásadní vliv na další setrvání rodiny v emigraci. „*Jenom to takhle viděla no a ruply jí nervy a utekla do auta a říkala... tady já nebudu. V Bilineh jsme nechali třípokojovej byt, novostavbu a budu žít tady... tady v tom bordelu, ne. Ted' já taky svým způsobem. Ten byt už byl jako náš jo. A sedli jsme do auta a vona mě tak zpracovala... já jsem říkal, víš co, já už toho mám taky dost. Pojedeme do Bratislavy... jsem to dělal jako... mě zavřou, jsem odsouzenej no a začneme zas tam nějak.*“²⁰⁸ Narátor Miroslav Stýblo ale využil na svou ženu v tomto případě lsti, protože ve skutečnosti neměl návrat v plánu a svého snu se nehodlal jen tak vzdát.

Rodina Stýblů se po nepovedené návštěvě svého nového sídla přeci jenom nakonec vrátila do pensionu v Göstlingu a narátor se následně rozhodl učinit právě získaný dezolátní byt obyvatelný. K tomuto svému cíli měl ale minimum financí. „*A já jsem říkal, do Vánoc ten byt zrenovuju a nastěhuju se... na Vánoce už budeme ve svém... .. No a jel jsem do toho bytu sám. No a pokoušel jsem se tam renovovat.*“²⁰⁹ Při renovaci pomáhal pan Vašek. Narátor se snažil živit rodinu i ušetřit nějaké peníze na renovaci tím, že chodil na různé brigády, které byly k dispozici. Materiál na přestavbu se snažil získat zadarmo (kde, co našel či sebral) nebo pokud možno za co nejmenší cenu. Šetřil i na jídle. Výrazně také při rekultivaci bytu pomohli narátorovo dovednosti a schopnosti. „*Takže já jsem našel ve sklepě trubky vodpádový. Začal jsem tam dělat. Našel jsem tam bílou barvu nějakou. Jsem to vybělil. Našel jsem tam desky takový, jak se dělaj skříně z toho... takový překližkový, ne... v bílým. Tak jsem udělal kuchyňskou linku. Barvu jsem našel emailovou. Natřel jsem všechny vokna. Vymaloval celej byt a to jsem měl furt jenom těch čtyři sta šilinků.*“²¹⁰ Byt se mu podařilo obrovským úsilím zkulturnit a s rodinou se tak mohl nastěhovat. Rodina také poctivě platila nájem a tak nečekala v tomto směru žádné další komplikace. „*A my jsme platili nějakej nájem tomu polskému židovi a ten měl dít za úkol platit energický náklady za celej ten... a najednou... najednou bouchání na dveře... policajt a z elektrozávodů a vod plynařů a že se tam neplatí nic... elektřina ani plyn. Tam byly scény. Mírek postiženej, Luděk malej... neodměkčili jsme je. Jsme říkali... my platíme, měli jsme i papíry k tomu a tomu. Normálně to vodštípali... elektřinu i plyn, jo. Úplně*

²⁰⁸Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

²⁰⁹Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

²¹⁰Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:18:21–01:58:40.

natvrdo. ²¹¹ Narátor však ani v této situaci nepodlehł nebo psychicky neselhal a snažil se opět pomocí svých schopností zajistit do bytu elektrické a plynové připojení. „*Voni nám odšroubovali ty hodiny... ne zaplombovali. A tak jsem šel do žigulíka, tam jsem měl hadici od chladice a tím jsem ty hodiny odšrouboval, přemostil jsem to. Šel jsem na plombu. Nějak vopatrně jsem udělal plyn. Měli jsme plyn, abysme se mohli... teplou vodu a sprchovat. No a tam byla jako rozvod natahanej takhle venkem jako, jo. Tak jak v garážích tak na rychlo, jo. Takhle v rohu jsem viděl jako starou jako rozvodnou skříňku, ne ... jak byly pod fasádou tam. Tak jsem to vodšrouboval a tam byly ještě takový černý dráty z roku devatenáct nebo co. Ten barák byl strašně starej. Já jsem tam šáh rukou a dostal jsem ránu... říkám ááá elektřina, stará. Tak jsem to tam zfušoval. Měli jsme tu elektřinu, ale večer jsme svítily...*“²¹² Narátor společně s rodinou se tedy na novém místě mohl zabydlet i přes problémy s odstřihnutými energiemi kvůli neplacení složenek ze strany pronájemce. I přes všechnu snahu málem došlo v tomto novém bydlišti k rodinné tragédii. Na místě totiž byl špatně zajištěný průtok ze sprchy, který vylučoval jedovaté zplodiny. Narátor však prokázal duchapřítomnost a dokázal potenciální tragédii zabránit. „*Já jsem seděl pod tou dekou. Koukal jsem na tu televizi a slyším tam... jak tam teče ta voda. Pak si říkám... kurnik to teče nějak dlouho... monotónně. Tak jsem tam vešel... Dáša tam ležela na kachlíkách, modrý rty, bez dechu. Tak jsem jí začal dávat umělý dechání, masáže srdce. Když potom pootevřela voči tak jsem utíkal k tý bábě naproti. Zabouchal jsem... řek jsem záchránku sem zavolat... ... No tak přijela sanitka a mezitím už jako byla při vědomí a dali jí nějakou injekci. A von říkal... vy jste zachránil svoji pani, jo... už moc nescházelo.*“²¹³ Rodina se posléze pevně rozhodla, že se z daného místa musí odstěhovat. Narátor přijal krátce po této události hned první nabízenou práci, do níž musel dlouho dojíždět a která mu dokonce zajišťovala menší příjem, než který by měl na sociálních dávkách. Narátor však svého rozhodnutí nelitoval.

4.3.5.1 Shrnutí

Pojem emigrace a exilu byl vymezen v již v teoretické části. Specifikum emigrace v osmdesátých letech je, že probíhala buď během sportovního zájezdu či zahraniční dovolené. Rodina narátora Miroslava Stýble se rozhodla emigrovat přes zahraniční

²¹¹Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:58:44–02:03:15.

²¹²Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:58:44–02:03:15.

²¹³Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 02:03:19–02:23:38.

dovolenou. Narátorovi se podařilo získat výjezdní doložku a devizový příslib pro vycestování do Jugoslávie. Získání těchto dokumentů však nebylo jednoduchou záležitostí. Žadatel musel při shánění devizového příslibu vyplnit žádost státní bance. S touto žádostí musel souhlasit zaměstnavatel dotyčného, vojenská správa a veřejná bezpečnost. Veřejná bezpečnost ještě rozhodovala o tom, jestli vydá výjezdní doložku. K získání tohoto dokumentu bylo opět nutné získat souhlas zaměstnavatele a vojenské správy. Teprve v momentě, kdy měl dotyčný všechny tyto dokumenty řádně vystaveny, mohl do Jugoslávie vycestovat. Miroslavu Stýblovi se tyto dokumenty podařilo získat. Zaměstnavatel ho totiž i dle posudku vystaveného pro Veřejnou bezpečnost považoval za bezproblémového akorát politicky neangažovaného a veřejně nečinného. Narátor byl shledán za bezproblémového i přes minulost otce a svůj vzdor vůči režimu, který pojal jako švejkování. Proti režimu se totiž vyjadřoval v rámci rodiny a mezi přáteli. Nevyjadřoval se před žádným člověkem, od kterého by mu hrozilo udání a vězení.

Narátorka Milena Drgoňová o pokusu dcery a zete emigrovat nevěděla. Byla kvůli této záležitosti několikrát vyslýchána policií. Uvedla, že by dceři emigrovat nedovolila, pokud by se o její snaze dozvěděla. Do konce osmdesátých let svou dceru v Rakousku nenavštěvovala. Tento stav se změnil krátce po listopadu 1989. V současné době je ráda, že je dcera se zetěm v Rakousku zaopatřená.

Narátor odmítl žít se svou rodinou v normalizační ČSSR a rozhodl se emigrovat do Rakouska přes dovolenou v Jugoslávii. Přípravy na emigraci zamlčoval společně se svou ženou nejenom před sousedy, ale i dalšími členy rodiny. Společně Miroslavem Stýblem a jeho ženou emigrovali ještě dvě rodiny, ze kterých se jedna vrátila (její člen byl dle tvrzení narátora spolupracovníkem StB). Před samotným pokusem o překročení jugoslávsko-rakouských hranic vykázali narátor a jeho žena vysokou psychickou odolnost a vůli. Ostatní účastníci pokusu o emigraci totiž nevěřili v úspěšný přechod hranice v důsledku několika předchozích nepovedených pokusů. Narátor se stal vůdčí osobou snažení o tento přechod hranic. Po úspěšném přechodu hranic hodlal narátor přemístit svou rodinu z uprchlického zařízení jinam a také zajistit pro ni řádnou obživu. Pracoval na několika místech jako pomocník. V počátcích se potýkal s řadou problémů, ať už to byla neznalost německé řeči, byrokratické nástrahy, nedostatek financí nebo složité rodinné situace. Prokázal však obrovské odhodlání a vytrvalost za všech možných podmínek.

4.3.6 Důvody a motivace k emigraci

U narátora Miroslava Stýbla mělo vliv mnoho faktorů na rozhodnutí emigrovat. Dlouholeté negativní zkušenosti s režimem a také zesilující nevráživost vůči němu, to vše hrálo u narátora faktoru důležitou roli. Za rozhodující moment, kvůli kterému se rozhodl skutečně opustit svou vlast, považuje narátor invazi vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968. Po tomto období se také o emigraci poprvé pokusil. Tento pokus však neměl tehdy ještě dostatečně promyšlený. „...to právě jsem si řekl, že se pokusím zmizet za kopečky už tenkrát v té době. Tak s kamarádem, ale byli jsme naivní, jsme si sedli do vlaku a jeli jsme na česko-německou hranici. Ve vlaku už o nás dávno věděli, že jedou dva pitomci s nějakýma ruksakama. Nevím přesně, kde to bylo, ale někde směrem Šumava. Samozřejmě v poslední vesnici už nás vytáhli z vlaku. Tak jsme se nikdy nepřiznali. Řekli jsme, že jenom jedem na výlet a takhle. Nemohli nám to dokázat, ale nás vystrašili parádně a poslali nás nazpátek.“²¹⁴ Narátorův syn Luděk Stýblo vyjádřil stejný názor, že právě československé události ze srpna 1968 a také touha po svobodných možnostech byly jedněmi z rozhodujících, která přiměla jeho otce k emigraci. „...třeba maličkosti tam dělali, aby že jako ty Rusy nenáviděli, jo. A to asi si myslím, že... zkrátka chtěli mít furt otevřený život a že proto to byl vlastně ten důvod, jak si potom jednou vlastně k tomu rozhod, že bude emigrovat, jo.“²¹⁵ Jeden z dalších faktorů, který přivedl narátora k emigraci, byl také dle jeho vyjádření okamžik, kdy po hádce s tchýní ohledně jeho nepodepsání textu odsuzující Chartu 77 zjistil, že by musel vstoupit do KSČ, aby mohly jeho děti řádně a v klidu vystudovat. Tchýně společně se svým bratrem mu vyčetla jeho přístup a přesvědčovala ho, že bude muset do komunistické strany stejně jednou vstoupit. Tento názor však narátor razantně odmítl a vyjádřil své přesvědčení ohledně nespravedlnosti takového vládnoucího režimu. „...říkám to je vono proč se tam právě nedám. To je to svinstvo Vaše. Proč bych se tam měl dávat, aby moje děti mohly do školy, jo.“²¹⁶ Chtěl svým dětem zajistit lepší budoucnost, než takovou, která by se jim nabízela v jejich rodné zemi. K emigraci byl narátor pevně rozhodnut a skutečně ji také se svou rodinou provedl.

Jeho syn Luděk sdělil, že takové rozhodnutí emigrovat chtělo mít hodně odvahy a on sám by se k emigraci rozhodl pravděpodobně jen v případě, že by neměl ženu a děti.

²¹⁴Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:21:07–00:35:52

²¹⁵Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:22:26–00:25:27.

²¹⁶Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:03:40–01:12:58.

Obával by se odchodu do nejistoty a odejít i s postiženým dítětem by si podle svých slov vůbec netroufl. Přesto právě dalším důležitým důvodem, který přiměl Miroslava Stýbla k emigraci, byla situace kolem jeho postiženého syna, který potřeboval kvalitní lékařskou péči kvůli svému zdravotnímu stavu. Tento faktor zmiňuje i narátorka Milena Drgoňová. „...měli to postižený dítě... toho Mirečka... dostávali na něj v tý... v tom Rakousku nějakou jako podporu, jo. Tady by to nedostávala. Tady ho chtěli dát do ústavu pro ty blbý děti. No a to Dáša jako nechtěla tak říkala... proto jsme mami i zůstali v tom Rakousku.“²¹⁷ Léky pro léčbu nemocného syna však byly dostupné pouze v zahraničí. „Tak, když jsme zjistili, že někdo někam odjíždí do Západního Německa tak jsme se snažili napojit, aby nám ty léky dovezl, ne. Protože tam na ty český recepty ty léky vydávali. No a tam jsem začal kout už reálný plány na to... na tu emigraci.“²¹⁸

Luděk Stýblo si myslí, že emigrace rodičů byla správným rozhodnutím. Tento čin ale také ovlivnil jeho vnímání České republiky nebo Česka jako své domoviny. Rodiče si uchovali silný vztah ke své rodné zemi a často se do ní vrací. Tento fakt je ale také dle něho umocněn tím, že se nacházejí v blízkosti rakousko-českých hranic a mohou se snadno dostat v krátké době za české hranice. Jak plyne z vyjádření Miroslava Stýbla tak emigranti (jednalo se o známé pana Stýbla), kteří odešli až do Austrálie nebo Kanady se už příliš často do své země původu nevraceli a když ano tak tuto událost vnímali jako zvláštní den. On to společně se svou ženou naopak bere již jako všední záležitost. „... a oni tam jakoby za tou louží. To bylo úplně jiný myšlení, jo. Že... jo chápu je, když přijedou za tři roky domů nebo za čtyry a... je to úplně něco jinýho jak, když už... mě už to ani nepřijde, že tu je nějaká hranice nebo něco, jo už jako.“²¹⁹ Luděk Stýblo se necítí být se svou rodnou zemí spjat. Tento fakt ovlivnila skutečnost, že z ČSSR odešel ve věku dvou let a následně vyrůstal v emigraci. „...když se mě zeptáš, co jsem tak řeknu, že jsem Rakušák. Sem tam mojí manželku s tím rozčiluju, že řeknu, že jsem starej monarchista a jsem tedy Čech. A jako jsem... jako cejtim se jako Rakušák...“²²⁰ Narátor Luděk Stýblo dále udává, že pokud by s otcem a matkou neemigroval tak by nevedl takový spokojený život, jaký má nyní. Porovnal to se situací, v jaké se nacházejí v současnosti stejně staří jedinci žijící v Bílině,

²¹⁷Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 22. 2. 2015 v Bílině. 00:14:04–00:16:16.

²¹⁸Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 01:03:40–01:12:58.

²¹⁹Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko. 00:26:40–00:33:42.

²²⁰Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:33:44–00:35:06.

kde před emigrací bydleli jeho rodiče. „...bysem řekl, že bysem byl nějakým jednoduchým dělníkem asi někde v nějaký fabrice, jo. Takovej bez perspektivy, jo.“²²¹ Pokud by tak zůstal v Bílině, byl by jeho život neperspektivní. Líbí se mu prožívat jeho rodinný život v Rakousku. V této zemi je zkrátka spokojený a bere ji za svou domovinu. „...já si nemůžu stěžovat, jo. Já mám firmu, jaká dobře jde, já mám manželku jaká je akademik... jako má magistra, já mám dvě děti, my máme barák u jezera na víkend, my máme hezkej velkej byt, máme dost k jídlu, máme na dovolený, můžem si trochu šetřit a nemáme se špatně a můžem si dovolit poslat děti do soukromý školky a takový věci. A tadyty věci bysem jako na tisíc procent jako neměl. To bysem byl rád, kdybysem měl nějaký byt v pronájmu...“²²² Svým dětem se Luděk Stýblo snaží vysvětlovat význam vzdělání pro jejich další budoucí život a také fakt, že díky němu se pak můžou prosadit v životě. Za pozitivní vidí volný přístup k informacím ať už elektronickým nebo jiným. Jeho děti by se dle jeho mínění neměly soustředit pouze na informace z jednoho zdroje, ale studovat jich více. Jejich vědomosti a znalosti jim pak nemůže vzít nikdo, ani žádný režim.

4.3.6.1 Shrnutí

Lidé, kteří se rozhodnou emigrovat, se rozhodují na základě ekonomických, sociálních či politických nebo náboženských motivů. Emigrují do států, kde se jim bude dle jejich mínění dařit lépe a kde se budou oni i jejich rodiny cítit svobodně.

Narátor Miroslav Stýblo se necítil svobodný ve své zemi a nechtěl, aby se tak musela cítit i jeho rodina. Řada negativních zkušeností se státně socialistickým režimem přispěla k jeho rozhodnutí opustit Československo. Klíčovou úlohu v jeho definitivním rozhodnutí opustit rodnou zemi sehrála okupace v srpnu 1968. V tomto období jako by se v narátorovi něco zlomilo a přinutilo ho emigrovat. Emigrovat se rozhodl společně se svou ženou a svými dětmi, z nichž jedno bylo postižené. Milena Drgoňová nebyla ze strany narátora ani jeho ženy seznámena s motivy k jejich emigraci. Tyto motivy týkající se zaopatření jejich postiženého syna se dozvěděla od své dcery až, když ona byla již v emigraci.

K emigraci se podle Luděka Stýbla jeho otec rozhodl proto, že nehodlal žít v nesvobodě. Otec s matkou neměli dle narátora situaci v té době vůbec lehkou. V jejich situaci by do emigrace nešel, protože by se bál odejít do nejistoty. Emigroval by pouze v případě, že by neměl rodinu. Rozhodnutí rodičů emigrovat schvaluje. S životem

²²¹Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:36:45–00:38:10.

²²²Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořizeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení. 00:36:45–00:38:10.

v Rakousku je spokojený. Tvrdí, že pokud by zůstal v Čechách tak by určitě nevedl život, jaký má nyní. Do Čech se vrací sporadicky za účelem návštěvy rodiny v Bílině. Jedinou věcí, kterou rodičům vytýká je, že ho nedonutili ke studiu vysoké školy. Svým dětem zdůrazňuje důležitost získávání kvalitních informací a vědomostí. Za svoji domovinu považuje Rakousko.

5 ZÁVĚR

Na následujících řádkách se pokusím o závěrečné shrnutí získaných informací k tématu této práce. Téma emigrace a exilu je s naším územím historicky spjaté již od porážky šmalkandského spolku v šestnáctém století a protíná se našimi dějinami až do listopadu roku 1989, kdy padl státně socialistický režim. Období tohoto státně socialistického politického systému se vyznačuje dvěma hlavními emigračními vlnami. První vlna byla poúnorová (po únoru 1948) a druhá posrpnová (po srpnu 1968). Tyto vlny se liší počtem, průběhem i motivem pro odchod do emigrace nebo exilu. První vlna se vyznačovala ideologickými, politickými, profesními či ekonomickými motivy. Druhá vlna se vyznačovala ekonomickými a profesními motivy. Poúnoroví emigranti doufali, že se brzy vrátí zpět do vlasti a jejich začleňování do nové společnosti tedy probíhalo pomaleji. Posrpnoví emigranti již nevěřili, že se do vlasti vrátí brzy a snažili se co nejlépe asimilovat.

K rozhodnutí emigrovat vede lidi řada důvodů. V případě rozhovorů v této práci tím byly politicko-ideologické důvody a dlouhodobé negativní zkušenosti. Miroslav Stýblo nemohl ani vlastně mít vzhledem ke svému charakteru, přesvědčení a osobní touze po svobodě jinou volbu než emigrovat. Navíc jedno z jeho dětí potřebovalo kvůli svému zdravotnímu stavu kvalitní lékařskou péči, která by ale pro něho nebyla v normalizačním Československu tehdy dostupná. Miroslav Stýblo nechtěl žít či vychovávat své děti v takovém zkostnatělém a nesvobodném politickém systému. Kvůli všem těmto důvodům se rozhodl společně se svou ženou emigrovat. Samotné provedení odchodu do emigrace, jak lze vypožorovat z vyprávění narátorů, bylo i v osmdesátých letech 20. století velmi komplikovanou záležitostí. Pro úspěšný odchod do emigrace byly v případě rodině Stýblů důležité následující okolnosti. O jejich rozhodnutí emigrovat přes dovolenou v Jugoslávii nesmělo vědět mnoho osob. Jak plyne i z mnou udělaných rozhovorů, bylo nutné toto rozhodnutí utajit i před členy vlastní rodiny. Reálně totiž hrozilo ohrožení pokusu emigrovat už v samotném počátku ze strany tchýně narátora. Neméně důležitou roli ohledně rozhodnutí emigrovat také sehrálo osobní přesvědčení a špatné životní zkušenosti tehdejší režimem v ČSSR.

Rozhodnutí emigrovat vyžadovalo také odvalu a odhodlání dostat se do vytoužené emigrace. Tento jev je zřetelný i z mých rozhovorů, kde tím nejodhodlanějším členem skupiny tří rodin snažících se o emigraci byl narátor Miroslav Stýblo. Ostatní členové emigrační skupiny mu svým pesimistickým přístupem v rozhodujících fázích znesnadňovali jeho záměr emigrovat. Přesto se nehodlal zachovat sobecky a snažil se

dostat do emigrace všechny členy této skupiny. Bylo potřeba nevzbudit podezření ani u složek režimu, které monitorovaly snahy občanů o emigraci. Kvůli utajení svého úmyslu opustit republiku neprodávali raději ani své věci, které si nemohli vzít sebou. Kvůli tomu, aby nevzbudili podezření z útěku v širokém okolí, si na dovolenou (sloužící v tomto případě tedy jako kamufláž útěku) brali pouze nejnnutnější věci. Osobní doklady zase pečlivě uschovali tak, aby je pohraniční kontrola nedokázala najít. Dále bylo bezpodmínečně nutné si naplánovat způsob, jakým mělo emigraci dojít.

Po přechodu hranic byla první starostí narátora Miroslava Stýbla uživit svou rodinu v zahraničí. On i jeho manželka přijeli do nové země s tím, že zde nedostanou nic zadarmo. Snažili se od začátku zapadnout do pracovního procesu. Sháněli si také co nejdříve možnost lepšího bydlení. Pokud se navíc chtěl emigrant v nové domovině dostatečně integrovat tak musel vyvinout v tomto směru další úsilí. Narátor Miroslav Stýblo zpočátku neoplýval znalostmi německého jazyka, ale díky svému přístupu se natolik zdokonalil, že už nyní německy hovoří bez problémů (byť němčinou pro cizince). Stýblovi ani nijak nezneužívali sociální systém rakouské republiky. Pokud pobírali sociální podporu od státu tak po velice krátkou dobu. Oba manželé zpočátku vykonávali i práce, které by ve své domovině vzhledem ke svému vzdělání nemuseli dělat. Postupem doby se propracovali k lepším pracovním pozicím i lepšímu bydlení. Rodina Stýblů se díky svému přístupu v Rakousku integrovala do místních sociálních struktur. Stále častěji se vrací do Čech, protože je to domů stále táhne. Ke stejnému přístupu k integraci vedli i svého syna Lud'ka, který se naučil hovořit jako rodilý mluvčí a nyní se již považuje za Rakušana a do Čech se vrací pouze sporadicky za návštěvou rodiny.

6 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AV – Akademie věd

COH – Centrum orální historie

COHA – Czech Oral History Association (Česká asociace orální historie)

ČSD – Československé dráhy

ČSSR – Československá socialistická republika

KSČ – Komunistická strana Československa

NZ – Nápravné zařízení

OO VB – Obvodní oddělení Veřejné bezpečnosti

OO MV – Okresní oddělení Ministerstva vnitra

RAF – Royal Air Force (Královské letectvo)

RVHP – Rada vzájemné hospodářské pomoci

S StB SEO – Správa Státní bezpečnosti statisticko-evidenční oddělení

SNB – Sbor národní bezpečnosti

SSM – Socialistický svaz mládeže

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

StB – Státní bezpečnost

ÚNZ – Útvar nápravného zařízení

USA – United States of America (Spojené státy americké)

7 SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1: Orientační údaje o narátorech. Zdroj: OKTÁBEC, P. vlastní.

Tab. č. 2: Základní informace o rozhovorech. Zdroj: OKTÁBEC, P. vlastní.

8 SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Archivní zdroje:

ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK. Arch. č. 1006889 MV, reg. č. 9902 Plzeň; dříve arch. č. 10215 Plzeň; arch. č. 510252 Praha; reg. č. 5959 Praha.

ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK. Fond Správy nápravní výchovy – odbor vnitřní ochrany. Archivní č. 482.

ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK. Fond III. Správy SNB – Hlavní správa vojenské kontrarozvědky. Reg. č. #12379. *Osobní svazek na krycí jméno „Dobrotka“*. Svazek zaveden 23. 11. 1956 OVKR 34. LD. Dne 21. 1. 1959 sv. archiv. Pod arch. č. 7430.

ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK. Arch. č. V-10857 Ústí n. Labem. *Vyšetřovací spis k osobě Miroslav Stýblo*.

Internetové zdroje:

Emigrant 1948–1989. In: *Paměť národa* [online]. 2000–2016 [cit. 2016-01-07]. Dostupné na: <<http://www.pametnaroda.cz/category/detail/id/44>>.

KABÁTOVÁ, Š. Za xenofobní výrok o dětech se omluvte, vyzývají Chládkova rodiče. In: *Lidovky.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-01-03]. Dostupné na: <http://www.lidovky.cz/za-xenofobni-vyrok-o-detech-se-verejne-omluvte-zadaji-romstirodice-chladka-1bc-/zpravy-domov.aspx?c=A150512_163420_In_domov_sk&tl=1>.

KURILLOVÁ, H. Emigrace z komunistického Československa a exil. In: *Moderní dějiny* [online]. 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné na: <<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/emigrace-z-ceskoslovenska-a-exil/>>. 4 s.

KURILLOVÁ, H. Exulantský a krajanský život Čechů ve Vídni. In: *Moderní dějiny* [online]. 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné na: <<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/exulantsky-a-krajansky-zivot-cechu-ve-vidni/>>. 13 s.

Mezinárodní konference Vědci v exilu a diktátorské režimy 20. století - ohlasy. In: *Ústav pro soudobé dějiny AV ČR* [online]. 2011 [cit. 2015-04-26]. Dostupné na: <<http://www.science.usd.cas.cz/konference/cs/component/content/122/122.html?task=view>>.

Publikace "Vzkazy domů". In: *Dny české státnosti* [online]. 2012 [cit. 2015-04-26]. Dostupné na: <<http://www.dnyceskestatnosti.cz/predchozi-projekty/2012/publikace-vzkazy-domu/>>.

ROONEY, P. Researching from the inside – does it compromise validity? A discussion. In: *Level 3* [online]. 2005 [cit. 2015-01-03]. Dostupné na: <<http://level3.dit.ie/html/issue3/rooney/rooney4.htm>>.

SOCIÁLNÍ INTEGRACE. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_integrace>.

ŠTRÁFELDOVÁ, M. Poúnoroví exulanti jsou větší vlastenci, říká studentka psychologie. In: *Český rozhlas* [online]. 2004 [cit. 2015-10-17]. Dostupné z: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/pounorovi-exulanti-jsou-vetsi-vlastenci-rika-studentka-psychologie>>.

ŠTRÁFELDOVÁ, M. Ota Ulč o svých výzkumech tzv. benzínové emigrace z Československa. 2. část. In: *Český rozhlas* [online]. 2006 [cit. 2015-10-17]. Dostupné z: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/ota-ulc-o-svych-vyzkumech-tzv-benzinove-emigrace-z-ceskoslovenska-2-cast>>.

TOMEK, P. Emigrace. In: *totalita.cz* [online]. 1999–2015 [cit. 2015-08-18]. Dostupné na: <<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/emigrace.php>>.

TOMEK, P. Státní bezpečnost - akce Kameny. In: *totalita.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-10-09]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/stb/stb_a_kameny.php>.

TVRDÍKOVÁ, M. *Proměny československé emigrace v letech 1948–1989* [online]. 2007 [cit. 2015-05-02]. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Diplomová práce. Vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil, Ph.D. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/52127/ff_m/Strucna_historie_uprchliku_z_ceskych_zemi_.doc>. 134 s.

ULČ, O. Profil a motivace československých emigrantů v osmdesátých letech našeho století. In: *Sociologický časopis* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1995 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/135b351587cd1247cee8e3718b5e8e2a7b95494f_322_473ULC.pdf>. 473–483. ISSN 0038-0288.

VANĚK, M. Možnosti a meze orální historie při výzkumu českého exilu. In: *Historica. Acta Universitatis Palackianae Olomouensis – Facultas philosophica* [online]. 2002 [cit. 2015-03-30], č. 31. Dostupné na: <<http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/Historica%2031-2002/historica31-38.pdf>>. s. 399–404. ISSN 1803-9561.

Literární zdroje:

BROUČEK, S. *Etapy českého vystěhovalectví*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. ISBN 80-85010-54-2.

BROUČEK, S. Emigrace a exil jako způsob života. In: Brouček, S., Hrubý, K., Měšťan, A. *Emigrace a exil jako způsob života. II. Symposium o českém vystěhovalectví, exulanství a vztazích zahraničních Čechů k domovu*. Praha: Karolinum – Etnologický ústav AV ČR, 2001. s. 25–28. ISBN 80-246-0351-9.

DIAMANT, J. *Psychologické problémy emigrace*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1995. 208 s. ISBN neuvedeno.

DUBOVICKÝ, I. *Češi v Americe – Czechs in America. České vystěhovalectví do Ameriky a česko-americké vztahy v průběhu pěti staletí*. Praha: Pražská edice, 2003. 62 s. ISBN 80-862-3904-4.

DUBOVICKÝ, I. Právo a vystěhovalectví. (Pokus o historicko-antropologickou interpretaci práva). In: Brouček, S. *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1993. s. 67–92. ISBN 80-85010-72-0.

JEŘÁBEK, V. *Českoslovenští uprchlíci ve studené válce*. Brno: Stilus, 2005. 296 s. ISBN 80-903-5500-5.

JIRÁSEK, Z. *Československá poúnorová emigrace a počátky exilu*. Brno: Prius, 1999. 88 s.

MANDELÍČKOVÁ, M. Repatriace československých exulantů po roce 1948 a komunistická kampaň za návrat domů. In: *Studie z dějin emigrace. Sborník studentských prací*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. s. 9–19. ISBN 80-244-0730-2.

MARLINOVÁ, O. Emigration: A Psychoanalytic Perspective. In: *Československá psychologie*. Roč. 36, č. 1/1992, s. 41–48. ISSN 0009-062X.

MÜCKE, P. Krok za krokem. Orální historie, věda a společnost. In: *Naše společnost*. Roč. 4. č. 1, 2006. s. 25–28. ISSN 1214-438X.

NEŠPOR, Z., R. České migrace 19. a 20. století a jejich dosavadní studium. In: *Soudobé dějiny*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, 2004, roč. 12, č. 2/2005. s. 245–284. ISSN 1210-7050.

NEŠPOR, Z., R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. 95 s. ISBN 80-733-0017-6.

OTÁHAL, M. et al. *Deset pražských dnů. 17.–27.listopad 1989*. Praha: Academia, 1990. 672 s. ISBN 80-200-0340-1.

OTÁHAL, M. *Normalizace 1969–1989. Příspěvek ke stavu bádání*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002. 105 s. ISBN 80-728-5011-3.

OTÁHAL, M., VANĚK, M. *Sto studentských revolucí*. Praha: Lidové noviny, 1999. 860 s. ISBN 80-7106-337-1.

PAUKERTOVÁ, L. Několik základních údajů o odchodech z Československa, 1948–1991. In: Brouček, S., Hrubý, K. *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století*. Praha: Karolinum: Etnologický ústav AV ČR, 2000.

PREČAN, V. Dějiny exilu a emigrace: prameny, výzkumné instituce a projekty. In: *Česko-slovenská historická ročenka 2005*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. s.125–130. ISBN 80-210-3895-0.

ŠTRBÁŇOVÁ, S., KOSTLÁN, A. *Sto českých vědců v exilu: encyklopedie významných vědců z řad pracovníků Československé akademie věd v emigraci*. Editoři: Štrbáňová, S., Kostlán, A. Praha: Academia, 2011. 607 s. ISBN 978-80-200-1915-8.

TRAPL, M. Terminologie pojmů o české, respektive československé (v letech 1918–1989) emigraci či exilu. In: *Česko-slovenská historická ročenka*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. s. 73–77. ISSN 1214-8334.

TRAPL, M. Česká politická emigrace ve 20. století (1914–1989). Srovnání generací. In: Brouček, S., Hrubý, K. *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století: symposium o českém vystěhovalectví, exulanství a vztazích zahraničních Čechů k domovu 29. – 30. června 1999*. Praha: Karolinum – Etnologický ústav AV ČR, 2000. s. 36–44. ISBN 80-7184-932-4.

VACULÍK, J. *Češi v cizině – Emigrace a návrat do vlasti*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 74 s. ISBN 80-210-3001-1.

VANĚK, M. et al. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0718-3. 78 s.

VANĚK, M., MÜCKE, P. PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 234 s. ISBN 80-728-5089-X.

VYKOUPILOVÁ, L. *Slovník českých dějin*. 2. přep. a dopl. vyd. Brno: Julius Zirkus, 2000. 769 s. ISBN 80-902-7820-5.

WITTLICHOVÁ, L. et al. *Vzkazy domů: příběhy Čechů, kteří odešli do zahraničí (emigrace a exil 1848-1989)*. Praha: Dny české státnosti, 2012. 359 s. ISBN 978-808-7260-463.

Orálně historické zdroje:

Rozhovor s Luděkem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 9. 3. 2015 v K. Varech přes telekomunikační zařízení.

Rozhovor č. 1 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 6. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko.

Rozhovor č. 2 s Miroslavem Stýblem. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 8. 2. 2015 v Grossebersdorfu, Rakousko.

Rozhovor s Milenou Drgoňovou. Vedl Petr Oktábec. Pořízeno dne 22. 2. 2015 v Bílině.

Právní předpisy:

Zákon č. 231/1948 Sb. ze dne 6. 10. 1948, na ochranu lidově demokratické republiky.

Zákon České národní rady č. 20/1987 Sb. ze dne 30. března 1987, o státní památkové péči (ve znění zákona ČNR č. 425/1990 Sb.).

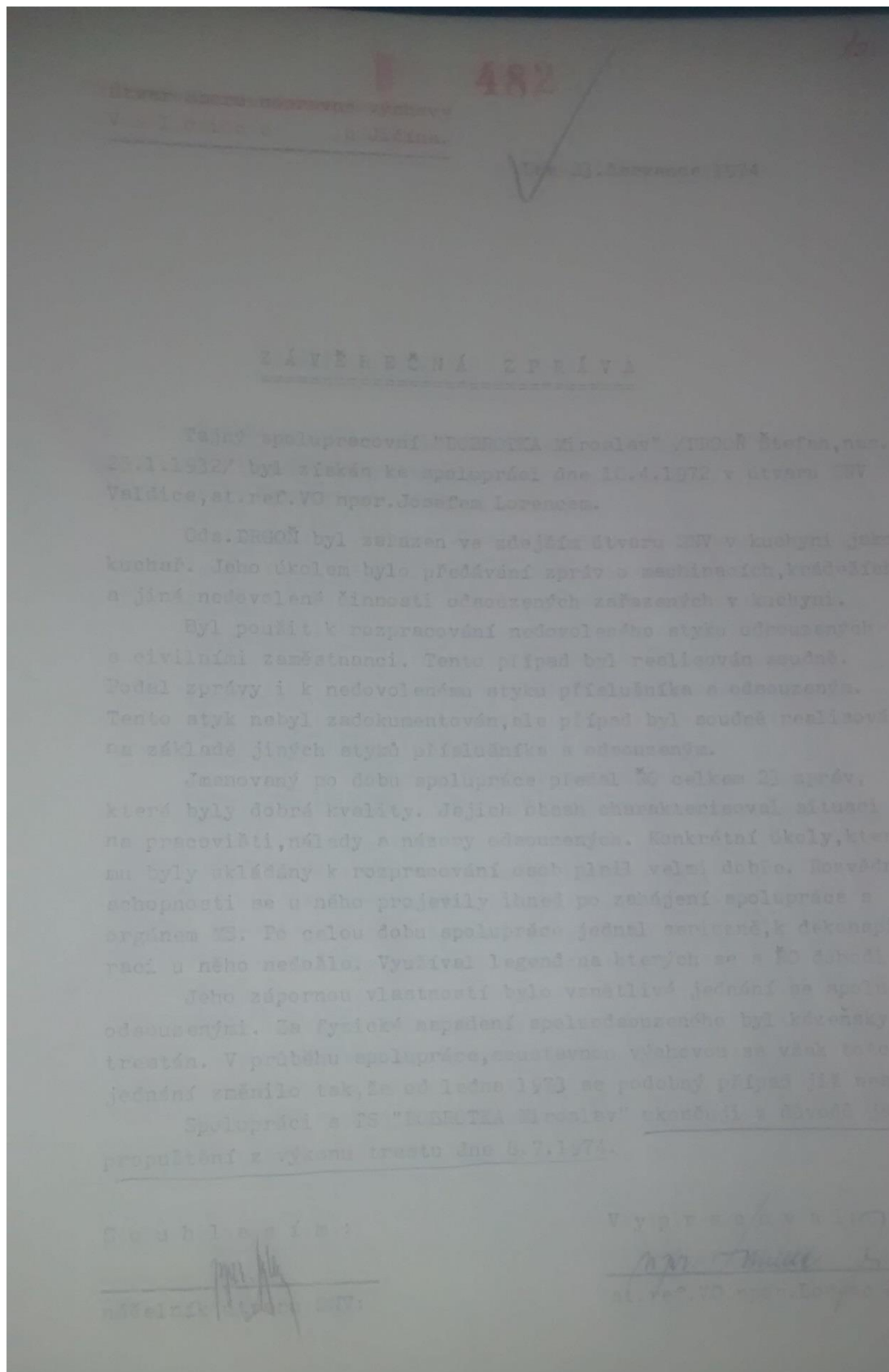
Soudní rozhodnutí:

Rozsudek OS v Teplicích sp. zn. 1T 280/82-31 ze dne 28. října 1982.

Usnesení OS v Teplicích č.j. 1T 280/82-39 ze dne 30. května 1989.

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Závěrečná zpr. o tajném spol. s kryc. názvem „Dobrotka“

Příloha č. 2: Charakteristika „Dobrotky“

Právní úřad národního výboru
v Žilíně

Dne 10.4.1972

Ch a r a k t e r i s t i k a

D R G O Ň Štefan, nar. 25.1.1932 Trakovice, okr. Trnava, ženatý, povolání kuchař, národnosti slovenské, čl. st. příslušnosti, dříve 7x trestán, odsouzen podle § 250, 41, 247, 8, 196 na 3 1/2 roku, počátek trestu 8.1.1971, konec trestu 8.7.1974, poslední bytem Trakovice č. 67, okr. Trnava, z.č. 2469.

Děti: Dagmar, nar. 1954, Miloš, nar. 1958, Alena, nar. 1960, Pavel Hasman, nar. 1966.

Sourozenci: Josef, nar. 1936 důstojník ČSLA, Vladimír, nar. 1946 vedoucí prodejny, František, nar. 1946 technik, Magdalena Slováková, nar. 1938 účetní.

Školní vzdělání: 5 obecných, 4 tř. stř. školy, 3 letá škola společ. stravování, externí studium vol. ušiliště Žilina.

Fol. a veřej. činnost: 1954 - 1958 KSČ-vedoucí roku stranické školy.

Ve zdejší útvaru SNV se odsouzený DRGOŇ nachází od 12.5.1972 a byl zařazen na pracoviště Elektro-praga. V současné době je zařazen v kuchyni odsouzených jako kuchař. Po stránce pracovní je hodnocen velmi kladně za což byl kázeňsky odměněn. Taktéž jeho chování slušné a ukázněné.

Při pohovoru, který s ním byl proveden uvedl, že již v dřívějším výkonu trestu a to v útvaru SNV Vinařice spolupracoval s orgány bezpečnosti, kde byl konkrétně ve styku s mjr. Bauerem. Uvedl, že je ochoten i ve zdejší útvaru ve spolupráci pokračovat při dodržování všech zásad konspirace. Mimo jiné sdělil, že v civilním životě spolupracoval s orgány Stb, při čemž podotkl, že podle podepsaného závazku o tomto nesmí nikde hovořit, že je mu ovšem známo s kým hovoří. Oznamoval orgánům, že pro styk a psaní zpráv bude používat dřívějšího krycího jména "DOBROTKA Miroslav".

Oznamovaný se dopustil trestné činnosti krádeže a podvodu;

Vypracoval:
Mjr. Lofenc J.

Příloha č. 3: Spis vedený na „Dobrotku“ u OO MV Karlovy Vary

56

Okresní oddělení MV Karlovy Vary

Křestní jméno: DOBROTKA

Křestní orgán: kpt. FRIC Josef

Pravé jméno a data:
BRGON Štefan, nar. 29.1.1932 v Trakovicích, okres Hlohovec, rozvedený, slovenské národnosti, čl. státní občan, bez politické příslušnosti, středoškolského vzdělání, povolání dělník, zaměstnán u n.p. Stavby silnic a železnic, stavební správa Karlovy Vary, bytem svobodárna SSaŽ Karlovy Vary, Drahovice.

Ke spolupráci s MV byl získán 30. dubna 1952 na podkladě dobrovolnosti /ve výkonu trestu/. V současné době spolupracuje v problematice "šmci".

Charakteristika spolupracovníka:
Informátor DOBROTKA ve své spolupráci vykazuje pouze průměrné výsledky, i přes jeho dlouholetou zkušenost, kterou nabyl od r. 1952. Jeho mimořádné informace /mimo úkolování/ jsou sice konkrétní, ale pouze na osoby z jeho pracoviště, kde se pohybuje mezi lidmi kriminálního charakteru. Zprávy státněbezpečnostního charakteru podává v současné době pouze k jedné osobě ARNER - styky s VC. Na základě jeho zprávy bylo provedeno 1 preventivní opatření. Byl také nasazen v akci "ČAKOVICE". Ovládá částečně německy.

Charakterový závady spolupracovníka:
Vzhledem k tomu, že spolupracovník podle potřeb podniku mění často místo pracoviště v oblasti Plzeň není schůzková činnost s ním tak pravidelná a podle potřeb - sám se velmi zřídka na orgán kontaktuje.

Prověrka spolupracovníka:
V průběhu spolupráce byl několikrát prověřován.

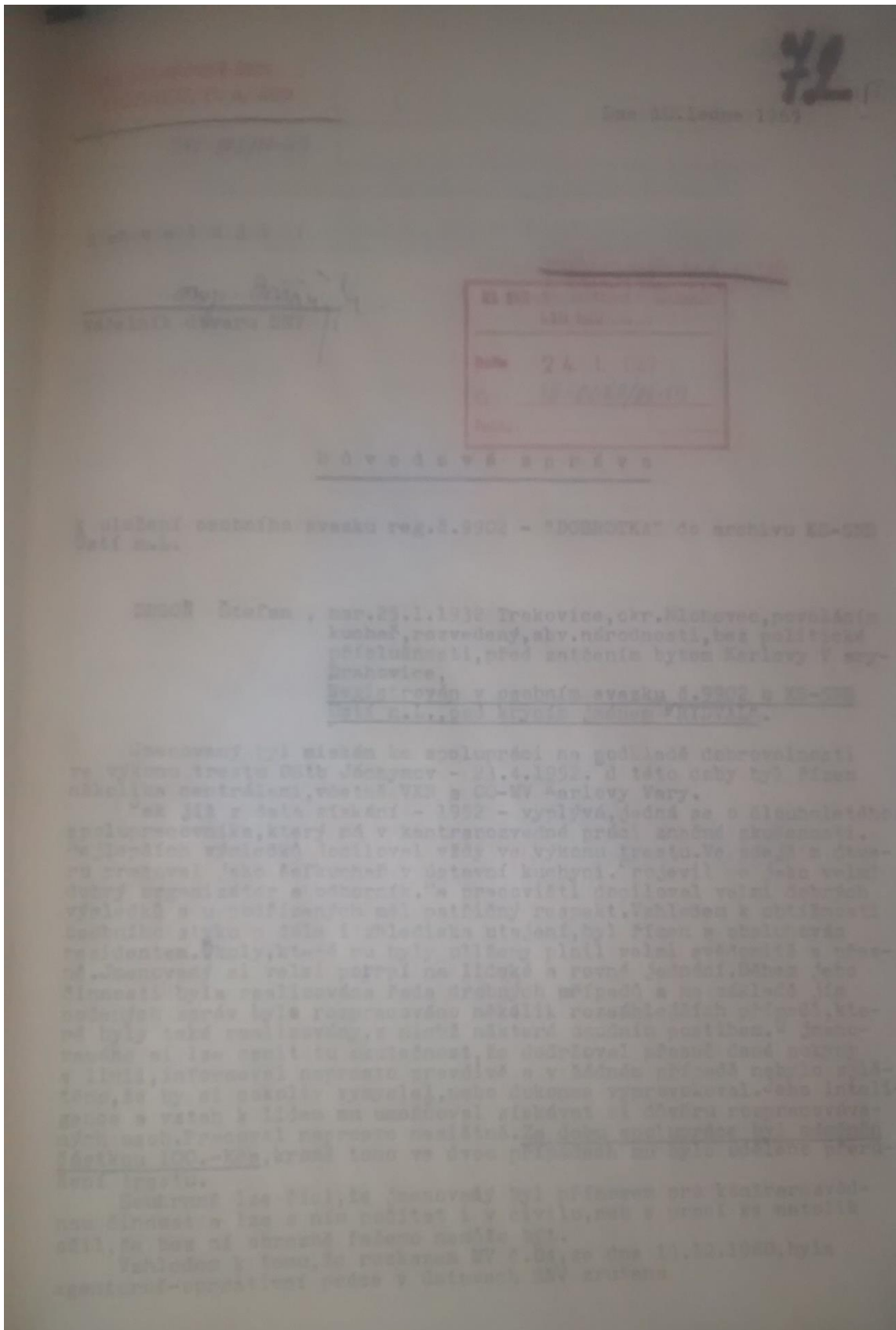
Dekonspirace:
Žení poznatku, že by byl dekonspirován.

Voják - vojín .

Obsah spolupráce: na recidivu, rozkrádání a poškození majetku v socialistickém vlastnictví, na osoby SSaŽ kteří se stykají s VC, občany nez. národnosti.

Spol. orgány: z OOMV-K. Vary pouze kpt. FRIC, jinak 12 orgánů.

Příloha č. 4: Důvodová zpráva npor. Danihelky o činnosti „Dobrotky“

Příloha č. 5: Zápis o výsluchu svědkyně M. Drgoňové

12

Krajská správa SNB
Městský výřetřevní Státní bezpečnost
Ústí nad Labem

(označení útvaru)

CVS:

Zápisnica o výsluchu svedka

v Teplících dňa 19.11.1982 o 10.00 hod.
bol vyslúchnutý

Milena DRGOŇOVÁ, nar. 15.11.1934 Koleč okr. Kladno
(meno a priezvisko, dátum narodenia)

predošlé meno a priezvisko Petrlíková

bydlisko - trvalé Bílina, sídliště Chlum blok 19/732 okr. Teplice

bydlisko - prechodné nemá

zamestnanie (predošlé, terajšie a postavenie v ňom) samostatná tech. pracovníce

miesto zamestnania MTH 07 Bílina

preukaz totožnosti OP- 134166 RC-74 osobný stav rozvedená

vyslúchaný v trestnej veci Miroslav Stýblo a daša Stýblová tr. čin podle § 109/2 tr. zákona

pomer k obviněnému matka obviněné

Svedok bol riadne poučený o zákaze výsluchu (§ 99 Tr. por.), o práve odoprieť výpoveď (§ 100 Tr. por.), o význame svedeckej výpovede z hľadiska všeobecného záujmu a o trestných následkoch krivej výpovede (§ 101 ods. 1 Tr. por.), o možnostiach námietok proti jej obsahu (§ 103 Tr. por.).

Po poučení svedok uvádza: Svedek se dostavil na základě písemného předvolání na Okresní správu SNB v Teplících.

Po obeznámení s predmetem výsluchu a po poučení podle shora uvedených zákonných ustanovení tr. řádu, svědkyně prohlašuje, že poučení rozuměla.

Po poučení o právu odprít výpověď, svědkyně výslovně prohlašuje, že tohoto práva se vzdává a vypovídat chce.

K predmetu výsluchu vypovídá následující :

Moje dcera Daša STÝBLOVÁ s manželem vycestovali s dvěma dětmi syny Miroslavem, nar. 1974, Luňem, nar. 1979 na dovolenou do Jugoslávie. Cestovali svým osobním autem zn. Žiguly. Vrátili se měli 5.8.1982, protože

MV č. skl. 302s

Drgoňová M

strana protokolu o výsledku svědkyně Mileny DRGOŇOVÉ, dne 19.11.1982

dcera měla nastoupit do práce na noční směnu. Pracuje jako tranzitérka železniční stanice Bilina. Dne 5.7.1982 mi telefonovala dcera z Rakouska a v telefonátu mi sdělila, že se s rodinou i manželem nacházejí v Rakousku a že se již do ČSSR nevrátí. Já osobně sem jí ani tomu telefonátu nevěřila a proto jsem čekala do úterý a pak jsem to ohlásila orgánům VB.

Asi v polovině července jsem obdržela od dcery Daši dopis ve kterém mi to co jsem slyšela v telefoně potvrdila. Tento dopis jsem odevzdala na VB. V současné době dcera Dáša s rodinou se zdržuje na adrese Penzion WALDESRUH, Vielhaber, Steinbachmauer 4, 3345 Göstling/YBBS.

Dcera je zatím doma a stará se o děti. Manželeněkde pracuje jako zedník. Dopis, který mi vyšetřovatel předložil poznávám. Psala je oba dcera její písmo poznávám. Dopisy předávám vyšetřovatelce pro potřeby tr. řízení. Jejich vrácení nežadám.

V poslední době dcera často telefonuje i píše, že by se chtěla vrátit, ale že manžel Miroslav nechce. Žádá mně, aby sem tam do Rakouska jela o přesvědčila manžela k návratu. Já osobně jsem o vycestování žádala a naše úřady mi to nepovolili.

K motivu emigrace mé dcery mohu vypovědět, že dcera má nemocné dítě Miroslava a věřila, že jí ho v cizině vyléčí. Dítě trpí od il roku mozkovou obrnou.

K majetkovým poměrům své dcery vypovídám, že obývali podnikový byt 1+3 v Bílině, Jenišovská 126. Byt měli zařízen na novomanželskou půjčku 30.000 Kčs. Jednalo se o běžné bytové zařízení. V dětském pokoji byl starší nábytek.

K osobním poměrům své dcery mohu říci, že pochází z úřednické rodiny. Po ukončení ZDŠ vystudovala gymnázium v Bílině. Potom se vdala a zůstala v domácnosti. Politicky nebyla organizována. Byla členkou SSM. Soudně trestána nebyla.

Dcera byla v kapitalistické cizině - v Rakousku poprvé. Jinak byli ještě v Maďarsku a Bulharsku.

To je vše co mohu k předmětu výsledku svědkyně vypovědět.

Výslech ukončen 10.45 hodin. Po přečtení protokolu o výsledku svědka, svědkyně prohlašuje, že tento se zhoduje s její výpovědí a nežadá doplnění ani opravu. Po poučení podle § 104 tr. řádu, svědkyně svědecké nežadá.

Vyšetřovatel STB :
Kpt. Vlášek Miroslav

Čtení a podpis
upr. Kien, Práša

Svědkyně :
Milena DRGOŇOVÁ Drgoňová

Příloha č. 6: Zápis o výslechu svědkyně M. Stýblové

Krajská správa GNB
Ústí nad Labem
(označení útvaru)

CVS: 336/82

Zápisnica o výsluchu svedka

v Teplicích dne 5.11.1982 o 12.45 hod.
bol vyslúchnutý

Miloslava STÝBLOVÁ, nar. 17.7.1920 ~~EMK~~ Praha
(meno a priezvisko, dátum narodenia)

predošlé meno a priezvisko roz. Černá, dř. Eliášová

bydlisko - trvalé Bílina, Pražské Předměstí bl.112/B

bydlisko - prechodné nemá

zamestnanie (predošlé, terajšie a postavenie v ňom) dělnice, nyní star. důchoď

miesto zamestnania ////

preukaz totožnosti OP 450400 RD - 64 osobný stav rozvšedená

vyslúchaný v trestnej veci obv. M. STÝBLO a spol. pro § 109/2 tr. zákona

pomer k obvinenému matka obv. M. STÝBLA

Svedok bol riadne poučený o zákaze výsluchu (§ 99 Tr. por.), o práve odoprieť výpoveď (§ 100 Tr. por.), o význame svedeckej výpovede z hľadiska všeobecného záujmu a o trestných následkoch krivej výpovede (§ 101 ods. 1 Tr. por.), o možnostiach námietok proti jej obsahu (§ 103 Tr. por.).

~~Pre poučenie svedka svedka~~ Svědkyně se dostavila na základě písemného předvolání. Po seznámení s předmětem výslechu a poučení dle shora uvedených ustanovení tr. řádu prohlašuje svědkyně, že poučení rozumí. Po poučení o právu odepřít výpověď dle § 100/1,2 tr. řádu prohlašuje svědkyně výslovně, že tohoto práva nepoužívá a svědčit bude.

K předmětu výslechu uvádí:

Můj syn s manželkou a syny Miroslavem a Lučkem odcestovali svým vlastním vozem zn. Žiguli dne 12.6.1982 do Jugoslávie. Jednalo se o třítýdenní zájezd pořádaný Autoturistem. Měli se vrátit koncem června, ale nevrátili se a první zprávu jsem od nich obdržela koncem prvního týdne v červenci. Napsali mi dopis z rakouského GÖSTLINGU a psali, že se dostali do Rakouska normálně přes hraniční přechod. Jedem den strávili v lágru v Traiskirchen a potom

Stýblová

strana protokolu o výslechu svědkyně M.STYBLOVÉ z 5.11.1982

se dostali do penzionu pro uprchlíky v již zmíněném Göstlingu, kde jsou dosud. Jejich adresa v Rakousku je : Penzion WALDESRUH, Vielhaber, Steinbachmauer 4, 3345 Göstling / YBBS. Mirek příležitostně pracuje a jak psal naposledy, tak se zmínil o tom, že pokud zůstanou v Rakousku, tak že od Nového roku bude mít stálou práci. Snacha zatím nepracuje, je s dětmi doma. Původně snad chtěli jít dál buď do Kanady nebo do USA, ale zatím jsou pořád v Rakousku, jak uvádějí v dopisech. Chtěla bych doplnit, že první syn Mirka, Miroslav je invalidní a tak se syn se snachou spojili se švýcarským Červeným křížem, který jim poslal seznam zemí, které si ponechávají uprchlické rodiny, v nichž se vyskytuje invalida. Mezi těmito je uvedeno i Rakousko. Tak snad možná proto budou moci zůstat v Rakousku. O tom, že by měli naši mladí nějaké příbuzné v cizině nic nevím, ani ze strany snachy.

Vyšetřovateli StB předkládám pro potřeby trestního řízení čtyři dopisy s obálkami psané snachou z Rakouska. Tyto dopisy nežádám po skončení vyšetřování vrátit. Z této korespondence také mimo jiné vyplývá, že se na emigraci připravovali a toto tajili.

Co se týká motivu jejich emigrace, ten mi není jasný. Nikdy o něčem takovém, nehovořili, ani zde neměli špatné hmotné podmínky. Sama si to nedovedu vysvětlit ani oni sami mi to nevysvětlili. Když jsem je v dopisech vyzývala aby se vrátili, tak mi na to vůbec neodpověděli, resp. odpověděli mi v jednom z dopisů, že si vždy o všem rozhodovali sami a že tak učiní i nyní.

K majetku bych chtěla uvést, že v Bílině měli zařízený podnikový byt 3+1. Během jejich dovolené kdy jsem chodila větrat byt tam byl všechn nábytek a zařízení, myslím tím v obýváku stěna a sedací souprava a černobílý televizor, v ložnici postele a skříňe a v dětském pokoji válenda s postýlkou a dvě starší skříňky. Po dovolené byla matka snachy paní Drgoňová vyzvána, aby na OCVB v Bílině odevzdala občan-

Styblouš

strana protokolu o výsledku svědkyně M. STÝBLOVÉ z 5.11.1982

ské průkazy a klíče od jejich bytu. Ještě než je odevzdala jsem si všimla, že z bytu zmizela obýv. stěna a dětské skřínky s televizorem. Domnívam se, že syn nechal někomu jedny ze svých klíčů. Komu ale to mi známo není. Jiný majetek pokud vím, zde nezanechali.

Syn Miroslav pochází z dělnické rodiny, po základní škole se vyučil kovářem a v této profesi pracoval několik let u ČSD, ale naposledy asi tři roky pracoval jako opravář u TECHIASPORTU v Ústí n.L. Politicky organizován ani veřejně činný nebyl. Pokud vím tak syn byl členem SSM. V minulosti nebyl soudně trestán. V roce 1974 se oženil s Dášou Drgoňovou a měli spolu dvě děti. Ona pochází z rodiny pracující inteligence. Je absolventkou gymnasia, politicky organizována nebyla, byla řadovou členkou SSM a vedla ZRTV mladší žáky. V minulosti nebyla soudně trestána. To je vše co mohu k předmětu výsledku uvést.

Výslech byl ukončen ve 14.35 hodin. Svědkyně po přečtení protokolu prohlašuje, že nemá námitek proti jeho obsahu, nežádá provedení oprav ani změn v jeho znění. Po poučení o nárocích svědka podle § 104 tr. řádu prohlašuje, že jí takový nárok nevznikal.

Vyšetřovatel StB :
M. Pčolar
por. Michal Pčolar

Čtení a podpisu
prot. přítomen :
Greguš
prap. Greguš

Svědkyně :
Miloslava STÝBLOVÁ

Stýblová

Příloha č. 7: Posudek OO VB v Bílině na manžele Stýblovi

19

Obvodní oddělení VB Bílina
418 23 okres Teplice

Čj.: VB-956/82

V Bílině dne 1. září 1982

Ch a r a k t e r i s t i k a

Miroslav S t ý b l o , nar. 8.5.1952 , do vycestování do SFRJ
byt. Bílina, Jenišovská 221/126,
zam. Techniaspřt Teplice jako opravář
tělocvičných zařízení.

Miroslav Stýblo požíval v místě bydliště dobrou pověst.
Chování a vystupování na veřejnosti měl dobré . Rovněž tak
chodil řádně do zaměstnání a staral se o své dvě nezletilé
děti Miroslava a Lučka . Starší syn Miroslav je invalidní -
snížené duševní úrovně. Jmenovaný nebyl projednáván v KOVP
při MěNV v Bílině a pokud je nám známo ani soudně trestán .
Na OO-VB Bílina neměl jmenovaný žádný záznam . Jeho majetek
společný s manželkou tvořilo bytové zařízení a osobní motoro-
vé vozidlo VAZ.

Dáša S t ý b l o v á , nar. 17.11.1954 , roz. Drgoňová ,
do vycestování do SFRJ byt. tamtéž,
zam. ČSD - Železniční stanice Bílina
jako tranzitérka .

Rovněž Dáša Stýblová měla v místě bydliště dobrou pověst.
Ani na její vystupování a chování na veřejnosti nebyly zjiš-
těny žádné stížnosti . Řádně docházela do zaměstnání a starala
se o své syny Miroslava a Lučka . Nebyla projednávána v KOVP
a ani zna OO-VB Bílina neměla žádný záznam .

Provedl Páša
Přap. Páša

ku,
ku.

Příloha č. 8: Závěrečná zpráva prokuratury ohledně opuštění republiky ze strany manželů Stýblových

Krajská správa SNB
Městský úřad Ústí nad Labem
Ústí nad Labem

VS - ČVS 336/82

V Litoměřicích dne 29. listopadu 1982

KRAJSKÁ PROKURATURA
v ÚSTÍ nad LABEM
DOŠLO: 1 XII. 1982
1 KRÁT
KOLKY z KES

Ústí nad Labem

Věc : Předložení závěrečné zprávy s návrhem na konečné opatření

Ve smyslu ustanovení § 166 odst. 7 tr. řádu předkládám závěrečnou zprávu s návrhem na konečné opatření proti manželům

Miroslavu STÝBLOVI, nar. 8.5.1952, opraváři tělových.zařízení
TECHNIAŠPORTU Ústí n.L.,

Dáše STÝBLOVÍ, roz. Drgoňové, nar. 17.11.1954, tranzitárce
Žst. Bílina,

oba posl. bytem Bílina, Jenišovská 221/126,
t.č. v Rakousku,

pro trestný čin opuštění republiky podle § 109 odst. 2 tr. zákona, kterého se dopustili tím, že zneužili povoleného turistického zájezdu s AUTOTURISTEM Ústí n.L. do Jugoslávie a dnem 2.7.1982 zůstali v cizině bez povolení čs. úřadů.

Vyšetřováním bylo zjištěno :

Obvinění společně se svými nezl. dětmi Miroslavem, nar. 1974 a Luděkem, nar. 1979, vycestovali s platnými doklady dne 13.6.1982 přes OPK Rusovce k 17ti dennímu turist. zájezdu AUTOTURISTU do Jugoslávie. Z Jugoslávie se dostali přes nezjištěný hraniční přechod do Rakouska. Zpět do republiky se nevrátili, ani jiným způsobem nelegalizovali svůj další pobyt mimo území ČSSR a proto dnem 2.7.1982 zůstali v cizině bez povolení čs. úřadů.

24

lobu
na;

II.

27

V Rakousku se v současné době zdržují na adrese :Penzion Aaldesruh, Vielhaber, Steinbachmauer 4, 3345 Götting/YEBS. Obviněný Miroslav STÝBLO zatím pracuje pouze příležitostně a celá rodina má v úmyslu dále vycestovat do Kanady nebo USA. Motiv jejich jednání se nepodařilo blíže objasnit, jak uvedla svědkyně M. Drgoňová, obviněná Dáša STÝBLOVÁ věřila, že nezl. Miroslav, který trpí mozkovou obrnou, se v cizině vyléčí.

Uvedené skutečnosti jsou dostatečně podloženy hlášením KOPV Ústí n.L. (3-4 str.), svědeckými výpověďmi Miloslavy STÝBLOVÉ a Mileny DRGOŇOVÉ (str. 9-13), jakož i obsahem zajištěné korespondence. obžalobu
škona;

Shromážděnými důkazy je tedy dostatečně prokázáno, že obvinění manželé Miroslav a Dáša STÝBLOVI jako čs. státní občané stáli bez povolení čs. úřadů v cizině, čímž spáchali trestný čin opuštění republiky podle § 109 odst. 2 tr.zákona. ~~EF.~~
L
olar

Ke spáchání tohoto tr. činu zneužili důvěry státních orgánů, které se jim dostalo povolením turistického zájezdu do Jugoslávie.

K majetkovým poměrům obviněných bylo zjištěno, že v ČSSR nechali na výše uvedené adrese kompletní vybavení bytu o velikosti 3+1. Tento majetek byl usnesením krajské prokuratury v Ústí nad Labem pod čj. 1 Kv 351/82 zajištěn.

K osobním poměrům obviněného Miroslava STÝBLO bylo zjištěno, že pochází z dělnické rodiny, vyučil se kovářem. V této profesi pracoval několik let, před emigrací pracoval jako opravář tělo - výchovných zařízení TECHNIA SPORTU v Ústí n.L., kde je zaměstnavatelem hodnocen jako svědomitý pracovník. Politicky organizován nebyl, rovněž nebyl veřejně činný. V roce 1974 se oženil s Dášou Drgoňovou a z tohoto manželství se narodily dvě děti.

Obviněná Dáša STÝBLOVÁ pochází z úřednické rodiny. Po ukončení ZDŠ vystudovala gymnázium a naposledy pracovala jako tranzitárka žst. Bílina, kde je hodnocena dobře. Politicky organizována ani veřejně činná nebyla.

Oba jmenovaní v místě bydliště požívali dobré pověsti. Trestání dosud nebyli.

Ústí nad Labem dne 22. 10. 82
Teplicích
- 4. 11. 1982

ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK 1 T 280/82-31.
JMÉNEM REPUBLIKY Rehabilitováno akce
5.5.1992
SRt 874/91

Okresní soud v Teplicích rozhodl v hlavním líčení konaném dne 28.12.1982 v senátě složeném z předsedy Jaroslava Bartánka, prom. práv. a soudců Miloslava Valenty a Jany Butulové, takto :

Obžalovaní : 1./ Miroslav S t ý b l o ,
nar. 8.5.1952 v Bílině, okr. Teplice, opravář tělocvičného nářadí, Ústí n L.
2./ Dáša S t ý b l o v á ,
roz. Drgoňová, nar. 17.11.1954 v Duchcově, okr. Teplice, tranzitérka, ČSD Bílina, okr. Teplice,
oba posledně bytem Bílina, Jenišovská 221/126, okr. Teplice,
j s o u v i n n i ,
že jako českoslovenští státní občané vycestovali se svými nezletilými dětmi v červnu 1982 na 17ti denní turistický zájezd do Jugoslavie a termínem návratu 1.7.1982, zpět do ČSSR se však nevrátili a od 2.7.1982 se bez povolení čsl. úřadů zdržují v cizině,
tedy jako českoslovenští státní občané bez povolení zůstali v cizině,
t í m s p á č h a l i
trestný čin opuštění republiky podle § 109/2 tr.z. a
o d s u z u j í s e
podle § 109/2 tr.z. k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku nepodmíněně .
Podle § 39a/2a./tr.z. se oba obžalovaní pro výkon trestu zařazují do první nápravně výchovné skupiny.
Podle § 51/2 tr.z. se jim dále ukládá trest propadnutí majetku.

O d ů v o d n ě n í :
Z průběhu hlavního líčení a obsahu spisu soud zjistil, že obžalovaní vycestovali se svými nezletilými dětmi osobním automobilem na 17ti denní turistický zájezd do Jugoslavie s termínem návratu 1.7.1982. Zpět do ČSSR se nevrátili a od 2.7.1982 se nelegálně zdržují v Rakousku a to od července 1982 v Gütlingu. Navštěvují kurzy angličtiny a hodlají se vystěhovat do USA nebo do Kanady.

VCT 11-82-N 4861

Tyto skutečnosti potvrdila svědkyně Miroslava Stýblová, v přípravném řízení a stejně tak Milena Drgonová, matka obžalované Stýblové, která uvedla, že obžalovaní mají nemocné děcko Miroslava a věřejí, že ho v cizině vyléčí. Toto dle jejího názoru byla hlavní pohnutka k spáchání trestné činnosti.

Z korespondence obžalovaných je patrné, miní natrvalo zůstat v cizině.

V ČSSR zanechali kompletní bytové zařízení o velikosti 1 + 3. Tímto jednáním obžalovaní naplnili skutkovou podstatu trestného činu opuštění republiky podle § 109/2 tr.z. jak po stránce objektivní tak po stránce subjektivní. Když jejich společenská nebezpečnost spočívá v tom, že obdobné útoky jsou v cizině zneužívány proti zájmům naší společnosti. Obžalovaní soudně trestáni nebyli, v místě bydliště i na pracovišti byli hodnoceni kladně, a z těchto důvodů byl uložen trest odnětí svobody při dolní hranici zák.sazby se zřetel do I. NVS za současného vyslovení trestu propadnutí majetku u obou obžalovaných ve smyslu § 51/2 tr.z.

Poučení : Proti tomuto rozsudku lze podat odvolání do 8 dnů od doručení prostřednictvím zdejšího soudu k soudu krajskému v Ústí nad Labem.

V Teplicích dne 28.12.1982.

předseda senátu :

Jaroslav Bartůněk, přem. práv.

K! opis doruč. okr. prok. obháječi,

kal 8 dnů.

V Teplicích 14.1.1983.

17. 1. 1983
Došlo dne 20. ledna 1983
Vypraveno Jel.

Příloha č. 10: Usnesení OS v Teplicích č.j. 1T 280/82-39 ze dne 30. května 1989

Toto rozhodnutí nabylo právní moci dne 30. května 1989
Okresní soud v Teplicích
30. května 1989
U S N E S E N Í
č.j. 1T 280/82-39

Okresní soud v Teplicích rozhodl v neveřejném zasedání konaném dne 19. 4. 89 podle § 368 tr.ř. t a k t o :

Miroslava Šyblo roz. Šybl nar. 8. 5. 1952
v Bělém okr. Teplice posledně bytem
v ČSSR Bělá, Mlýnská 127/1426
t. č. v cizině, odsouzený 1/1 rozsudkem okresního soudu v Teplicích ze dne 28. 12. 1982 sp. zn. 1T 280/82
pro trestný čin podle § 109/2 tr. zákona.
s výkonem v I. nápravně výchovné skupině

je účasten 1/1
amnestie prezidenta republiky ze dne 27. 10. 1988.
Podle čl. I odst. 1 písm. c/, čl. II rozhodnutí prezidenta o této amnestii.
promíjí se mu 1/1
celý trest ve výši 1/1

O d ů v o d n ě n í :
Soud zjistil, že jsou splněny podmínky pro použití amnestie prezidenta republiky z 27. 10. 1988 a proto rozhodl o účasti na amnestii.

Poučení: Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost do 3 dnů, ode dne jeho doručení ke krajskému soudu v Ústí n/L. prostřednictvím zdejšího soudu.

V Teplicích dne 19. 4. 89
předseda senátu:
JUDr. Miroslav Čapek

K.: opíša doručebhající
r. č. 1001 a OP, lh. PM,
pak taj. 19. 5. 1989

Došlo dne 19. 5. 1989
Vypraveno dne 25. 5. 1989

07/84/2524 EVA - 12/16/12

Bezirkshauptmannschaft Baden
Außenstelle
Flüchtlingslager Traiskirchen

Bezirkshauptmannschaft Baden, 2500

Herrn/Frau
STYBLO Miroslav, 08.05.1952, csl. StA.
Otto Glöckelstraße Nr. 24
2514 Traiskirchen

11/T-821327 • Beilagen

Bei Antwort bitte Kennzeichen angeben 02252/52212

Bezug	Bearbeiter	Klapp	Datum
-	Franz Neuwirth	38	02. Juli 1982

Betreff: Ihr Aufenthalt im Bundesgebiet.

Bescheinigung über die vorläufige Aufenthalts-
berechtigung

Die Bezirkshauptmannschaft Baden bescheinigt, daß Sie fristgerecht einen Antrag auf Asylgewährung eingebracht haben und gemäß § 5 Abs. 1 des Bundesgesetzes vom 17.03.1968, BGBl. Nr. 126/1968 in der Fassung BGBl. Nr. 796/1974 über die Aufenthaltsberechtigung von Flüchtlingen im Sinne der Konvention über die Rechtsstellung der Flüchtlinge, BGBl. Nr. 55/1955 bis zum rechtskräftigen Abschluß des bei der Sicherheitsdirektion für das Bundesland Niederösterreich anhängigen Feststellungsverfahrens zum Aufenthalt im Bundesgebiet berechtigt sind.

Die vorläufige Aufenthaltsberechtigung erlischt mit der Rechtskraft des Feststellungsbescheides gemäß § 2 leg. cit.

Für den Bezirkshauptmann

 [Handwritten signature]

11/T-A-32

REPUBLIK ÖSTERREICH
SICHERHEITSDIREKTION
FÜR DAS BUNDESLAND
NIEDERÖSTERREICH
- Asylwerberreferat -

Traiskirchen, 20.7.1982
2514 Otto Glöckelstraße 24
Tel. 02252-52415, Kl. 33, 34 /Mr

Zahl: FrA 2116/82

Betr.: STYBLO Miroslav, 8.5.1952 geb., csl. StA.
Flüchtlingseigenschaft

An Herrn

Miroslav S T Y B L O

Traiskirchen

B E S C H E I D

Auf Grund Ihres bei einer österreichischen Sicherheitsbehörde I. Instanz gestellten Antrages auf Zuerkennung der Flüchtlingseigenschaft wird gemäß §§ 1, 2 und 12 Abs. 2 des Bundesgesetzes vom 7.3.1968, BGBl. Nr. 126, in der Fassung des Bundesgesetzes vom 27.11.1974, BGBl. Nr. 796, durch die Sicherheitsdirektion für das Bundesland Niederösterreich festgestellt:

S p r u c h

Die Voraussetzungen des Artikels 1 Abschnitt A der Konvention über die Rechtsstellung der Flüchtlinge, BGBl. Nr. 55/1955, in der Fassung des Protokolls vom 31.1.1967, BGBl. Nr. 78/1974, treffen bei Ihnen zu; Sie sind daher gemäß § 7 Abs. 1 des Bundesgesetzes Nr. 126/1968 in der Fassung des Bundesgesetzes vom 27.11.1974, BGBl. Nr. 796, zum Aufenthalt im Bundesgebiet berechtigt.

Gemäß TP A Ziffer 2 der Bundes-Verwaltungsabgabenverordnung 1968 haben Sie für die Ausfertigung dieses Bescheides eine Verwaltungsabgabe von S 30,-- zu entrichten.

SichDionf.NÖ.Lg.Nr.407

B e g r ü n d u n g

Nach Durchführung des auf Grund Ihres Antrages eingeleiteten Feststellungsverfahrens gelangte die erkennende Behörde zu der Überzeugung, daß Sie glaubhaft dargetan haben, daß auf Sie die Voraussetzungen des Artikels 1 Abschnitt A Ziffer 2 der Konvention über die Rechtsstellung der Flüchtlinge, BGBl. Nr. 55/1955, in der Fassung des Protokolls vom 31.1.1967, BGBl. Nr. 78/1974, zutreffen.

Da in diesem Verfahren keine Ausschließungsgründe nach Artikel 1 Abschnitt C oder F der Konvention zutage kamen, war spruchgemäß zu entscheiden.

Rechtsmittelbelehrung

Gegen diesen Bescheid steht Ihnen das Rechtsmittel der Berufung zu. Diese ist binnen zwei Wochen nach Zustellung des Bescheides schriftlich oder telegrafisch bei der Sicherheitsdirektion für das Bundesland Niederösterreich einzubringen und unterliegt einer Stempelgebühr von S 100,--.

Für den Sicherheitsdirektor:

[Handwritten signature]

Příloha č. 13: Rozhodnutí o pozbytí statutu uprchlíka v důsledku získání rakouského státního občanství

SICHERHEITSDIREKTION FÜR DAS
BUNDESLAND WIEN

Zahl: I-6004/94-StB/87

Wien, am 23.3.1987

Betr.: ABERKENNUNG DER FLÜCHTLINGSEIGENSCHAFT

Herr/ ~~FRANZ~~

S T Y B L O Miroslav

W i e n

B E S C H E I D

Infolge des Umstandes, daß Sie nunmehr seitens des Amtes der Wiener Landesregierung die österreichische Staatsbürgerschaft erworben haben (MA 61/IV-79/86 v.15.1.1987), hat die Sicherheitsdirektion für das Bundesland Wien wie folgt entschieden:

S P R U C H

Gemäß § 3 des Bundesgesetzes vom 7. März 1968, BGBl. Nr. 126/68 über die Aufenthaltsberechtigung von Flüchtlingen im Sinne der Konvention über die Rechtsstellung der Flüchtlinge, BGBl. Nr. 55/1955 wird festgestellt, daß Sie nicht mehr Flüchtling im Sinne der vorzitierten Konvention sind.

B E G R Ü N D U N G

Sie wurden mit Bescheid der Sicherheitsdirektion für das Bundesland NÖ Zl. FrA 2116/82 als Flüchtling anerkannt und gemäß § 7, Abs. 1 des Bundesgesetzes vom 7. März 1968 zum Aufenthalt im Bundesgebiet berechtigt.

Da Sie nunmehr die österreichische Staatsbürgerschaft erworben haben, ist der in der vorerwähnten Konvention unter Artikel I, Abschnitt C, Ziffer 3 normierte Verlusttatbestand hinsichtlich der Ihnen seinerzeit mit Bescheid zuerkannten Flüchtlingseigenschaft eingetreten.

Es war daher spruchgemäß zu entscheiden.

RECHTSMITTELBELEHRUNG

Gegen diesen Bescheid steht die binnen zwei Wochen nach Verkündung bzw. Zustellung der schriftlichen Ausfertigung des Bescheides bei der Sicherheitsdirektion für das Bundesland Wien im Wege der Bundespolizeidirektion Wien, Abteilung I, Überprüfungsstation für Asylwerber, 1150 Wien, Tannengasse 8-10 einzubringende Berufung offen. Nach § 63 des Allgemeinen Verwaltungsverfahrensgesetzes hat sich die Berufung auf diesen Bescheid zu beziehen und einen begründeten Berufungsantrag zu enthalten.

Die Berufung ist schriftlich, fernschriftlich oder telegraphisch einzubringen und unterliegt einer Stempelgebühr von S 120.--.

für den Sicherheitsdirektor:

Gez.:

Rat, Mag. SCHADWASSER

Der Bescheid wurde mir im Amte
am zugestellt.
v.m. v.g.g.

Příloha č. 14: Fotogalerie automobilů veteránů v garáži M. Stýbla

